

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Tanja Buda

Pravica do splava

Diplomsko delo

Mentorica: red. prof. dr. Darja Zaviršek

Ljubljana, 2017

A girl should be two things:
who and what she wants.

Coco Chanel

ZAHVALA

Zahvaljujem se:

Moji družini, ki mi je stala ob strani pri pisanju diplomske naloge. Hvala vam za vse spodbude, ker ste mi prisluhnili in za vso vašo pomoč.

Posebna zahvala gre mojima staršema Katji in Mitju, ki nikoli nista podvomila vame, me spodbujala in včasih tudi preganjala k pisanju. Moji sestri Ani, ki mi je bila v oporo med pisanjem in za odlična kosila, ki mi jih je med tem pripravila.

Vsem pogumnim ženskam, ki so sodelovale v moji raziskavi. Njihov pogum mi je dal zagon, da nadaljujem tudi, ko je bilo težko. Prav tako se zahvaljujem zdravstvenim delavkam in delavcem za njihov čas in pripravljenost na pogovor.

Ani Cvetko, s katero sva si delili težave in skupaj preskakovali ovire.

Gospe Marjeti Stegel Bizjak, ki mi je priskočila na pomoč pri raziskavi in je bila ves čas na voljo za pomoč ter Nataši Tušar Novak za vse koristne nasvete pri pisanju diplomske naloge.

Mentorici Darji Zaviršek, ki mi je dala priložnosti, da raziskujem, ki je v meni videla potencial ter za vse nasvete in strokovno podporo brez katere ne bi mogla spisati diplomske naloge.

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Tanja Buda

Naslov diplomskega dela: Pravica do splava

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Število strani: 91

Število prilog: 13

Mentorica: red. prof. dr. Darja Zaviršek

Ključne besede: reproduktivne pravice, pravica do splava, splav in mediji, splav in nasilje, splav in moški, splav in religija, vpliv pravice do splava.

POVZETEK

Diplomsko delo temelji na raziskavi, ki sem jo opravila z ženskami z izkušnjo splava, z zdravstvenim osebjem ter z raziskovanjem spletnih novic, molitev in strokovne literature socialnega dela, povezane z umetno prekinitvijo nosečnosti. V teoretskem uvodu sem predstavila mednarodne zakonodaje na področju človekovih pravic žensk in pravico do splava ter opisala tri teme, ki se povezujejo s splavom in navezujejo na rezultate mojega diplomskega dela. Te teme so: splav in nasilje, splav in religija ter splav in moški. V metodološkem delu sem analizirala intervjuje, ki sem jih opravila z ženskami z izkušnjo splava. Teme, ki so obravnavane, so: razlogi za splav, zakaj je pravica do splava pomembna, prostovoljnost splava in izkušnje žensk z mediji. Analizirala sem intervjuje zdravstvenih delavcev, ki govorijo o cerkvenih skupinah, ki molijo pred klinikami, kjer poteka splav, in tudi naredila analizo same molitve. Pripravila sem tudi pregled novic zadnjega leta, ki se pojavljajo v zvezi s splavom. Te novice so vezane predvsem na omejevanje pravice do splava. V pregledu mednarodne literature socialnega dela na temo splava sem raziskala njen obseg. V zadnjem delu diplomskega dela sem povzela ugotovitve metodološkega dela in se v zaključku posvetila vlogi socialnega dela pri ozaveščanju o človekovih pravicah žensk in pravici do splava.

THESIS INFORMATION

Name and surname: Tanja Buda

Thesis title: The Right to Abortion

Place: Ljubljana

Year: 2017

Number of pages: 91

Number of attachments: 13

Mentor: red. prof. dr. Darja Zaviršek

Key words: reproductive rights, the right to abortion, abortion and the media, abortion and violence, abortion and men, abortion and religion, the impact of the right to abortion.

ABSTRACT

The graduation thesis is based on a research conducted with women with an abortion experience, with health professionals, and by researching online news, prayers by the anti-abortion groups and expert literature on social work related to termination of pregnancy. The theoretical part addresses the international legislation on women's human rights and the right to abortion. It describes three topics that are related to abortion, as well as to the results of the graduation thesis. These topics are: abortion and violence, abortion and religion, and abortion and men. In the methodological part of the thesis, I analysed the interviews conducted with women with an abortion experience. The topics discussed are: reasons for abortion, reasons behind the importance of the right to abort, abortion as voluntary act or a force one; and the experience of women with the media. I analysed the interviews with health professionals about church groups praying in front of the clinics where abortion take place, as well as the prayer itself. I also prepared a review of the Slovenian news regarding abortion from January 2016 until September 2017. The news topics are mainly related to the issue of limits to the right to abortion. In order to gain a basic overview of the topic, I reviewed the international social work literature on abortion. In the last part of the graduation thesis, I summarized the findings of the methodological part. In conclusion, I emphasized the role of social work in raising awareness about the human rights of women and particularly the right to abortion.

K A Z A L O

1 TEORETIČNI UVOD	7
1.1 PRAVICE ŽENSK SO ČLOVEKOVE PRAVICE	7
1.2 PRAVICA DO SPLAVA.....	13
1.3 NASILJE IN SPLAV	19
1.4 RELIGIJA IN SPLAV	26
1.5 MOŠKI IN SPLAV	33
2 PROBLEM.....	42
3 METODOLOGIJA	43
3.1 VRSTA RAZISKAVE.....	43
3.2 INTERVJUJI Z ŽENSKAMI	43
3.2.1 MERSKI INSTRUMENT	43
3.2.2 POPULACIJA IN VZORČENJE.....	43
3.2.3 ZBIRANJE PODATKOV	43
3.3 INTERVJUJI Z ZDRAVSTVENIM OSEBJEM GINEKOLOŠKIH KLINIK.....	44
3.3.1 MERSKI INSTRUMENT	44
3.3.2 POPULACIJA IN VZORČENJE.....	44
3.3.3 ZBIRANJE PODATKOV	44
3.4 MOLITVE	44
3.5 PREGLED KOMUNIKACIJSKIH MEDIJEV V SLOVENIJI	45
3.6 PREGLED STROKOVNE LITERATURE.....	45
4 REZULTATI IN RAZPRAVA	46
4.1 VPLIVI PRAVICE DO SPLAVA	46
4.2 POMEN PRAVICE DO SPLAVA ZA POSAMEZNICO	48
4.3 MEDIJSKE PODOBE ŽENSK Z IZKUŠNJO SPLAVA	50
4.4 SPLAV KOT DEJANJE PROSTOVOLJNEGA IN NEPROSTOVOLJNEGA PRISTANKA	53
4.5 ODNOS ZDRAVSTVENEGA OSEBJA DO SKUPIN, KI MOLIJO	55
4.6 MOLITVE PRED PORODNIŠNICAMI S PERSPEKTIVE CERKVENIH DELAVCEV IN DELAVK	58
4.7 MEDIJI O SPLAVU	61
4.8 PREGLED STROKOVNE LITERATURE.....	66
4.9 SPLAV MED TABUJEM IN VSAKDANJOSTJO	68
5 SKLEPI.....	69

6 ZAKLJUČEK.....	71
7 LITERATURA.....	73
8. PRILOGE	78
8.1. MOLITVE	78
8.2. VPRAŠALNIKI.....	89

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 PRAVICE ŽENSK SO ČLOVEKOVE PRAVICE

Preden se poglobimo v diskurz o pravici do splava, moramo pogledati širšo sliko pravic, ki se nanašajo na pravice žensk. Zakaj je tako pomembno, da govorimo o človekovih pravicah žensk, če pa imamo že univerzalne človekove pravice?

Prvič, ženske pravice so bile v primerjavi z univerzalnimi človekovimi pravicami skozi stoletja videne kot »drugačne«. In drugič, zaradi domneve o drugačnosti, drugosti in drugorazrednosti žensk so države, organizacije in posamezniki videli ženske pravice kot manjvredne, nepomembne in zanemarjene. Na vrsto lahko pridejo šele takrat, ko je zadoščeno vsem ostalim pravicam (Antić 2004: 33). To razlago lahko pripišemo patriarhalno urejeni družbi, kjer glavno vlogo igra moški. Simone de Beauvoir (1999) navaja, da *»je človeštvo moškega spola in moški ženske ne definira same po sebi, ne pojmuje je kot avtonomno bitje«*. Ženska torej ni videna kot človeško bitje, temveč spada v kategorijo drugega. Vsak drugi mora imeti tudi svojega prvega. V tem primeru je prvi moški, ki je subjekt, ki je superioren, ki je človek. Ženska pa nastopa kot objekt, ki je podrejena, ki je maternica, kar jo povezuje z naravo (Beauvoir 1999). Ženska v kategoriji drugega ostane brez pravic človeka, zato je treba poudariti, da so »ženske pravice človekove pravice« (točka 14 Pekinške deklaracije).

Zaradi mnenja, da si ženska ne zasluži »naziva« človek, se številnih kršitev ženskih pravic in zločinov proti njim ni štelo oziroma definiralo kot kršitev pravic, pa tudi njihovih osebnih pravic ne kot pravic. Ker niso bile videne kot »ljudje«, *men* oziroma *les hommes*, so bili ljudje mnenja, da je za probleme, ki so povezani z zlorabami žensk, treba najti druge formulacije in oblike reševanja tega problema, vsekakor pa sklicevanje na človekove pravice ni bilo dopustno (Antić 2004: 33–34).

Zaviršek (2012: 16) pojasnjuje, da glavne vzroke in izvore za neenakosti med spoloma najdemo prav v biološki reprodukciji. Moški so začeli ženske nadzorovati z namenom, da nadzorujejo biološko reprodukcijo. Za družbeno reprodukcijo so potrebni rojevanje, laktacija in skrb za otroke, kar je pred razvojem sodobne tehnologije pomenilo, da so si moški svoje potomstvo zagotovili samo, če so prišli v fizični stik z žensko. Tako so začeli nadzorovati žensko reprodukcijo in si jo prilagodili svojim potrebam. Kasneje je bila potreba po nadzoru ženske biološke reprodukcije regulirana s strani vladajočih elit z zakonodajo in predpisi. Takšno nadzorovanje lahko opazimo še danes, ko se govori, kdaj naj bi ženske imele otroke ter katere ženske bi morale imeti otroke in katere ne.

V znanosti se je pojavila tudi evgenika, ki je oblika znanstvenega rasizma. Ukvarjala se je z dednostjo in s spodbujanjem razmnoževanja ljudi z »dobrimi« geni ter si je – tudi s pomočjo prisilnih sterilizacij in institucionalizacij – prizadevala za preprečevanje razmnoževanja ljudi s »slabimi« geni. Njene ugotovitve so samo navidezno znanstvene in opredeljujejo evgenično superiornega človeka. Evgenične predpostavke so večkrat temeljile na rasnih, razrednih in družbenih predsodkih ter so tako pomagale krepiti tradicionalne družbene vloge v času, ko so te že začele počasi razpadati (Cergol 2009: 409–410).

Evgeniki zagovarjajo običajno tradicionalno delitev spolnih vlog v družini kot osnovni družbeni celici. Evgenično popoln moški je bil vojaško močen z atletsko postavo, krepostjo in virilnostjo. Enačen je bil z zdravjem in napredkom, z normo, predstavljal je popolno prihodnost, kar je pomenilo, da so bile ženske zreducirane na njihovo reproduktivno funkcijo. Evgenično popolna ženska je bila predstavljena v podobi lepe, podrejene, nežne in »dobre matere«, ki ima v primeru, da je dedno zdrava, nalogo, da zvesto opravlja svoj »naravni poklic« in brani narod pred kvalitativno in kvantitativno demografsko katastrofo (Cergol 2015: 189–190).

Namen ženskih pravic ni poudarjanje posebnosti in drugačnosti glede na splošne človekove pravice, temveč je človekove pravice žensk treba poudariti zaradi specifičnih kršitev in zato, da se te uveljavijo kot del človekovih pravic. Šele nato lahko pričakujemo priznanje ženskih pravic v zasebni in javni sferi ter zaščito pred državnimi institucijami. Integracija pravic žensk bi pomenila predrugačenje splošnih človekovih pravic ter bi pripomogla k prepoznavanju in priznavanju ter nevprašljivi uporabi teh načel v vsakdanjem življenju, delovanju, odločanju in medčloveški komunikaciji (Antić 2004: 34).

Med evropskimi in ameriškimi diskurzi se je konec osemnajstega stoletja pojavil diskurz o pravicah žensk. To je pomenilo, da se je pojavila težnja, da se dosedanje »naravne pravice« (the »natural rights«) in »pravice moškega« (the »rights of man«) preoblikujejo v pojem univerzalnih človekovih pravicah, ki zajemajo vsako človeško bitje. Wollstonecraftova je leta 1792 opozarjala, da je treba spremeniti francosko ustavo, tako da bi vključevala pravice žensk, saj je »potrebno tudi drugi polovici človeštva zagotoviti pravice«. Po njenih besedah so bile pravice, ki so jih francoski revolucionarji zahtevali, pravice, ki so se nanašale samo na pravice moških, ženske pravice pa so bile izpuščene (Botting 2016: 6).

Začetek mednarodnega boja za človekove pravice žensk zaznamujeta dva dogodka: konferenca o pravicah žensk leta 1888 v Parizu in nastanek mednarodnega sveta žensk v ZDA istega leta. Mednarodni svet žensk se je ukvarjal predvsem s socialnimi in ekonomskimi vprašanji, a je

sodeloval tudi pri pomembnih prelomnicah, kot je ženska volilna pravica. Do druge svetovne vojne so ženske na različnih konferencah že spregovorile o problematiki trgovine z belim blagom, prostituciji in tudi o zahtevi po soglasju žensk za vstop v zakonsko zvezo. Med prvo svetovno vojno in po njej so ženske sodelovale na mirovnih konferencah, kjer so predstavile svoje zahteve glede delovnega časa, enakega plačila za ženske in moške, izobraževanja, volilne pravice in izboljšanja zakonodaje o zakonski zvezi. Mednarodna liga za žensko volilno pravico je leta 1920 sprejela listino ženskih pravic, v katero so bile vključene politične, osebne (zaščita pred suženjstvom in pravica do spremembe ali ohranitve državljanstva po poroki), družinske (razpolaganje z lastnim dohodkom, skrbništvo otrok in pravica do podpore države), ekonomske in moralne pravice ter pravice do izobraževanja. Izenačene so bile tudi pravice zakonskih in nezakonskih otrok ter zahteva po enaki obravnavi žensk na delovnem mestu kljub materinstvu (Antić 2004: 43–44).

Po drugi svetovni vojni se je nadaljeval boj za pravice žensk. Čeprav je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela Splošno deklaracijo človekovih pravic, so bile ženske v družbenem smislu še vedno zatirane (Antić 2004: 45). V šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja se je začelo žensko gibanje v Ameriki, ki je imelo velik vpliv na ženska gibanja v Evropi. Ženske so se upirale tradicionalnim vlogam materinstva in gospodinjenja. Opozarjale so na objektivacijo ženskega telesa, zahtevale so plačano gospodinjsko delo, borile so se proti prostituciji in rasizmu. Žensko gibanje je doseglo svoj vrhunec, ko se je v Bruslju leta 1976 ustanovilo Mednarodno sodišče za zločine nad ženskami. (Boch 2004: 361–364). Tako so nastali še številni drugi pomembni dokumenti, ki zadevajo posebne vidike življenja žensk. Leta 1979 je nastala Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, kjer ugotavljajo, da so »ženske rojene svobodne, enake in neodvisne članice človeškega rodu«, da je treba »za popolno enakopravnost moških in žensk spremeniti tradicionalno vlogo moškega ter vlogo ženske v družbi«, da so »v razmerah siromaštva ženskam najmanj dostopni hrana, zdravstveno varstvo, izobraževanje, zaposlovanje ter zadovoljevanje drugih potreb«. Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk pa ni bila pomembna samo zaradi podeljevanja pravic ženskam, temveč je zajemala idejo, da človekove pravice žensk postanejo nov temelj razvojnih programov Združenih narodov, državnih ustav in demokratičnih družbenih gibanj po celem svetu (Botting 2016: 3).

Dunajska deklaracija iz leta 1993 je bila mejnik za človekove pravice in feminizem zaradi svoje opredelitve izraza »človekove pravice žensk« v mednarodnem pravu. V dokumentu je bil izraz »človekove pravice žensk« uporabljen na dva medsebojno povezana načina: prvi je, da si

ženske skupaj z moškimi delijo pravico do oskrbe, varnosti in izobraževanje, kar je pomenilo enakopraven dostop žensk do teh človekovih pravic, ne da bi bile diskriminirane na podlagi spola, drugi pa je, da ima ženska kot človeško bitje pravico do prijavljanja kršitev zlorab, zagrešenih na podlagi spola, kot so umori, posilstva, spolno suženjstvo in prisilna nosečnost (Botting 2016: 3).

Prelomno točko boja za človekove pravice žensk je zaznamovala tudi ženska konferenca leta 1995 v Pekingu, ker je s tem boj za pravice postal uradno tudi globalni boj in dobil mednarodno priznanje, kar je prisililo glavne mednarodne organizacije za človekove pravice, da posvetijo več pozornosti človekovim pravicam žensk (Antić 2004: 46). Deklaracija »zagotavlja celovito uveljavljanje človekovih pravic žensk in deklet kot neodtujljivega, sestavnega in nedeljivega dela človekovih pravic in temeljnih svoboščin« (točka 9). Točka 13 se nanaša na »krepitev moči žensk in njihovo polno in enakopravno sodelovanje na vseh družbenih področjih, vključno s sodelovanjem v procesu odločanja in dostopu do oblasti, ki so ključnega pomena za doseganje enakosti, razvoja in miru«. Točka 23 pa poudarja, da je treba »zagotoviti polno uživanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin vsem ženskam in dekletom in učinkovito ukrepati proti kršitvam teh pravic in svoboščin«.

Človekove pravice žensk zajemajo več življenjskih področij žensk: pravico do udeleževanja v politiki, pravico do svobodne izbire partnerja ali partnerice, prepoved nasilja nad ženskami, pravico varstva žensk v oboroženih spopadih, prepoved trgovine z ljudmi in reproduktivne pravice.

Med reproduktivne pravice spada tudi pravica do splava, ki je tesno povezana z ostalimi reproduktivnimi pravicami, kot so pravica do kontracepcije, pravica do svobodnega odločanja o rojstvu otrok itd. Najprej si pogledjmo definicijo reproduktivnega zdravja, ki je osnova za podelitev reproduktivnih pravic.

V dokumentu Program of Action, International Conference on Population and Development Programme of Action je zapisano, da je reproduktivno zdravje »*stanje popolnega telesnega, duševnega in socialnega ugodja*«. Je svobodna odločitev za razmnoževanje, kdaj in kako pogosto, obveščenost in dostop do varnih, učinkovitih in dostopnih metod za načrtovanje družine; lastna izbira metod za načrtovanje družine in njihova cenovna dostopnost; dostop do drugih metod po lastni izbiri za uravnavanje plodnosti, ki niso v nasprotju z zakonodajo; dostop do ustrezne zdravstvene oskrbe za varno nosečnost in plod ter možnost imeti zadovoljujoče in varno spolno življenje; svetovanje in nega, povezana z reprodukcijo in spolno prenosljivimi

bolezni, ter celotno seksualno zdravje s ciljem izboljšanja življenjskih in osebnih odnosov (Antić 2004: 278).

Za ženske (ne glede na to, iz kako razvite države prihajajo ali kakšen je njihov družbeni status) velja, da na splošno zdravje pomembno vplivata stanje reproduktivnega zdravja in pravica do odločanja o lastnem telesu, ki služi kot opolnomočenje žensk. Seveda pa ne smemo zanemariti ekonomskih, družbenih in kulturnih dejavnikov, ki vplivajo na reproduktivne pravice ženske. Za nekatere so te pravice neuresničljive, še posebno pa so kršitvi teh pravic izpostavljene tiste ženske, ki izhajajo iz revnejših okolij. To pomeni, da je njihovo reproduktivno zdravje ogroženo, in sicer ne zaradi posledic nerazvite medicine, temveč zato, ker so jim kršene človekove pravice žensk (Antić 2004: 276).

O pojmi reproduktivnih pravic in reproduktivnega zdravja se je začelo govoriti relativno pozno. Prva mednarodna in celovita opredelitev pravic je bila zapisana na konferenci Združenih narodov o prebivalstvu in razvoju leta 1994 v Kairu. Izpostavljeno je bilo spoznanje, da je zaščita reproduktivnega in spolnega zdravja vprašanje socialne pravičnosti ter da se ženskam morata zagotoviti opolnomočenje in večja moč, saj je to pot, ki vodi do večje enakosti med spoloma. Prej so se reproduktivne pravice žensk urejale s pomočjo drugih pravic, na primer s pravico do zdravja in pravico do načrtovanja družine, ki je zapisana v Konvenciji o odpravi vseh oblik diskriminacije (Antić 2004: 279). Tisti, ki se zavzemajo za reproduktivne pravice, trdijo, da so pravice, ki so povezane z načrtovanjem družine, pravice žensk in da so te odločitve samo njihove ter nanje nihče ne sme vplivati – ne partner ali partnerica, ne družina, ne vera oziroma verski organi, ne država (Widdows in Cirión 2005: 168).

Kairski načrt, ki je sklepni dokument konference v Kairu, ni mednarodno zavezujoči dokument, a se je kljub temu izraz »reproduktivne pravice« uveljavil v mednarodnem pravu (Antić 2004: 278). Pekinška konferenca, ki se je odvijala eno leto po konferenci v Kairu, ima v svoji deklaraciji pod točko 17 zapisano, da »sta temeljnega pomena za krepitev moči žensk izrecno priznanje in ponovna potrditev pravic vseh žensk do nadzorovanja vseh vidikov njihovega zdravja, zlasti njihove lastne rodnosti«. Tudi Afriška listina o človekovih pravicah in pravicah ljudstev o pravicah žensk v Afriki iz leta 2003 v členu 14 poziva države pogodbenice, da »zagotovijo spoštovanje in pospeševanje pravice žensk do zdravstva, vključno s spolnim in z reproduktivnim zdravjem«. To vključuje pravico do nadzora svoje rodnosti, pravico, da se odločijo, ali bodo imele otroke, o njihovem številu in razmiku med njihovimi rojstvi, pravico do izbire kontracepcijske metode, pravico do zaščite pred spolnimi boleznimi, pravico do

informiranja o lastnem zdravstvenem stanju in stanju partnerja, sploh če je ta okužen s spolno prenosljivimi boleznimi, in pravico do izobraževanja o načrtovanju družine.

Čeprav imajo ženske že veliko priborjenih pravic, jih ne smemo jemati za samoumevne. Večina človekovih pravic žensk je temelj za žensko emancipacijo, kar podira tradicionalne patriarhalne strukture družbe, zato se v ženske pravice kar naprej posega z namenom, da bi jih omejili. Na žalost pridobitev pravic žensk še ne pomeni, da so zgrajeni trdi temelji za doseganje večje enakosti med spoloma, in se moramo zavedati, da je obramba teh pravic pomembna na vsakodnevni ravni.

1.2 PRAVICA DO SPLAVA

Izmed reproduktivnih pravic je pravica do splava ena izmed najbolj omejenih, kontroverznih in spornih pravic. Prav vsak ima svoj pogled na to, kako naj bi ta pravica izgledala, in kar nekaj je takih, ki tej pravici goreče nasprotujejo ali jo goreče zagovarjajo. Pravica sama po sebi ne bi imela toliko teže, če ne bi bila neprestano vpeta v politične, religiozne, zakonodajne, socialne, feministične in zdravstvene debate. Kljub vsemu velja, da je varen in legalen splav človekova pravica ženske. In tako naj tudi ostane.

Pravice žensk do reproduktivnega zdravstvenega varstva (vključno s splavom) prvotno niso bile del mednarodnih pogovorov in kongresov ali pravice do zdravja, medtem ko so danes ključnega pomena za obe (Beltrán y Puga, 2012: 148 v Rebouché 2016: 767).

Dokler splav ni bil pravica, je bil enostavno v nekaterih državah dovoljen oziroma uzakonjen, v drugih pa nelegalen. V državah, kjer splav ni bil zakonit, ni bilo vprašanje, ali bo postal pravica, in nihče se ni ukvarjal z zdravstvenimi vidiki prekinitve nosečnosti, temveč je bil kaznivo dejanje. Prepovedi splava in druge zakonske omejitve, ki vplivajo na dostop žensk do varnega splava, ustvarjajo začaran krog: kriminalizacija splava pomeni, da ženske iščejo skrite in po vsej verjetnosti nevarne metode za prekinitev nosečnosti. Nelegalnega splava pa se drži stigma, ki ohranja idejo, da je splav nemoralna praksa, zato ga ženske delajo na skrivaj, kar stalno krepi njegovo kriminalizacijo. V ZDA splav ni več kaznivo dejanje, a je kljub temu ta tema še vedno povezana s kriminalom. Medtem ko protestniki imenujejo ljudi, ki podpirajo splav, morilci, so velikokrat žrtev umora prav ljudje, ki pravico do splava zagovarjajo (Sanger 2016: 652–654).

O splavu kot pravici se je prvič govorilo v Pekinški deklaraciji in *Platform for Action* iz leta 1995, napisani na svetovni konferenci Združenih narodov. Ta potrjuje, da je pravica ženske, da nadzira lastno seksualnost in razmnoževanje, tudi človekova pravica (Pekinška deklaracija, 1995, odstavek 14). Tako so tudi različni mednarodni organi za človekove pravice podprli legalizacijo splava, kar je bistvenega pomena za zaščito pravic žensk do enakosti, nediskriminacije, svobode, zdravja, avtonomije in zaščite pred nasiljem (Rebouché 2016: 766). Poleg tega so bile države pozvane, naj odpravijo kazenske sankcije proti ženskam, ki so imele nelegalne splave, in da je treba sprejeti ukrepe za razumevanje ter obravnavo vzrokov in posledic nelegalnih splavov (Widdows in Cirión 2005: 18).

Nelegalen splav je povezan tudi z varnostjo. Drži, da vsak nelegalen splav ni nujno nevaren, ampak je to še vedno bolj izjema kot pravilo. Z zdravili in zdravstveno oskrbo je postal nevaren splav varnejši. Nevaren splav je opredeljen kot »postopek prekinitve nezaželene nosečnosti, ki jo opravi oseba, ki je brez potrebnih spretnosti ali v okolju, ki ne ustreza minimalnim medicinskim standardom, ali oboje«. Kljub strogim kazenskim zakonom o splavu po vsej Latinski Ameriki in Karibih vsako leto v tej regiji opravijo štiri milijone splavov, velika večina jih poteka v tajnosti in po uradni definiciji na nevaren način (Erdman 2011: 417–418). Center za reproduktivne pravice (b.d.) prav tako opozarja, da je splav postal zelo omejen oziroma nedostopen, zato je varen splav privilegij bogatih, medtem ko revne ženske nimajo druge izbire, kot da se zatečejo k nevarnim metodam.

V zadnjih desetih letih se je več vrhovnih (ali ustavnih) sodišč iz različnih držav sklicevalo na mednarodno soglasje o potrebi po varnem, dovoljenem splavu. Sodbe teh sodišč potrjujejo, da morajo državne zakonodaje dovoliti prekinitve nosečnosti, kadar obstaja tveganje za življenje ali zdravje mater, v primeru nosečnosti zaradi posilstva ali incesta ali če obstaja grožnja poškodbe ploda (Rebouché 2016: 766).

Samo diskurz o pravici do splava še ne pomeni, da se bo ta avtomatsko liberaliziral po celem svetu, saj so nasprotniki pravice do splava v večjih državah vložili argumente, zakaj ima tudi plod človekove pravice (Wilkins and Reynolds, 2006: 165–169 v Rebouché 2016: 774). Ženske so morale dokazati, da je pravico do prekinitve nosečnosti na nek način tudi »pravica do življenja« (pravica do življenja ženske), in si tako zagotovile nove pravice do splava (čeprav so te ponekod precej omejene), ki so zapisane v državnih ustavah. Poročilo Združenih narodov navaja, da je veliko verjetneje, da bodo imele politike globalnega juga omejene pravice do splava, kot jih imajo na globalnem severu oziroma v razvitih regijah. Čeprav so argumenti človekovih pravic močni, je njihova prepričljivost odvisna od ozadja družbe. Nanje vplivajo prostorski, kulturni, religijski in politični dejavniki (Rebouché 2016: 774).

Države na globalnem severu ter v srednji in vzhodni Aziji imajo na splošno najliberalnejšo zakonodajo o splavu. Te države na splošno dovoljujejo splav brez omejitev glede na razlog ali pa se osredotočijo na širšo sliko in dovoljujejo splav zaradi socialno-ekonomskih razlogov. Vendar pa nekatere države v teh regijah, vključno s Poljsko, Malto in Republiko Korejo, vzdržujejo restriktivno zakonodajo o splavu, ki je v nasprotju z regionalnimi trendi (Center for reproductive rights b. d.).

Evropski ženski lobi (EWL) je v dokumentu Ženske spolne pravice v Evropi opozoril, da v nekaterih evropskih državah, kot so Poljska, Slovaška, Malta, Irska, Španija in Portugalska, še vedno obstaja zelo stroga zakonodaja o splavu. Ženske, ki živijo v teh državah, morajo potovati v drugo državo, da prekinejo z nosečnostjo, ali morajo opraviti nelegalen splav (Widdows in Ciri6n 2005: 18).

V Slovenije je pravica do splava dolo6ena v 55. 6lenu Ustave Republike Slovenije. Odlo6anje o rojstvih svojih otrok je svobodno. Država zagotavlja moŹnosti za uresni6evanje te svoboš6ine in ustvarja razmere, ki omogo6ajo staršem, da se odlo6ajo za rojstva svojih otrok (Ur. l. RS, št. 33l/91 *in naprej.*).

Države na globalnem jugu pa so na splošno sprejele omejevalno zakonodajo o splavu. Ve6ina drŹav v Afriki, Latinski Ameriki, na BliŹnjem vzhodu in v JuŹni Aziji ima namre6 strogo zakonodajo o splavu. Vseeno pa obstajajo pomembna odstopanja na teh kontinentih, kot so liberalni zakoni v Urugvaju, JuŹni Afriki, Zambiji, KambodŹi in Vietnamu (Center for reproductive rights b. d.).

V drŹavah, kjer je splav legaliziran, so vlade obvezane, da Źenskam zagotovijo dostop do storitev splava, vklju6no z vzpostavitev postopkov, ki urejajo in zagotavljajo dostop do storitev legalnega splava, ter z odstranitvijo postopkovnih ovir, ki omejujejo dostop (Center for reproductive rights b. d.).

Zaviršek (2012: 46–47) navaja, da je pri izobraŹevanju o pravici do splava pomembno informiranje Źensk o njihovih pravicah. Mnoge ne vedo, da je splav v Sloveniji moŹen samo do 10. tedna nose6nosti, kasneje pa samo z dovoljenjem komisije. Ena izmed socialnih delavk je predlagala, da bi Źenske informacije o opravljanju splava dobile skupaj s kontracepcijo.

Dostop nose6ih Źensk do razpoloŹljive oskrbe za opravljanje splava je tudi stalna skrb aktivistov reproduktivnih pravic, saj je brez ustrezne zdravstvene oskrbe pravica do splava pravica samo na papirju (Rebouch6 2016: 766). Ko drŹava izda dovoljenje za prekinitev splava, to še ne pomeni, da ima tudi razširjeno mreŹno dostopnih storitev za opravljanje posega prekinitve nose6nosti. V literaturi se redkokdaj pojavijo ocene vpliva zakonodaje na prakso prekinitve nose6nosti. Ena izmed posledic osredoto6enosti samo na zakonodajo in ne tudi na prakso je ta, da se predvideva, da ko postane zakonodaja o splavu bolj liberalna, se tudi število storitev, povezanih s splavom, pove6a in se nelegalnih splavov ne izvaja ve6 (Rebouch6 2016: 775).

To poudarja tudi Center za reproduktivne pravice (b.d.), ki opozarja, da liberalizacija zakonodaje o splavu ni dovolj – države morajo poskrbeti, da so storitve splava dostopne tudi v praksi. Kljub pozitivnemu trendu proti liberalizaciji zakonodaje o splavu na svetovni ravni se pojavljajo težave tako pri izvajanju zakonov kot pri postopkih in te ovirajo dostop do varne prekinitve nosečnosti. Zmanjševanje javnofinančnih izdatkov za zdravstvene storitve, zmanjšanje subvencij za izdelke za zdravstveno varstvo in privatizacija pomenijo, da se sodobne kontracepcijske metode mnogim ljudem zdijo predrage. To še poslabšuje pomanjkanje razpoložljivih informacij, zlasti za mlade v zvezi z reproduktivnim zdravjem (Widdows in Ciri6n 2005: 18). V letu 2009 je na primer vrhovno sodiš6e v Nepal u odlo6ilo, da zakon o splavu ni bil povsem izvršen, saj so stroški sluŹb za opravljanje splava Źenskam iz socialno Źibkih razmer onemogo6ili dostop do varne prekinitve nose6nosti. SodiŹ6e je vladi naloŹilo, naj razvije celovito zakonodajo o splavu in oblikuje sklad za pokrivanje stroŹkov splava za Źenske, ki ga ne morejo pla6ati. Leta 2012 je Evropsko sodiš6e za 6lovekove pravice tretji6 ugotovilo, da je Poljska krŹila svojo obveznost do zagotavljanja u6inkovitega dostopa do storitev legalnega splava, ker v drŹavi ni bilo celovitega pravnega okvira za izvajanje zakona o splavu (Center for reproductive rights b. d.). Poljska izredno omejuje dostop do splava, dovoljuje ga v le zelo redkih okoliŹ6inah – v primeru posilstva, poŹkodbe ploda ali resno ogroŹenega zdravja Źenske. Vendar so te pravice ponovno ve6 ali manj samo na papirju. Poljski zdravniki imajo namre6 po zakonu moŹnost ugovora vesti, kar jim omogo6a, da zavrnejo opravljanje splava ali sodelovanje pri postopkih, povezanih s splavom, vklju6no z diagnozo razli6nih pogojev, ki bi lahko bili pogoj za dovoljene prekinitve nose6nosti. Poleg tega je tu Źe eti6ni kodeks poljskih zdravnikov, ki prepoveduje izvajanje dejavnosti, povezanih s splavom. V praksi torej Źtevilni zdravniki na Poljskem no6ejo diagnosticirati pogojev, ki so zapisani v zakonodaji in bi Źenskam omogo6ili prekinitve nose6nosti. To pomeni, da Źenske na Poljskem, ki imajo pravico do splava, obi6ajno nimajo moŹnosti dostopa do storitev, ki so povezane s prekinitvijo nose6nosti (Fenwick 2012: 253–254).

Ena izmed takŹnih drŹav je tudi Irska, kjer je izjemno omejevalni reŹim, ki splava sploh ne predvideva, razen 6e je ogroŹeno Źivljenje Źenske – ampak to je bolj kot ne samo napisana pravica. V praksi se zdi, da na Irskem prakti6no ni legalnih splavov in tudi ni nobene zakonske odlo6be, ki bi zagotavljala dostop do varne prekinitve nose6nosti. Ker to pravilo ostaja brez zakonske podlage in je izpeljano iz razlage ustave, se dojema, da je na Irskem popolna prepoved splava, zato so dejanja poskusa nelegalnega splava ali pomo6 Źenski, ki Źeli opraviti splav, kriminalizirana (Fenwick 2012: 252).

Pomanjkanje izrecne zakonske določbe, ki ureja dostop do splava za ženske, pri katerih jim nosečnost ogroža življenje, pomeni veliko luknjo v sedanji irski zakonodaji, ki ščiti ženske pravice. Vendar pa irska zakonodaja dovoljuje potovanje v drugo državo, kjer ženska lahko opravi splav, in v določeni meri omogoča zagotavljanje informacij o splavu v tujini. Irske ženske, ki potujejo v druge države v želji, da bi prekinile nosečnost, so neizogibno izpostavljene večjemu stresu in upočasnjnemu postopku prekinitve nosečnosti (Fenwick 2012: 253).

Obstajajo tudi nekateri dokazi, da v obeh državah (Poljski in Irski) zdravniki niso naklonjeni zdravljenju nosečnic, ko te zbolijo za rakom, ker bi tako zdravljene ogrozilo življenje ploda. Taka dejanja se smatrajo za obliko mučenja žensk in so v nasprotju s konvencijo o človekovih pravicah (Fenwick 2012: 254).

Pravica do splava ni zapisana v univerzalnem dokumentu o človekovih pravicah, a to še ne pomeni, da se aktivisti in aktivistke za pravico do splava ne morejo sklicevati na človekove pravice. Človekove pravice zagotavljajo platformo in sodiščem dajejo jezik, ki jim omogoča opis pravice do splava kot univerzalno pravico (Rebouché 2016: 771). Člen 8 Evropske konvencije o človekovih pravicah zagotavlja pravico do spoštovanja zasebnega življenja. To pomeni, da je to tudi edini člen konvencije, ki se lahko postavi po robu tistim državam, ki imajo restriktivno politiko do izvajanja prekinitve nosečnosti (Fenwick 2012: 249).

Splav pa ni samo stvar zakonodaje ali medicine. Ko govorimo o splavu, hkrati govorimo tudi o religiji, morali, spolu, družini in politiki (Sanger 2016: 651). Čeprav je tema splava prodrla na najrazličnejša področja družbe, še vedno ostaja tabu tema, sploh za ženske, ki imajo izkušnjo splava.

Zakaj je splav še vedno tabu tema? Odgovorov na to vprašanje je več, zato si za začetek pogledajmo, kakšne težave vse prinaša jezik, ki se ga pri splavu uporablja. Prekinitve nosečnosti ali splav? Izbira za življenje ali proti? Fetus ali nerojen otrok? Noseča ženska ali mati? Izbira ni le vprašanje političnega ali filozofskega pogleda, temveč je postavljena tudi v določen kontekst. Večina ljudi, verjetno tudi vključno z ljudmi, ki podpirajo izbiro, ne bo čestitala prijatelju ali prijateljici za nov plod, temveč bodo zanj uporabili besedo otrok. Tako že besedišče oteži pogovor o prekinitvi nosečnosti (Sanger 2016: 652).

Pari, ki govorijo o »otroku«, dajejo sporočilo, da si otroka želijo in ga tudi pričakujejo. Pari, ki še čakajo na nosečniške teste in hkrati čakajo, da se bodo odločili, ali prekiniti nosečnost ali ne, pa se jeziku, ki je povezan z otrokom, izogibajo. Razlika v uporabi jezika med prekinjenimi in zaželenimi nosečnostnimi je velika. Drugi razlog, zaradi katerega se o splavu ne govori, je, da

gre pri splavu za zasebno zadevo, pri kateri je ženska sama tista, ki to razkrije in o tem razpravlja (Sanger 2016: 652).

Splav je prav tako v nasprotju s pojmom materinstvo in »kviri« slika »perfektne« nosečnosti, kot si jo nekateri predstavljajo. Splav je nedotakljiva konkretna odločitev o intimnih odnosih in sestavi družine – o količini otrok, o tem, kdaj in kako ter ali bo določen človek postal oče (in morda mož ali partner). Gre za skupek vpliva več dejavnikov, ki vplivajo na žensko v sedanjosti in določajo obliko njenega življenja v prihodnosti (Sanger 2016: 658). Predvsem pa pravica do splava daje ženskam večjo avtonomijo, vsaj z vidika materinstva. Ta ista avtonomija ima tudi moč vpliva na obveznosti drugih – na primer nekateri moški bodo postali očetje z vsemi pravnimi obveznostmi tega statusa. Toda avtoriteta, ki je podeljena ženskam, ima še globlji pomen. Antropolog Rayna Rapp (2000: 131 v Sanger 2016: 659) ugotavlja, da odločitev o splavu »prisili« vsako žensko, da deluje kot moralni filozof (Sanger 2016: 659).

Splav se nanaša tudi na nacionalno identiteto. Irski omejevalni zakon o splavu je globoko povezan z irsko identiteto. Identiteta, imenovana tudi spolni nacionalizem, temelji na različnih značilnostih irske kulture, kot so: katolicizem, patriarhalna struktura družbe in moralni absolutizem (Smyth, 2005: 33). Liberalizacija zakonodaje bi tako ogrozila vsako značilnost posebej in tudi njeno celoto – identiteto Ircev in Irk. Na Poljskem se je vrnitev k strogemu urejanju splava v postsocialistični dobi razumela tako, kot da zakonodaja ne spodkopava, temveč ponovno vzpostavlja poljske vrednote. Liberalna politika splava je vznemirila skoraj vse postsocialistične države, saj nacionalisti, ki stremijo k demografski prenovi, vidijo politiko socializma kot politiko »umora«, ker dovoljuje opravljanje splavov (Sanger 2016: 657).

Najmočnejša nasprotnica pravici do splava je religija, ki verjame v pravico do življenja in zagovarja, da ima plod dušo od spočetja naprej. Tisti, ki zagovarjajo pravico do splava, pa menijo, da je zaščita življenja žensk povezana s pravico do izbire in odločanja o reproduktivnem zdravju (Sanger 2016: 661).

Vsekakor je veliko pozornosti namenjene škodi, ki jo ženske trpijo zaradi prepovedi prekinitev nosečnosti: materinstvo vpliva na njihova telesa, na karijerne možnosti, ki jih ima ženska, in na druga življenjsko pomembna področja. Prav tako so znane posledice nelegalnega splava, zato so ključnega pomena zaščita zdravja žensk in reforma politike do splava ter gibanje, ki opozarja na reproduktivne pravice po celem svetu (Sanger 2016: 662–663).

1.3 NASILJE IN SPLAV

V tem poglavju bom pravico do splava predstavila z drugega zornega kota. Izhodišče ostaja isto – ženske imajo pravico, da odločajo o svojem telesu in o svoji reprodukciji. Mogoče je prav zaradi pravice do splava dejstvo, da so nekatere ženske prisiljene prekiniti nosečnost, težko sprejemljivo. Pa vseeno so.

Zdi se, da je vedno, ko ženska sprejme odločitev, da prekine nosečnost, to samo njena odločitev, v resnici pa je velikokrat pod vplivom drugih dejavnikov oziroma oseb. Predvsem mladoletne osebe se odločijo ali so prisiljene opraviti splav zaradi staršev, medtem ko so ženske, ki živijo s partnerji ali partnericami, pod njihovim vplivom. Odločila sem se, da bom dala poudarek prav zadnjemu primeru, torej nasilju v družini, ki ga povzročijo partnerji ali partnerke.

Nasilje v družini je posledica neenakosti med moškimi in ženskami, kjer ženske zasedajo podrejeni položaj v družbi (Status žensk v Kanadi, 1993 v Côté in Lapierre 2014: 287). S tem dejstvom so se začele ukvarjati feministične avtorice v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja in so opisale nasilje v družini kot obliko družbenega nadzora, ki je značilen za patriarhat (Côté in Lapierre 2014: 287). Rožman (2012: 417) navaja, da je toleranca do nasilja nad ženskami kulturno pogojena in je treba s tega stališča razumeti, da se v patriarhalno opredeljeni družbeni skupnosti ženska podreja volji moškega. Zato obstajajo socialne strukture in institucije, ki si želijo ohraniti patriarhat in na tak način omogočajo moškim, da diskriminirajo in izkoriščajo ženske na podlagi spola. Večinoma so moški tisti, ki so na položaju oblasti ter predstavljajo avtoriteto in moč, medtem ko socializacija ženske uči, da morajo biti na voljo moškim za kakršne koli spolne usluge (Côté in Lapierre 2014: 287).

Rožman (2012: 417) uporabi pojem reproduktivne hendikepiranosti, ki je določen z različnimi značilnostmi družbeno marginaliziranih sociokulturnih vidikov, ki jih opredeljujejo zdravstvene in socialne politike, lokalne norme ter v okviru možnega tudi odločitve in izbire posameznikov in posameznic. Delovanje tistih družbenokulturnih institucij in mehanizmov, ki določajo reproduktivno hendikepiranost žensk, je mogoče spoznati šele skozi njihova pričevanja, torej iz izkušenj, ki jih imajo ženske.

Med reproduktivnim zdravjem in nasiljem nad partnerjem ali partnerico obstajajo številne povezave. Medtem ko se govori o kršenju ženske reproduktivne avtonomije kot o fizičnem in spolnem nasilju, se pogosto zanemari kontrolo, ki jo moški partnerji izvajajo nad izidom nosečnosti – tovrstno nasilje enostavno ni videno kot zloraba. Ampak tudi poseganje v odločitev ženske, ali želi prekiniti nosečnost ali ne, je poseganje v reproduktivno avtonomijo, ki je

ključnega pomena, saj ženskam omogoča svobodno odločanje o razmnoževanju. Kakršno koli vmešavanje v to pravico imenujemo reprodukcijski nadzor, ki jo lahko izvajajo partner ali partnerica, starši, vrstnik ali zdravstveno osebje (Moore, Frohwirth in Miller 2010: 2).

O reprodukcijskem nadzoru govorimo takrat, ko partner ali partnerica neposredno ali posredno zahteva in vsiljuje svoje reproduktivne namene brez upoštevanja svoje partnerice, za doseganje svojih namenov pa uporablja ustrahovanje, grožnje in/ali nasilje. Nasilje se izvaja v več oblikah. Lahko je ekonomsko (ženska si ne more kupiti kontracepcije ali plačati splava), psihično (če želi ženska imeti zaščiten odnos, jo moški obtoži varanja, ali pa z zanikanjem očetovstva) ali telesno (moški tepe žensko, dokler mu ta ne izroči kontracepcijskih tablet, ali ji grozi s smrtjo, če se odloči za splav oziroma jo v splav prisili) (Moore, Frohwirth in Miller 2010: 2).

V raziskavi o *nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih*, ki so jo naredile Leskovšek, Urek in Zaviršek (2010: 106), je bilo ugotovljeno, da so najpogostejše oblike spolnega nasilja dotiki na seksualen način, sledijo prisiljevanje v spolnost, posilstvo v partnerstvu, uporaba predmetov proti volji žensk, preprečevanje jemanja kontracepcije in prisiljevanje v splav. Strategija spolnega nasilja je torej tako neželena nosečnost kot preprečevanje nosečnosti. Med posledice spolnega nasilja pa spadajo: dolgotrajne duševne stiske, fizične poškodbe, splav in nosečnost. Kljub poškodbam si nekatere ženske ne upajo k zdravniku.

Čeprav je nasilje nad reproduktivnim zdravjem tema, ki se je začela pojavljati šele ob koncu dvajsetega stoletja, je tovrstno nasilje ženskam znano že precej časa. Raziskava, ki jo je naredila Rožmanova (2012), temelji na primerih delavk in kmečkih žensk, ki so se v petdesetih letih dvajsetega stoletja ukvarjale s težavami reprodukcije.

Nezaželena nosečnost je bila in je še pogost dejavnik tveganja za fizično in psihično nasilje. Ko je kontracepcija za ženske v petdesetih letih prejšnjega stoletja postala dostopna, je moški ženskam niso pustili uporabljati (Rožman 2012: 419).

»Zaradi tega, ker so rekli, da bodo zdaj babe te tablete jemale, pa bodo vse kurbe. To je bilo, vam rečem, zelo hudo, moški so bili ljubosumni; niso mele tak svobodnega odločanja, jaz vem, da so tablete skrivale vsepovsod, da moške niso tega vidli, potem sem mela primer, ko je reku, tega ne moreš jest, pa ji je skuru vse tablete, ne boš jedla tega, to je, jaz vem, zakaj to ješ, pa tak. Kaj!, noseče so lahka ostajale pa splav delale!« (V Rožman 2012: 419)

S takšnim nasilnim vedenjem so partnerji nadzorovali spolno življenje svojih žena. V patriarhalnih razmerjih med spoloma je pravica ženske do spolne svobode pogosto

nesprejemljiva. Zato lahko razumemo, da so v tem kontekstu ženske lahko le s splavi uravnavale rojstva (Rožman 2012: 419).

Razen mazaškega splava torej ženske drugih kontracepcijskih sredstev niso imele na voljo. Opravile so ga, čeprav je to škodilo njihovemu psihološkemu in fiziološkemu zdravju, saj so na vsak način morale ohraniti občutljivo razmerje med razpoložljivimi viri za preživetje. Ženskam so splav opravili/-e mazači/-ke ali pa so ga na podlagi ljudskega medicinskega znanja opravile same ali s pomočjo sosede (Rožman 2012: 418).

Ženska je v intervjuju povedala: *»Teloh, stebelce, so vstavljale v nožnico. Pojedle kinin, lahko so ga kupile v lekarni, se potem vsedle nad posodo, v katero so zlile močan kamilični prevretek, in potem predirale z gosjim peresom.«* (A., 1995) Pogosto so umrle: *»To so tiste pacarke delale, pol se je pa zastrupila, pa je šla. Dve sta umrle iz P.«* (V Rožman 2012: 418)

Rožman (2012: 419) ugotavlja, da nezaželena nosečnost postane orodje nadzora in dokazovanje moči. V patriarhalni družbi je prav dokazovanje kontrole in avtoritete nad ženskim spolom značilno za vlogo moških, kar vpliva tudi na reproduktivne pravice žensk.

Ko govorimo o nadzoru izida nosečnosti, poznamo dve vrsti kontrole. Po eni strani lahko moški prisili žensko, da ostane noseča in ji onemogoči dostop do varnega splava s grožnjami, da jo bo ubil, po drugi strani pa lahko z istimi grožnjami prisili žensko v splav (Côté in Lapierre 2014: 287). Moore, Frohwirth in Miller (2010: 9) ugotavljajo, da nekatere ženske, ki so želele imeti otroka, opisujejo, da so se soočale s pritiskom in prisilno prekinitvijo nosečnosti. Moški so zahtevali, da ženska prekine nosečnost, tudi ko sami niso želeli uporabljati zaščite. Grozili so, da bodo partnerico poškodovali, če ne bo opravila splava.

V poročilu o prisiljenih splavih v Ameriki iz leta 2012 beležijo veliko število splavov, ki so opravljeni proti volji noseče ženske – velikokrat so prisiljeni s fizičnim nasiljem. Pritisk za prekinitve nosečnosti lahko prihaja s strani delodajalcev, možev, staršev, zdravnikov, partnerjev, organizacij, ki služijo na račun splava, najemodajalcev, prijateljev in družine, šolskih ali verskih uslužbencev ali avtoritet. Ženskam lahko grozijo ali jih izsiljujejo, njihove grožnje pa lahko vodijo v fizično nasilje (Forced Abortion in America 2012: 2).

Ženske, ki se uprejo splavu, so pogosto pretepane, mučene ali celo ubite. Nekaterim so prisilno vbrizgali zdravila in droge, ki so povzročila spontani splav. Spet druge so bile žrtve najetih moških, ki so pretepali ženske z namenom, da bi poškodovali otroka in/ali žensko. Študent prava na Floridi je bil obsojen na zaporno kazen, ker je silil svoje dekle, da prekine nosečnost.

Najel je štiri prijatelje, da so dekle izsiljevali z videoposnetkom s spolno vsebino – grozili so ji, da bodo posnetek poslali njeni družini, prijateljem in delodajalcu, če ne bo naredila splava (Forced Abortion in America 2012: 3).

Včasih pa so grožnje povezane z izsiljevanjem ali izgubo doma in službe. V enem izmed primerov je delodajalec grozil noseči uslužbenki, da jo bo porinil po stopnicah, če ne bo naredila splava. V drugem primeru je delodajalec odpustil žensko, ker je bila noseča. V tretjem primeru brezdomna ženska ni bila sprejeta v zatočišče, dokler se ni strinjala s splavom. V četrtem primeru je, ker je ženska zavrnila splav, partner skočil nanjo in ji toliko časa pritiskal na trebuh, dokler ni splavila. Pritiski prihajajo z vseh strani in se pogosto stopnjujejo (Forced Abortion in America 2012: 2).

Pri mladoletnih deklicah so lahko starši tisti, ki zahtevajo splav, ali pa je splav metoda, ki se uporablja za prekrivanje nosečnosti in posiljevalec prisili svoje žrtve, da prekinejo nosečnost. V New Orleansu je enainštiridesetletnik dobil dvojno doživljenjsko kazen, ker je posiljeval hčerko svoje partnerice in pri tem uporabil splav kot metodo za prekrivanje svojega zločina. Dekle je imelo dva splava, enega pri petnajstih in drugega pri sedemnajstih letih, oba je plačal posiljevalec (Forced Abortion in America 2012: 5). Na Floridi pa je bila ženska obsojena na dve leti družbeno koristnega dela, ker je svojo hčerko s pištolo prisilila, da gre na kliniko naredit splav. Na kliniki je mati rekla, da je njena hči »malce cmerava«, in zagrozila osebju, da bo, če ne naredijo splava, »hčerki odpihnili možgane« (Forced Abortion in America 2012: 5).

Grožnje lahko privedejo tudi do skrajnega nasilja, kjer je ogroženo življenje ženske, ali celo do umora nosečih žensk. Veliko žensk je ubitih, ker je njihov partner želel preprečiti rojstvo otroka. Samo dejstvo, da je ženska noseča, jo lahko postavi v položaj, da jo partner napade. Umor je najpogostejši razlog za smrt nosečnic (Forced Abortion in America 2012: 7). Moški je na primer vdrl v stanovanje dekleta, ki je bila noseča tri mesece, in jo začel tepsti in brcati, ker je zavrnila splav. Moški je še kričal: »Tega otroka bom izbrcal iz tebe!« (Forced Abortion in America 2012: 8) V Virginii je dobil moški petdeset let zaporne kazni, ker je ubil svoje dekle, ki je bilo nosečo. Policijsko poročilo pravi, da je moški peljal žensko v gozd in jo ubil, ko je ta želela pobegniti. Njeno truplo so po treh dneh našli lovci in kasneje je bilo ugotovljeno, da jo je moški petindvajsetkrat udaril s kladivom. Moški je izjavil, da se je bal, da bo nosečnost preveč vplivala na njegovo življenje.

Dogaja se tudi, da se moški odločijo, da bo njihova partnerka splavila, splav pa opravijo kar sami, pri čemer uporabijo ostre predmete, pištolo ali druge nasilne metode (Forced Abortion in America 2012: 7).

Fizično nasilje je ena izmed najkrutejših oblik prisiljevanja žensk k prekinitvi nosečnosti ali celo smrti zaradi nosečnosti. Dogaja se v krogu družine, kar pomeni, da je očem javnosti precej skrito. Ob vseh teh krutih načinih vmešavanja v reproduktivne pravice žensk pa ne smemo pozabiti na tisto bolj »tiho« metodo psihološkega nasilja, ki je prav tako učinkovita kot fizično nasilje.

Edini način, kako prepoznati tovrstno nasilje, je, da se pogorimo z žensko o razlogih za prekinitev nosečnosti. Chibber, Biggs, Roberts in Foster (2014: 137) so v raziskavi, kjer so se pogovarjali z ženskami o vplivu na odločitve, da prekinejo nosečnost, ugotovili, da imajo partnerji pomembno vlogo pri odločanju o prekinitvi nosečnosti. Njihovo mnenje pomembno vpliva na dejanja ženske, ko se mora odločiti, ali prekiniti nosečnost ali ne. Poročila žensk o vplivu njihovih partnerjev na odločitve o splavu kažejo, da je približno tretjina vprašanih povedala, da je njihov partner vplival na končno odločitev za splav. Trije najpogostejši razlogi so bili: partnerja nista v zvezi ali pa je ta slaba oziroma nova, partnerji niso mogli ali pa niso hoteli podpreti žensk, da bi te donosile otroka, ali pa partner ni bil primeren in ženska z njim ni želela imeti otroka (Chibber, Biggs, Roberts in Foster 2014: 135).

Foster (2003) opozarja tudi na statistične podatke, ki so podani s strani zagovornikov splava in so pokazali, da je eden izmed glavnih razlogov, zakaj se ženske odločijo za splav, pomanjkanje finančne in čustvene podpore. Ena izmed žensk je bila zaskrbljena nad dejstvom, da bo morala za otroka skrbeti sama, saj njenega partnerja ni nikoli doma, prav tako mu ne zaupa, da jo bo finančno podprl (Côté in Lapierre 2014: 291). Mnoge ženske pravijo, da se počutijo zapuščene ali celo prisiljene v splav. Čeprav so očetje zakonsko obvezani plačevati preživnino, grozijo, da bodo pustili ženske, ki obdržijo otroka proti njihovi volji, brez finančne podpore (Foster 2003).

Na videz prostovoljne odločitve žensk lahko v ozadju skrivajo marsikatero obliko nasilja, včasih lahko samo en stavek vpliva na njihovo odločitev. Celo dobronamerne družine in prijatelji pogosto ne dajo ženskam, kar resnično potrebujejo in si želijo – čestitke in brezpogojno podporo. Namesto da bi vprašali, kako ji lahko pomagajo, rečejo: »Ta otrok ti bo uničil življenje!« Z drugimi besedami, večina žensk izbere splav zato, ker verjamejo, da nimajo druge izbire (Foster 2003).

Ženske zato poudarjajo, da je pomembno, da same sprejmejo odločitev glede rojstva svojih otrok in da ta odločitev ne sme biti pod vplivom partnerja ali katere koli druge osebe (Côté in Lapierre 2014: 292). Tudi ko ženske prisilimo, da izberejo med izobraževanjem ali načrtovanjem poklicne kariere in prekinitvijo nosečnosti, ne moremo reči, da gre za svobodno odločitev (Foster 2003).

Na tem mestu se moramo vprašati, kaj lahko storimo, da naredimo nasilje v družini vidno in ženskam zagotovimo, da o izidu svoje nosečnosti lahko odločajo same. Avtorji, ki se ukvarjajo s temo o kršenju reproduktivnih pravic, pravijo, da odgovornost za preprečitev in odkrivanje nasilja nosijo klinike, ki izvajajo splave.

Dejansko so klinike, kjer potekajo splavi, odgovorne za ženske. Na svetovalnih razgovorih, ki jih opravljajo v klinikah, preden se ženska odloči prekiniti nosečnost, mora zdravstveno osebje preveriti, ali se ni ženska znašla v situaciji, zaradi katere je prisiljena prekiniti nosečnost (Moore, Frohwirth in Miller 2010: 11). Wiebe in Janssen (2001 v Côté in Lapierre 2014: 294) sta poudarila, da je posebej pomembno, da gre ženska v ordinacijo sama in da jo partner počaka v čakalnici, saj tako ženska dobi prostor in priložnost, da začne govoriti o nasilju.

Njihove ugotovitve lahko potrdimo tudi z zakonom o svobodnem odločanju o rojstvu otrok, ki pravi, da morajo v postopkih za umetno prekinitev nosečnosti zdravniki, medicinske sestre in socialni delavci nosečnico seznaniti z njenimi pravicami in drugimi možnostmi za rešitev nosečnosti (ZZUUP). Ličer (2012: 56) še dodaja, da morajo ostale zdravstvene organizacije, ki so udeležene v postopkih za umetno prekinitev nosečnosti, obravnavati nosečnice hitro in neovirano ter določiti delavca, ki bo sprejemal pisne zahteve nosečnic za prekinitev nosečnosti oziroma zahtevek vzel na zapisnik in nosečnice usmerjal v nadaljnjem postopku.

Še posebej pomembno je zagotoviti ženski zasebnost na kliniki, saj v primeru nekaterih nasilnih partnerjev ti spremljajo žensko na kliniko, da se prepričajo, ali so res prekinile nosečnost. Varnostnik, ki je bil zaposlen na eni izmed klinik, pravi, da so največja grožnja ženskam moški, ki jih spremljajo (Forced Abortion in America 2012: 2).

V ZDA se je uveljavila zakonodaja, ki kaznuje partnerje, ki prisilijo žensko, da prekine nosečnost. Nekateri deli zakonodaje se nanašajo tudi na kaznovanje zdravnika, ki izvaja splav, v katerega je ženska prisiljena. Nekatere ženske so pod pritiskom zdravstvenega osebja, saj jim v zameno za zarodek ponujajo denar (Forced Abortion in America 2012: 2).

Medtem ko ti podatki vključujejo dokaze o prisilnih splavih, hkrati tudi opozarjajo na vse vrste nasilja, ki grozi ženski, če ne upošteva partnerjevih ukazov o prekinitvi nosečnosti. Se pa po drugi strani pojavlja dilema, ker se z zavračanjem varnih, ampak prisilnih splavov lahko resno ogrožita zdravje in življenje ženske (Moore, Frohwirth in Miller 2010: 11).

Ne samo klinike, celotna družba mora spoštovati odločitve, ki ji sprejmejo ženske o svojem telesu, in prav tako, kot je treba spoštovati odločitev, ko gre za prekinitev nosečnosti, je treba spoštovati tudi odločitev, da se nosečnost ne bo prekinila. Če ženske ne želijo prekiniti nosečnosti, jim je treba zagotoviti podporo in spoštovati njihovo odločitev. Ustvariti je treba takšno vrsto podpore, ki jim bo zagotavljala varnost in ščitila njihove pravice. V primeru, da se ženska odloči, da prekine z nosečnostjo, mora to storiti tako, da se v njeno odločitev nihče ne vmešava (Côté in Lapierre 2014: 294).

Z reprodukcijskim nadzorom se je treba javno ukvarjati zaradi groženj in prisile, ki jo moški izvajajo nad ženskimi reproduktivnimi pravicami in želijo rešiti nosečnost na tak način, kot oni mislijo, da je najboljši, pri tem pa se ženska ne more odločati avtonomno (Moore, Frohwirth in Miller 2010: 12).

Torej naslednjič, ko zagovorniki pravice do življenja vidijo žensko, ki gre na kliniko z namenom, da prekine nosečnost, in jo ozmerjajo z morilko, se morajo vprašati, kaj se skriva za zgodbo nosečnice. Ali ne bi bilo mogoče bolje, da obsodijo nasilje v družini?

1.4 RELIGIJA IN SPLAV

Ko govorimo o splavu, se težko izognemo temi o religiji, saj vse monoteistične religije zavračajo splav. Osredotočila se bom zgolj na institucijo Rimskokatoliške cerkve, saj je tako v javnem kot zasebnem prostoru prav ta institucija največji nasprotnik pravice do izbire.

Mnogi ljudje imajo, ko govorijo o splavu, pravzaprav v mislih religijo. Za nekatere je splav greh. V papeškem dnevniku Evangelium iz leta 1995 je tedanji papež Janez Pavel II. zapisal, da se sodobni svet ukvarja in se bo ukvarjal z nasprotujočima si kulturama: kulturo življenja (za življenje) in kulturo smrti (pravica do izbire) (Sanger 2017: 7).

Prepričanje Katoliške cerkve, da je umetna prekinitev nosečnosti umor, velja še danes, saj je njeno prepričanje, *»da moramo človeški zarodek vse od začetka obravnavati kot osebo, ga braniti v njegovi celovitosti in ga, kolikor le mogoče, negovati in zdraviti kot vsako drugo človeško bitje«* (Slatinek 2006: 507).

Zdi se, da se družba glede pravice do splava ni veliko spremenila, pa vendar, ko pogledamo bližje v zgodovino, lahko ugotovimo, da se ni spremenila samo družba, temveč tudi religija. Vseeno se v zadnjih treh desetletjih zopet soočamo z branjenjem reproduktivnih pravic pred kleriki Katoliške cerkve. Na srečo je ta zgodovina boja za svobodno odločanje o ženskem telesu dolga in se iz nje za prihodnost lahko marsikaj naučimo.

V drugi polovici dvajsetega stoletja, ko so se intenzivno ukvarjali z diskriminacijo žensk, se je izkazalo, da je družbena neenakost med spoloma posledica moške nadvlade pri odločanju o družbenih vprašanjih, saj so ti videni kot posredniki med bogom in človekom. Iz te ugotovitve so se kasneje rodile feministične teologije, ki se ukvarjajo prav s tem dejstvom in dodajajo vprašanje, ali je sploh kdaj obstajala religija, naklonjena ženskam (Jogan 2016:110).

Ko govorimo o zgodovini Slovenije, vemo, da so ženske večino človekovih pravic žensk dobile v času socializma, zato po mnenju Katoliške cerkve prav ta socialni red najbolj ogroža identiteto »prave ženske« in njeno družbeno vlogo. V času sodobne Slovenije pa poteka vrnitev žensk k njihovim »pravim in naravnim« vlogam. To težnjo je še posebej zaznati v javnem govoru. Nastala je potreba po ponovnem udomačevanju žensk, ki je povezana z »demokratizacijo« in zahtevami Katoliške cerkve po moralni prenovi družbe. Nalogi Cerkev sta, da opozarja na pomen družine (neposredno ali posredno s pomočjo političnih strank ali civilnih združenj) in da poudarja svetost tako zakramenta zakonske zveze kot »svete družine« (Jogan 2016: 112–113).

Cerkev razume vsak odmik od tradicionalne biblijske ženske kot oskrnitev svetega. Zato si želi zopet tako imenovanih »pravih žensk«, ki so pokorne in ubogajo svoje može. O teh prizadevanjih Cerkev govori povsem javno in je tudi za te cilje politično angažirana.

Leta 2005 je nekdanji papež Benedikt XVI., ko je še bil škof Ratzinger, izjavil, da »bo bil vsak katoličan kriv uradnega sodelovanja z zlom in tako nevreden prejetja svetega obhajila«, če bo volil za kandidata, ki ima odprta stališča do pravice do splava (Sanger 2017: 8).

V letu 2004 je rimskokatoliški škof v Bostonu s kampanjo pozval duhovnike, naj prepovejo obhajanje svetega obhajila senatorju Johnu Kerryju, škof v Koloradu pa je razširil prepoved na vse volivce in volivke, ki glasujejo za kandidate, ki podpirajo legalizacijo splava (Sanger 2017: 8).

Med predsedniško kampanjo leta 2012 je podobno opozorilo prejel podpredsednik Joe Biden. Leta 2016 pa kandidatu za podpredsednika Timu Kainu sveto obhajilo ni bil zavrnjeno, kljub pozivom duhovnikov z območja Richmonda in čeprav ga je nadškof Kansasa obtožil, da je »rekreativni katolik«, ker izrablja cerkvene nauke za politično kampanjo (Sanger 2017: 8).

Prizadevanja za moralno prenovo družbe temeljijo predvsem na kontroli ženskih reproduktivnih pravic in ta prizadevanja so bila očitna, ko se je pisalo novo ustavo samostojne Republike Slovenije in so prišle zahteve s strani Cerkve po odpravi pravice do svobodnega odločanja o rojstvu otrok. Takšne zahteve pa slovenski javnosti niso bile tuje in so o njih razpravljali že v šestdesetih in sedemdesetih letih dvajsetega stoletja, vendar so največ javnega nasprotovanja dosegle v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so bile neposredno ogrožene temeljne človekove pravice žensk. Boj, ki je združeval ženske z različnih političnih strank, organizacij in skupin, je bil uspešen in tako se je ohranila temeljna pravica do svobodnega reproduktivnega odločanja. Vendar pa pridobljena in priborjena pravica ostaja ogrožena tudi v enaindvajsetem stoletju, in to predvsem s strani Katoliške cerkve (Jogan 2016: 113–114).

Leta 1968 je Tomšičeva (1976: 140) poudarila: *»Pravico staršev, da odločajo o številu otrok in času, kdaj se bodo rodili, moramo razumeti kot njihovo temeljno človeško pravico, vendar to ni enostavno pravica do abortusa ..., kajti abortus je vendarle samo izhod v sili, katerega breme pade edino na žensko in je bolj izvir njene potlačenosti kakor uveljavitev srečnega materinstva.«* (v Jogan 2016: 114)

Kot nam kaže zgodovina, enkrat pridobljena pravica še ne pomeni, da je ne bo treba enkrat v prihodnosti braniti. Nasprotno, družbene spremembe vedno znova zahtevajo od žensk, da se

postavijo za svoje pravice. Zanimivo je to, da so ženske, ki so si stale v nasprotujočih si strankah, stopile skupaj, ko je bilo treba braniti reproduktivne pravice, predvsem pravico do splava. To dokazuje, da ženske čutijo, da jim te pravice pripadajo in da nima nihče moči posegati vanje.

Katoliška cerkev neprestano kritizira ukrepe, ki vodijo k večji samostojnosti žensk, še posebno pa tiste, ki so nastali v času socializma. Kontracepcijo enači s splavom in zato imenuje ženske morilke ter nenehno opozarja na ogroženost družine zaradi možnosti legalne razveze. V enaindvajsetem stoletju lahko opazimo, da se boj proti svobodi reproduktivnih pravic krepi. Predvsem v prejšnjem stoletju se je pojavila potreba po ženski samostojnosti, neodvisnosti in vključitvi v plačano delo, zato je morala Katoliška cerkev poiskati bolj prefinjena orodja za domestikacijo žensk. Njena strategija je izginjanje žensk iz javnega prostora in pritiskanje na ženske, da poiščejo »pravo pot«, ki vodi v skrb za gospodinjstvo, družino in moža (Jogan 2016: 115–116).

Primer javnega nasprotovanja ženski emancipaciji in pravici do odločanja so demonstracije pred klinikami, kjer ženske opravljajo splave. Skupina vernikov moli pred javno ustanovo in na ta način sporoča nestrinjanje s splavom, hkrati pa pošilja jasno sporočilo ženskam, da počnejo nekaj, kar ni v skladu z doktrino Katoliške cerkve, in jih prisili k razmišljanju o njihovi »pravi« vlogi.

Katoliška cerkev je v zgodovini zahodne civilizacije učinkovito oblikovala podobo »prave ženske« s pomočjo obrekovanja in diskriminacije žensk. Argumente, zakaj je moški tisti, ki naj bi bil superioren ženski, je mogoče najti v bibliji. Nobena religija, ki obstaja v demokratičnih časih, ni tako rigorozna do reproduktivnih pravic, homoseksualnosti in podobnih družbenih vprašanj. Zato se poraja vprašanje, kdaj bo Katoliška cerkev končno spremenila svoja tradicionalna stališča ter uvidela, da se zunaj nje vloga »prave ženske« odpravlja in je enakosti med spoloma vedno več (Jogan 2016: 125–126).

Označitev Katoliške cerkve kot »ženske cerkve« je sprejemljiva, vendar je ta vsebinsko povsem v moški domeni in je zato spolna morala tudi moška morala, ki neusmiljeno spolno izkorišča ženske. To dokazuje naslednje dejstvo: več kot štiri petine grehov je povezanih s spolnostjo in tri četrtine tistih, ki se izpovedujejo, predstavljajo ženske (Jogan 2016: 127).

Ženske so videne kot tiste, ki imajo moč ustvarjanja človeških življenj in so pomembne pri prenašanju in utrjevanju religije, zato so tudi postavljene v središče pozornosti Katoliške cerkve kot dolgožive institucije (Jogan 2016: 127). Ortner (v Haralambos in Holborn 1999: 605)

navaja, da se ženske vedno povezuje z naravo, saj so telesno in čustveno bliže »naravnim procesom«. To vključuje tudi materinstvo in skrb za družino, ki naj bi bila v ženski domeni. Naravo pa si podreja kultura, ki jo sestavljajo in oblikujejo moški, zato so kulturne dejavnosti, kot so politika, vojskovanje in religija, v moški domeni, družina, reprodukcija in skrb pa bliže naravi in s tem v ženski domeni, še zaključuje avtorica.

Dejstvo, da imajo ženske roditeljsko funkcijo in da naj bi bile zato bliže Bogu, se morajo vesti spoštljivo tako do Boga kot do njegovih namestnikov na zemlji, pomeni, da se morajo pokoriti moškim, saj oni predstavljajo božjo besedo na zemlji (Jogan 2016: 127).

Družba in Cerkev vidita vlogo ženske zelo podobno, saj pri obeh velja za superiornega moški, medtem ko je ženska tista, ki zadovoljuje njegove potrebe. Kljub vsemu lahko zaznamo nekaj razlik, in sicer je v družbi veliko več uporov nad nadvlado moških kot v cerkvenih krogih. Podatki iz leta 2002, ko je potekal popis prebivalstva, kažejo, da je več katoliško vernih žensk (614.195) kot katoliško vernih moških (521.431) (Šircelj et al., 2003). Zakaj je tako, nam ponuja razlago Jogan (2016: 129–131). Večjo religioznost žensk lahko pojasnimo z dejstvom, da je bila v preteklosti, in to se kaže tudi v sedanjosti, velik del ženske osebne identitete prav Cerkev. Ta pa ni oblikovala samo identitete, temveč tudi družbeni položaj in vlogo žensk z nenehnim nadzorovanjem in ustrahovanjem žensk ter vseh ljudi nasploh. Čas cerkvenega obreda je bil za ženske kraj sprostitev in hkrati tudi osvoboditve od nenehnega garanja. Ta začasna osvoboditev jim je vrnila dostojanstvo, hkrati pa jih je ves čas opominjala na to, da morajo biti pokorne moškim.

Napotki Papeškega sveta za družino (1995): *»Družina je tista, v kateri resnična razlika med spoloma ne sme biti ignorirana ali minimalizirana. Zdravo družinsko okolje bo otroke naučilo, da obstaja nedvomna razlika med običajnimi družinskimi in gospodinjstvi vlogami za moškega in žensko.«* (Jogan 2016: 140) Posebni napotki se nanašajo na dekleta in ženske: *»Dekleta bodo na splošno razvijala materinski interes za otroke, materinstvo in gospodinjstvo. S konstantnim dajanjem za zgled materinstva svete Device Marije bodo opogumljene za vrednotenje svoje ženskosti.«* (Jogan 2016: 140)

Ena izmed ključnih funkcij ženske, če že ne edina, ki jo vidi Katoliška cerkev, je, da skrbi za rojevanje otrok. Če to funkcijo zavrne, ni več videna kot »prava« katoliška ženska, saj z rojstvom otrok ženska opraviči svoj obstoj na zemlji. Ko govorimo o pretiranem poudarjanju materinstva, se ne moremo izogniti cerkvenemu zavzemanju za življenje in zagovarjanju »svetosti življenja«. Katoliška cerkev si je dolga leta prizadevala nadzorovati reprodukcijo,

vendar so se ženske vlogam proizvajalk »božjega ljudstva« uprle. Mnoge ženske so zavrnile podobo sredstva za večanje prebivalstva, saj jim je bila dana pravica, da se same odločajo, koliko in kdaj bodo rodile otroke ter v kakšni zvezi. To kažejo tudi raziskave javnega mnenja, saj so Slovenci bolj odprti do razveze zakonske zveze in tudi do umetne prekinitve nosečnosti (Jogan 2016: 139).

Howley (1999: 4–5) navaja, da je razprava o splavu še posebej občutljiva, in opiše, kako Katoliška cerkev vidi žensko telo. Nasprotniki splava očitno upoštevajo le tisti »pravi prostor« ženske, ki se nahaja znotraj reproduktivne družinske sfere. Zdi se, da ima ta prostor obliko maternice in ga ogrožajo številni nasprotniki, saj pravica do splava za cerkvene pripadnike pomeni uničen varni prostor, v katerem otrok živi. Debate na temo splava se vrtijo okoli pravice do tega prostora, čigav pravzaprav je ta prostor: njen (pravica do izbire) ali od onega (»its« pravica do življenja). Če je to prostor »onega«, potem se razume maternico kot prostor za božje stvaritve. Vendar pa je prostor, kjer se nahaja fetus, dobesedno ženska sama in je s tega zornega kota ženski prostor omejen s plodom, ki predstavlja in zagotavlja žensko vpetje v patriarhalne družinske strukture.

Za prihodnost Katoliška cerkev načrtuje moralno prenovo, saj ženske predstavljajo grožnjo tradicionalnemu družinskemu življenju, ker naj bi pretirano poudarjale podrejenost in neenakost. Zato moralna prenova vključuje oživljanje tradicionalnih vzorcev »prave« ženskosti. Pot do »prave« ženskosti razumemo kot krčenje ženske vloge na vlogo matere, ki izključuje negativne lastnosti tipične ženske zemeljske vloge (Jogan 2016: 142).

Katoliška cerkev se trdno drži svojih doktrin in zanemarja trenutne razmere, ki vladajo v družbi. Namesto da bi stopila v korak s časom, se drži tradicionalnega deljenja vlog in zanika vse človekove pravice žensk.

Po podatkih Inštituta Republike Slovenije za socialno varnost (2013) je bilo leta 2001 v Sloveniji opravljenih 7799 splavov, leta 2002 je bilo 7327 splavov, leta 2003 je bilo 6873 splavov, leta 2004 je bilo 6403 splavov, leta 2005 je bilo 5851 splavov, leta 2006 je bilo 5632 splavov, leta 2007 je bilo 5176 splavov, leta 2008 je bilo 4946 splavov, leta 2009 je bilo 4653 splavov, leta 2010 je bilo 4328 splavov, leta 2011 je bilo 4263 splavov, leta 2012 je bilo 4106 splavov, leta 2013 pa 4011. V ZDA je bilo leta 2001 opravljenih 853.485 splavov, leta 2002 je bilo 854.122 splavov, leta 2003 je bilo 848.163, leta 2004 je bilo 839.226 splavov, leta 2005 je bilo 820.151 splavov, leta 2006 je bilo 852.385 splavov, leta 2007 je bilo 827.609 splavov, leta 2008 je bilo 825.564 splavov, leta 2009 je bilo 789.217 splavov, leta 2010 je bilo 765.651

splavov, leta 2011 je bilo 730,322 splavov, leta 2012 je bilo 699,202 splavov, leta 2013 pa 664.435 (Centers for Disease Control and Prevention 2017). Iz podatkov lahko razberemo, da se število splavov tako v Sloveniji kot tudi v Združenih državah Amerike (izjema je samo leto 2006, kjer je število splavov narastlo glede na leto 2005) iz leta v leto zmanjšuje. Katoliška cerkev pa kljub upadanju števila splavov opozarja, da je ogrožena »prava ženskost« in da se pojavlja »feminizacija moških«, namesto da bi se osredotočila na ekonomske strukturne razmere, ki ohranjajo neenakost med moškimi in ženskami ter povečujejo razliko med bogatim, srednjim in revnim razredom. V bitki za reproduktivne pravice, pravico do izbire in izobraževanje so tako telesa deklic in žensk kot tudi njihova življenja in preživetje pogosto žrtvovani (Rose v Howley 1999: 16–17).

Katoliška doktrina še naprej vztraja pri tradicionalnem razumevanju ženske kot nesamostojne in kot pomočnice moškim. Dejanski cilj pa je, da se ustvarita Cerkev in družba, kjer imajo ženske na vseh ravneh enak delež odgovornosti kot moški, in da v njej lahko prispevajo svoje poglede, vrednote in izkušnje (Jogan 2016: 147).

Seveda pa spremembe v Katoliški cerkvi niso nemogoče in so nujno potrebne za razumevanje spolne enakosti, reproduktivnih pravic, pravic istospolnih oseb. Zaenkrat mnogi dojemajo Katoliško cerkev kot institucijo, ki omogoča zatiranje vseh tistih, ki presegajo norme »pravih« kristjanov. Dolgo tradicijo ima zatiranje žensk kot drugega spola in v skladu s tem tudi njihove reproduktivne pravice.

Pravičen in spolno nepristranski odnos je mogoče ustvariti le, če bo ženska razumljena in obravnavana kot samostojna osebnost, ko se njeno dostojanstvo ne bo merilo le z materinstvom, kar pa pomeni preobrazbo ne samo Cerkve, temveč celotne družbe. A možnosti za spremembe so majhne, dokler so nosilci sprememb moški oziroma tako imenovani »prvi spol« (Jogan 2016: 149–150).

Pomembni nosilci sprememb v doktrini Katoliške cerkve so papeži. Od vsakega na novo izvoljenega papeža se pričakuje, da se opredeli do najobčutljivejših družbenih tem. Dosedanji papeži so bili glede pravice do splava precej jasni: to je umor. Trenutni papež Frančišek pa za zdaj ostaja neznanka.

Še vedno ne vemo, kakšno je stališče papeža Frančiška glede prepričanj in praks v povezavi z umetno prekinitvijo nosečnosti. Do sedaj slišane izjave bi lahko namigovala, da naj bi Cerkev svoja stališča spremenila ali vsaj omehčala in da naj bi se obsedenost glede teme »splav je

grozen« zmanjšala. Prav tako naj bi duhovniki dobili dovoljenje, da odpustijo ženskam, ki so umetno prekinili nosečnost, če se tega dejanja zares kesajo (Sanger 2017: 8).

Papež Frančišek opozarja in poudarja, da je treba upoštevati kontekst, v katerem splav poteka. Takšen pogled pa lahko spremeni tudi druga stališča Cerkve o ključnih vprašanjih v zvezi z rimskokatoliško doktrino in naukom, pa naj si bo povezan z usodo ranljivih oseb širom sveta, pravico do splava, izgubo dohodka, naravno katastrofo ali podnebnimi spremembami (Sanger 2017: 8).

1.5 MOŠKI IN SPLAV

Zadnje podpoglavje bom posvetila moškim in njihovi vlogi, ki jo imajo pri odločitvi za splav. Čeprav je ta odločitev stvar ženske, se je nemogoče izogniti vprašanju, kako v procesu prekinitve nosečnosti sodelujejo moški. V prvem delu se bom posvetila vključenosti moških v proces odločitve o prekinitvi nosečnosti, v drugem delu pa se bom ukvarjala z vprašanjem, kaj bi storili moški, če bi bila odločitev za splav odvisna od njih.

Najprej se je treba vprašati, v kakšni družbi živimo, kako ta definira vloge moških in kako so te povezane z vlogo očeta in družine.

Z vstopom v dvajseto stoletje se je začela tudi liberalizacija intimnega življenja, predvsem razmerja med poroko, spolnostjo in reprodukcijo so se korenito spremenila in začeli smo govoriti o družinah, kot so »družina izbire«, »ljubeča družina« in tudi »dobra družina«, kar se razlikuje od v preteklosti znanih »družin prisile« (Zaviršek 2012: 11). Da se definicija družine spreminja, meni tudi Steničnik (2012: 407), saj navaja, da se družinsko življenje spreminja in da je to dejstvo, ki je povezano s spremembami v družbenem in kulturnem okolju, v katerega smo vpeti z različnimi družbenimi vlogami in poslanstvi. S spreminjanjem družin se tudi na novo vzpostavljajo razmerja, odnosi, komunikacija in vloge znotraj družine oziroma med njenimi člani (Steničnik 2012: 407).

Predvsem je poudarek na spreminjanju vlog v družini. Vloga na podlagi interakcij pomeni zaznati lastno in recipročno vlogo ter oblikovati pričakovanja o teh dveh vlogah. *»Konkretna vloga posameznika je vedno rezultat njegove interpretacije norm ter odpornosti do dvoumnosti in nezadovoljenosti, ki jo lahko zdrži, in pa rezultat razreševanja nastalih konfliktov«* (Čačinovič V. 1998: 161). Musek (1997 v Steničnik 2012: 411) meni, *»da je spreminjanje in prilagajanje socialnih vlog ter identitet posameznika nekaj, kar je nujno potrebno, sicer ne bi mogli biti kos zelo različnim in spremenljivim situacijam, v katerih se znajdemo«*.

Vsak družinski član pa igra tudi pričakovane vloge. Pričakovanje se v vlogi definira kot vedenje, ki ga je mogoče predvidevati na podlagi konkretnih vedenj in pričakovanj, ki jih ima vloga partnerja ali partnerke (Čačinovič 1998: 161–162). Od partnerja se pričakuje, da svojo partnerico psihološko in čustveno podpira ter je enakopraven in enako pomemben starševski partner kot mati (Steničnik 2012: 410).

Vloga partnerja se povezuje s konceptom moškosti, ki je definiran kot »asimetrični pol« oziroma simetrično nasprotje konceptu ženskosti. Lahko tudi govorimo o moderni moškosti, ki

je v svojem bistvu negativna identiteta, konstruirana in naučena prek zavračanja čustvenosti in povezanosti, temeljnih atributov ženskosti (Šadl in Pivec 2007: 447).

Seidler (1997: 14 v Šadl in Pivec 2007: 447) opredeljuje »moškost kot celoto osebnostnih lastnosti in družbenih vlog, ki določajo, kaj pomeni biti moški v danem časovno-prostorskem (nacionalnem in lokalnem) okolju, na sistemski ravni pa kot institucionalizirana razmerja nadvlade moških nad ženskami«. Nekateri moškost razumejo tudi kot ideologijo, ki služi za opravičevanje in naturaliziranje dominacije moških. Če upoštevamo sistemski in ideološki vidik (opravičevanje nadrejenega položaja moških), lahko govorimo o maskulinizmu – to je sistem, ki vzpostavlja, ohranja in opravičuje spolno razliko, spolno delitev dela ter dominantno vlogo moških v zasebni in javni sferi (Šadl in Pivec 2007: 447–448).

Velikokrat se ženske v postopku počutijo same in brez ustrezne podpore partnerja. Zato se mi zdi pomembno, da se vprašamo, kakšna je vloga moških, ko gre njihova partnerica opraviti splav? Imajo tudi oni kakšne pravice do zarodka in kako bi odreagirali, če bi se sami morali odločiti za splav (Sanger 2017: 190)?

Pa vendar še drži, da je ženska tista, ki ima pravico, da se odloči, ali bo prekinila nosečnost ali ne. To je ustavna pravica ženske in tudi zapisana v zakonu: »Umetna prekinitev nosečnosti je medicinski poseg, ki se opravi na zahtevo nosečnice, če nosečnost ne traja več kot deset tednov.« (ZZUUP, 17. člen) »Postopek za umetno prekinitev nosečnosti se začne na zahtevo nosečnice.« (ZZUUP, 22. člen) Torej je pravica do splava nesporno človekova pravica žensk. To potrjuje tudi Singer (2017: 185), ki pojasnjuje, da je ženska tista, ki nosi otroka, in ne moški. To dejstvo pomeni, da odločitev, ali bodo rodile otroka ali ne, lahko sprejemajo ženske same in ni potrebna privolitev partnerja ali v nekaterih primerih partnerice.

Čeprav je pravica do splava pravica ženske, pa to še ne pomeni, da mora iti skozi proces umetne prekinitve nosečnosti sama. Pravica se nanaša na to, da ima vsaka ženska možnost odločanja o svojem telesu in da je treba te odločitve spoštovati. Da se ženska znajde na kliniki, kjer mora sprejeti odločitev, ali obdržati fetus ali ne, pa je potrebovala tudi spolnega partnerja. Shostak (2008: 363) pojasnjuje, da pri spočetju plodu gre za dve osebi, zato bi bilo treba preoblikovati pogled na splav in razumeti, da ni samo ženska tista, ki potrebuje podporo, saj je v proces umetne prekinitve nosečnosti vključen tudi moški. Na klinikah bi se lahko organizirale podporne skupine za moške, v katerih bi lahko prosto govorili o umetni prekinitvi nosečnosti in uporabi kontracepcije.

V Sloveniji imamo svetovalne razgovore, ki jih izvajajo na ginekološki kliniki in so namenjeni tudi vsem moškim, ki želijo sodelovati pri preprečevanju ali prekinitvi neželene zanositve ali pri odločitvi za sterilizacijo oziroma vazektomijo. Tako ženske kot moški imajo ključno vlogo pri reproduktivnem zdravju (Ličer 2012: 57).

V ZDA so v nekaterih klinikah začeli s takšnimi svetovalnimi razgovori v sredini osemdesetih let prejšnjega stoletja. Potekali so vsako sobotno jutro. Svetovalka je sicer bila ženska, vendar je bila ta storitev zelo pomembna za vse moške v čakalnicah, saj je bila hkrati to tudi edina priložnost, da so dobili svetovanje. Na stojalih pred ordinacijo je bilo mogoče dobiti brošure za večjo informiranost in usmerjanje. Ena izmed pomembnejših storitev je bila tudi svetovanje po splavu. Kasneje so te storitve ukinili, ampak ne zato, ker niso bile uspešne, temveč zato, ker so uspele nad pričakovanji. Izkazalo se je, da se je skoraj vsak moški v čakalnici prijavil na svetovanje, saj so jim drugi po že opravljenem pogovoru povedali, kako koristno je to bilo, zato so mnogi čakali v kliniki tudi po tem, ko je njihova partnerica končala s posegom (Shostak 2008: 361).

Pojasnila sem, da je pravica do izbire splava pravica ženske in se vanjo ni treba vtikati. Naslednje vprašanje je, kakšna je vloga moškega v procesu prekinitve nosečnosti. Kako bi lahko bil partner ali partnerica bolj vključen v proces prekinitve nosečnosti? Treba je podpreti par, ki se odloči za splav, in pri tem ozavestiti tako žensko kot moškega o varni rabi kontracepcije, predvsem pa odpreti prostor, v katerem lahko partnerja odkrito spregovorita o spolnosti in splavu. Če želimo to storiti, je najprej nujno, da se moški počutijo odgovorne za situacijo, ki je privedla do nezaželene nosečnosti, potem pa se morajo izvajati storitve, ki so namenjene moškim in ozaveščanju o reproduktivnem zdravju.

Storitve, ki jih moški prejmejo na kliniki, naj bi vključevale vsaj enega moškega svetovalca, nudenje brezplačnih brošur, prikazovanje postopka, kako poteka splav, na monitorju v čakalnici, nudenje izobraževanja in tako naprej (Shostak 2008: 364). Reich (2008: 18) pa navaja, da če želimo povečati prisotnost moških pri procesu prekinitve nosečnosti, moramo razumeti, kako je moško vedenje oblikovano s strani njihovega lastnega dožemanja koncepta moškosti in ciljev, ki jih imajo za prihodnost v vlogi moškega in očeta.

Spodbujanje k izvajanju in udeleževanju moških v svetovanjih, ki so namenjena njim, ni samo koristno za reproduktivno zdravje, temveč je tudi priložnost, da se moški soočijo s čustvi, ki jih doživljajo ob splavu. Stacey Kalish v Psihologiji danes (2004 v Shostak 2008: 362) pojasnjuje, da so občutki odtujitve in krivde značilni za moške, ki spremljajo svojo partnerko pri splavu.

Prav tako so razlog za skrivanje čustev, ki jih moški velikokrat zanikajo in prikrivajo ob izkušnji splava. Moški partnerji, ki sedijo v čakalni sobi klinike, si pogosto ne pustijo doživljati čustev, saj bi lahko občutili čustva osamljenosti, strahu, nemoči in krivde. Krivdo lahko moški doživljajo na dveh ravneh: prvič, njihove izkušnje oklica dojema kot čustveno nepomembne v primerjavi z izkušnjo ženske, in drugič, čutijo se odgovorne, da so njihove partnerice postavili v tako fizično in čustveno travmatično doživetje.

Primer, v katerem se je moški počutil odgovornega za nezaželeno nosečnost in je želel izkazati podporo partnerici, se je zgodil v Wisconsinu, kjer je treba podpisati izjavo, da se oseba zaveda, da ima fetus srčni utrip, prste na roki in na nogi. Ko je to izjavo podpisala ženska, je pero v roko prijel tudi partner, vendar mu je zdravstveno osebje reklo, da mu je ni treba podpisati, da jo mora podpisati samo pacientka, a je mož rekel: »Tudi jaz si želim podpisati.« (Sanger 2017: 186)

Po drugi strani so pa prav moški tisti, ki velikokrat vplivajo na odločitev o prekinitvi nosečnosti. Patrick si je želel, da bi bila s partnerko poročena in da bi imel službo, s katero bi lahko poskrbel za otroka in ženo. Pojasnil je, da je njegovo dekle Liz zanosilo, a se ni želel z njo poročiti, zato se je moral na koncu odločiti in ji povedati: »Mislim, da je najbolje, glede na to, da te ne morem preživljati in da se zdaj nočem poročiti s tabo, da prekineš nosečnost.« Patrick je še povedal, da je Liz pred kratkim prejela veliko dediščino in bi tako imela finančno podporo za otroka. Kljub temu je svojo nepripravljenost, da postane starš in se poroči, opravičeval s tem, da nima lastnega dohodka. Tim pa je prepričal svojo punco, da je prekinila nosečnost dvakrat zato, ker te nosečnosti niso bile v skladu z njegovimi načrti družine (Reich 2008: 14–16).

V teh primerih se razkrivajo značilnosti tradicionalne moške vloge, torej da je moški tisti, ki mora za družino finančno poskrbeti (Reich 2008: 14).

Ob vse večji vključenosti moških v proces splava so se nekateri začeli spraševati, kakšne pravice do fetusa imajo moški, če sploh kakšne. Ne želijo posegati v pravice žensk, temveč definirati vlogo, ki jo imajo pri splavu, in biti prisotni pri odločitvi, ki jo sprejme ženska o plodu.

Zagovorniki pravic moških opozarjajo predvsem na pravico do obveščenosti, saj se jim zdi prav, da jih ženska v primeru, da se odloči prekiniti nosečnost, o tem tudi obvesti. Zavedajo pa se, da je lahko ta pravica sporna, zato bi bila potrebna zakonodaja, ki bi to pravico omejevala v primerih: nasilnega partnerja, če ženska ne želi poimenovati spolnega partnerja ali če partnerja ne morejo najti v štiriindvajsetih urah. Pravica bi zagotovila, da mora v primeru, ko se ženska

ne odloči prekiniti nosečnosti, partner plačevati preživnino za otroka, da lahko moški izrazi svojo voljo, ali si želi otroka ali ne, in da lahko formalno prevzame vlogo očeta oziroma prizna očetovstvo (Shostak 2008: 364).

Seveda moramo opozoriti, da imamo, ko govorimo o pravici, da ženska obvesti partnerja o svojih namenih glede ploda, v mislih predvsem pare, kjer nasilje ni prisotno, in pare, ki niso več v zvezi, a se ta ni prekinila zaradi nasilja. Ta pravica nima nobenega namena posegati v pravico ženske, da se odloča o svojem telesu, in absolutno izključuje zahtevo nekaterih, da »če je oče pripravljen vzgajati otroka brez podpore matere, lahko prisili žensko, da nadaljuje z nosečnostjo in rodi otroka«. Ta zahteva moških bi pomenila nadvlado moških nad ženskimi telesi in njihovim reproduktivnim zdravjem ter bi ustvarila nekakšno biološko suženjstvo in prisilila ženske, da ostanejo noseče proti njihovi volji (Shostak 2008: 364).

V raziskavi, ki je opravil Reich (2008: 10), je ta ugotovil, da pri treh splavih moški niso bili obveščeni o splavu, dokler partnerica ni splavila. V petih primerih so moški izrazili željo, da ženska nadaljuje z nosečnostjo, a so prepustili odločitev ženski. Deset vprašanih moških je povedalo, da so želeli splav, čeprav je ženska želela nadaljevati z nosečnostjo. Večina parov, natančneje šestnajst, kjer sta bila vključena tako ženska kot moški, je odločitev o prekinitvi nosečnosti dosegla skupaj ali pa so moški počakali, da se je ženska odločila, ali želi obdržati plod ali ne, in so nato njeno odločitev podprli.

Sanger (2017: 186) ugotavlja, da se v tem stoletju poročene ženske in ženske v zunajzakonski zvezi (razen ko gre za razmerja, ki vključujejo nasilje v družini) redno posvetujejo s partnerji, kako bodo rešili nezaželeno nosečnost, in večina žensk pravi, da jih partnerji podpirajo pri odločitvi za splav ali ko se ženska odloči, da tega ne bo storila. To se kaže tudi v pristnosti moških med nosečnostjo in porodom ter tudi takrat, ko ti čakajo v prostorih klinike, kjer ženske opravijo splav.

Vseeno se kot družba moramo potruditi, da razširimo zavedanje o pomembnosti reproduktivnega zdravja. Ličer (2012) opozarja, da je treba, če želimo izboljšati reproduktivno zdravje, začeti spodbujati moške k večji odgovornosti do spolnega zdravja, k večji dostopnosti njim namenjenih zdravstvenih storitev, k spodbujanju komunikacije o reproduktivnem zdravju med partnerji in k razširjanju skrbi za reproduktivno zdravje na oba spola.

Podpora, ki jo ženska dobi na klinikah, ne bi smel biti edini vir moči. Prav je, da se partnerji ali partnerice bolj vključujejo v čas, ko se ženska odloči za splav. Da pa bo to mogoče, morajo tudi oni prejeti zadostno podporo družbe, saj bodo lahko samo tako resnično stali ženski ob strani.

Poskrbeti moramo, da partnerji, ki spremljajo svoje partnerice pri umetni prekinitvi nosečnosti, zapustijo čakalne prostore klinike bolj modri in bolj odrasli, kot so vanjo vstopili. Z znanjem, ki bi ga pridobili, ko bi se podučili o kontracepciji in psiholoških posledicah splava, vključno s posledicami, kot sta obžalovanje in žalovanje, bi se tako izognili ponovni vrnitvi na kliniko zaradi posledic nezaželenosti (Shostak 2008: 365).

Sedaj, ko je bilo proučeno, kako se moški vključujejo v proces odločitve o prekinitvi nosečnosti, se posvetimo vprašanju, kaj bi moški storili, če bi bila odločitev za splav odvisna od njih.

Nima smisla, da se ukvarjamo z vprašanjem, kaj bi storili moški, če bi imeli sposobnost zanositi. Potem bi samo obrnili vloge spolov in bi zopet prišli do istega rezultata, samo da bi bile spolne vloge tokrat obrnjene. Raje si pogledjmo primere, kjer so bili moški postavljeni v situacijo, ali prekiniti nosečnost ali ne. Zanimali nas bodo predvsem razlogi, zakaj so se moški odločili za splav. Ali moramo, če se izkaže, da so razlogi moških za prekinitev nosečnosti podobni, kot so razlogi žensk, potem razmišljati tudi o novi pravni ureditvi splava (Singer 2017: 192)?

V prvem poglavju je bilo govora o teži, ki so jo imeli/imajo moški pri nadzorovanju ženske reprodukcije, zato so si ženske morale izboriti pravice, ki jim omogočajo odločanje o lastni reprodukciji. Tako moški kot ženske si želijo imeti vpliv na število rojstev svojih otrok, izbiro partnerice ali partnerja, čas, v katerem si bodo ustvarili družino, itd. Podobne razloge navajajo tudi ženske, ko se odločijo za prekinitev nosečnosti. V drugem delu tega poglavja sem želela predstaviti primere, ki prikazujejo razloge moških, ki se odločijo, da si otrok ne želijo. Dejstvo je, da vsaj za zdaj moški niso sposobni roditi otroka, obstajajo pa primeri, ko je odgovornost o rojstvu otroka na njihovih ramenih. Najbliže splavu so primeri zamrznjenih spermijev, saj se mora moški sam odločiti, kaj želi narediti z njimi. Nas zanimajo predvsem razlogi, ki jih navajajo, zakaj naj se spermiji uničijo.

Pri primeru zamrznjenih spermijev se pojavi vprašanje, ali se jih lahko uniči ali jih je treba uporabiti za razmnoževanje. Odločanje o zamrznjenih spermijih je verjetno najbolj podobna oblika odločanja o splavu. Ker tukaj ne gre za nosečnost, je kakršna koli povezava z ženskim telesom izključena. Čeprav ne gre za nosečnost, pa nekateri tudi uničenje spermijev razumejo kot umor. Tako je na primer stališče Katoliške cerkve. V sodnih vejah je potekalo veliko debat, kako rešiti vprašanje zamrznjenih spermijev, in na koncu so se odločili, da se spermiji smejo uporabiti samo, če se strinjata tako ženska kot moški. Preden so sprejeli to odločitev, so se spraševali, ali lahko on ali ona postaneta biološka starša z uporabno zamrznjenih spermijev.

Nas pa zanima, kakšne razloge so navedli moški, zakaj naj se uničijo njihovi spermiji (Singer 2017: 194).

Junior in Mary sta bila poročena šest let in nista mogla imeti otrok. Kasneje je Junior vložil zahtevo za ločitev. Mary je po ločitvi želela uporabiti zamrznjene spermije, vendar ji je sodišče to preprečilo, ker je Junior podal razlog za njihovo uničenje. Razložil je, da ima sam izkušnjo odsotnega očeta in tega ne želi svojemu otroku. V primeru Stevea in Maureen, ki sta prav tako bila ločen par in je želela žena po ločitvi uporabiti spermije, je bil Steve proti, ker bi otrok zanj predstavljal veliko čustveno, psihološki in finančno breme. Tudi njegovi zamrznjeni spermiji so bili uničeni. V Ohio je mož po ločitvi od žene zahteval, da se uničijo njegovi spermiji, ker mu ideja, da jih podari neznanki, ni bila všeč, saj tako ne bi poznal svojih bioloških otrok. Moškemu v Angliji so dovolili uničiti spermije, ker je kot razlog navedel, da je mlad moški, ki se karierno vzpenja in si želi v življenju uživati ter še ni pripravljen postati oče. Patrick je uničil svoje spermije, ker z bivšo ženo ni želel imeti otroka. V Pensilvaniji je nekdanji mož prav tako uničil spermije, ker bi se z nekdanjo ženo preveč prerekala glede vzgoje otrok (Singer 2017: 194–197).

V preteklosti so v Združenih državah Amerike podpisovali pogodbe med moškim (darovalcem spermijev) in žensko, ki bo rodila otroka. V teh pogodbah je bilo zapisano, da darovalec spermijev lahko kadar koli zahteva od ženske, da naredi splav. Če si torej med nosečnostjo moški premisli, da noče biti oče, mora ženska narediti splav. V teh primerih so si moški želeli zagotoviti stoddotno odločanje pri tem, kaj se bo zgodilo z njihovim otrokom, saj bodo oni na koncu morali skrbeti zanj.

Drugi primer je povezan s pogodbami o nadomestnem materinstvu. Govorimo o takšni vrsti pogodb, kjer je ženska oplojena s spermiji moškega in sem mora, ko otroka rodi, odpovedati vsem roditeljskim pravicam. V zameno za rojstvo otroka dobi plačilo od darovalca spermijev. V tej pogodbi je tudi napisano, da se ženska strinja, da prekine nosečnost na željo moškega, če predporodni testi pokažejo oviranost otroka. Moški ima torej pravico zahtevati splav, če se ugotovi, da je plod poškodovan. V primeru »Baby M« je gospod Stern plačal gospe Whitehead, da donosi njegovega otroka. V pogodbi je bilo zapisano, da lahko gospod Stern kadar koli od gospe Whitehead zahteva splav, kar je kasneje tudi zahteval. Ker gospa Whitehead tega ni storila, jo je gospod Stern tožil. Sodišče je odločilo, da pogodba sicer je veljavna, a da je pravica do splava ustavna pravica ženske, zato se vanjo z nobeno pogodbo ne more poseči (Singer 2017: 198–199).

V zadnjem primeru so opisane situacije, kjer dejansko gre za zarodek in nosečnica ni zmožna odločati o prekinitvi nosečnosti. Odločitev mora sprejeti partner, pri čemer se zopet lahko osredotočimo na razloge za prekinitev nosečnosti, ki jih navajajo moški.

Tretji primer, ko se mora moški odločiti, kaj se bo zgodilo z zarodkom, pa so primeri, kjer noseča partnerica doživi nesrečo in jo ohranjajo pri življenju samo še medicinski aparati. Takrat se mora partner ali partnerica odločiti, ali ohranjati žensko pri življenju, dokler se otrok ne rodi, ali pa žensko odklopiti iz aparatov in s tem preprečiti tudi rojstvo otroka. Merlise je bila v štirinajstem tednu nosečnosti in jo je nenadoma zadela kap. V bolnici so razglasili, da je možgansko mrtva. Njen mož Eric se je moral odločiti, ali bodo njegovo ženo ohranjali pri življenju ali ne. Odločil se je, da si tega ne želi in da si tega ne bi želela niti njegova žena. Vendar pa je bolnica njegovo željo zavrnila, čeprav so jo podprli tudi Merliseini starši. Na koncu je o tej zadevi odločalo sodišče, ki je bilo na strani moža in staršev (Sanger 2017: 202–203).

Če povzamemo, ugotovimo, da večina moških navaja razloge za prekinitev nosečnosti: neprimeren čas, neustrezna partnerica, imam že dovolj otrok, nimam dovolj energije, preveč dela z ostalimi življenjskimi stvarmi, ki so zelo podobni razlogom, ki jih navajajo ženske, ki želijo prekiniti nosečnost. Oba spola si želita najboljše za otroke, ki jih že imata ali pa jih pričakujeta v prihodnosti, in oba se zavedata, da postati starš ni samo menjava socialnega statusa, temveč je tudi odgovornost vsakega posameznika. Zdi se, da razlogi za prekinitev nosečnosti niso spolno naravnani, temveč so povezani z življenjsko stabilnostjo, vrsto zveze, podporno mrežo in finančno zmogljivostjo (Sanger 2017: 209).

Ali dejstvo, da so razlogi za splav moških in žensk podobni, kliče po preureditvi zakonodaje? Bi morali tudi moški, preden uničijo svoje spermije ali preden odklopijo nosečo žensko, čakati štiriindvajset ur ali biti prisiljeni gledati ultrazvočne posnetke in poslušati, v kakšnem stanju je fetus, preden se odločijo za splav? Ne. In tudi ni namen, da se moške vključi v sedanjo uredbo splava, temveč da se ženske izvleče iz nje. Če se moškega, ki se odloči, da ne bo starš, šteje za razumnega in preudarnega, zakaj isto ne velja za žensko (Sanger 2017: 210)?

Ugotovimo lahko, da težava ni v različnih razlogih za prekinitev nosečnosti, temveč v lastnostih, ki se jih pripisuje ženski oziroma moškemu. Za ženske, ki izberejo splav, velja, da so sebične, za moške, ki uničijo spermije, pa velja, da so preudarni (Sanger 2017: 210).

Prav zaradi dvojnih meril, ki jih ima družba do ženskega in moškega spola, je pomembno, da se ohrani pravica do splava kot pravica žensk. To je pridobljena pravica, ki jo prevprašujejo

predvsem moški, pa čeprav so tudi oni tisti, ki jo »uporabljajo«. Dokler ne dosežemo večje enakosti med spoloma, pa ostaja pravica do splava ena izmed ključnih človekovih pravic žensk.

2 PROBLEM

Odločila sem se, da si želim raziskovati temo, ki je v koraku s časom, o kateri slišimo veliko v medijih in velja v družbi kot tabu tema, saj me privlači odpiranje novih družbenih vprašanj. Prav v obdobju, ko sem izbirala temo mojega diplomskega dela, so se na več načinov, predvsem v medijih, pojavljale novice o pravici do splava, in ker so me debate privlačile, sem sklenila, da se posvetim raziskovanju pomena, ki ga ima ta pravica pri ženskah, ki so splav opravile.

Med arhivom diplomskih del nisem našla dela, ki bi bilo podobno mojemu načrtu raziskave, niti ni veliko slovenske literature na temo pravice do splava, zato s tem diplomskim delom želim obogatiti stroko socialnega dela in tudi podpreti ženske pravice – predvsem reproduktivne pravice in pravico do splava.

Namen mojega diplomskega dela je, da pišem o pravici do splava, zato bom raziskala stališče naše družbe do pravice do splava. Začela bom tako, da bom z intervjuji, ki jih bom opravila z ženskami, ki imajo izkušnjo splava, pridobila njihov pogled na pravico do splava, na to, zakaj se jim ta zdi pomembna in kako se odzivajo na novice, akcije in diskusije v medijih, ki govorijo o pravici do splava. Pregledala bom tudi medijsko dogajanje v Sloveniji, izvedla intervjuje z zdravstvenimi delavci in delavkami ginekološke klinike, saj se tam zbirajo ljudje, ki želijo z molitvijo preprečiti splave.

3 METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Rezultati in ugotovitve diplomskega dela temeljijo na narativni/biografski, kvalitativni in etnografski raziskavi. Raziskava je sestavljena iz več delov, zato sem se odločila vsak del posebej opisati.

3.2 INTERVJUJI Z ŽENSKAMI

3.2.1 MERSKI INSTRUMENT

V raziskavi sem opravila pogovore z ženskami, ki imajo izkušnjo splava. V pogovoru sem uporabljala vprašalnik. Tri vprašanja so bila odprtega tipa in so bila namenjena usmerjanju pogovora. S pogovori sem želela poudariti vsako edinstveno izkušnjo ženske, ki je opravila splav.

3.2.2 POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacija prvega vprašalnika so vse ženske iz Slovenije, ki imajo izkušnjo z umetno prekinitvijo nosečnosti. Subjekte raziskave sem pridobila neslučajnostno in priročno, saj je zbiranje vzorca potekalo po metodi snežne kepe. Namen raziskave ni bil zbiranje številčnih podatkov, temveč osredotočenje na pripovedovanje žensk in predstavitev njihovega pogleda na pravico do splava. V raziskavi je sodelovalo enajst žensk, od tega sem s šestimi opravila intervju v živo, ostale pa so na vprašalnik odgovorile pisno.

3.2.3 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem pridobila s pomočjo individualnega biografskega intervjuja, ki je temeljil na narativni pripovedi. Pri tem sem uporabila feministično perspektivo, saj ta omogoča usmerjanje toka pogovora na ženske teme. Zbiranje podatkov je potekalo od 1. 5. 2017 do 1. 7. 2017. V svoji okolici sem vprašala, ali kdo pozna žensko, ki je opravila splav in bi bila pripravljena za pogovor. Zaradi zelo občutljive in osebne teme sem zelo težko dobila sogovornice, vse tiste, ki so pristale na intervju, pa ostajajo anonimne. Nekatere sploh niso želele opraviti pogovora in so raje na vprašanja odgovorile prek elektronske pošte. Z ženskami, ki so prišle na pogovor, je ta trajal od 30 minut in vse do 1 h in 30 minut. Pomembno je, da sem vsem sogovornicam pustila prostor in čas za pogovor, saj se nekatere o tematiki splava ne morejo z vsakim sproščeno pogovarjati. Vse intervjuje sem posnela in jih kasneje doma zapisala, nato pa sem te zapise

poslala sogovornicam, da so jih lahko popravile. Ko so mi zapise vrnile, sem dokončno obdelala intervjuje.

3.3 INTERVJUJI Z ZDRAVSTVENIM OSEBJEM GINEKOLOŠKIH KLINIK

3.3.1 MERSKI INSTRUMENT

Intervjuvala sem tudi zdravstveno osebje dveh ginekoloških klinik. Merski instrument, ki sem ga uporabila, je bil vprašalnik, namenjen zdravstvenemu osebju ginekoloških klinik. Z zdravstvenim osebjem sem prav tako opravila skupinski pogovor, med katerim sem zajela več tem.

3.3.2 POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacija drugega vprašalnika so vse porodnišnice, pred katerimi skupina ljudi moli za ukinitvev splava. Skupine so molile pred petimi različnimi porodnišnicami, in sicer v: Ljubljani, Mariboru, Postojni, Šempetru in Trbovljah. Pogovor sem opravila s petnajstimi zdravstvenimi delavci in delavkami na dveh ginekoloških klinikah.

3.3.3 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke z ginekoloških klinik sem pridobila s pomočjo standardiziranega intervjuja in s skupinskim pogovorom. Intervju je imel šest vprašanj, medtem ko se je skupinski pogovor razvil spontano. V stik s porodnišnico sem prišla tako, da sem kontaktirala osebo, ki je zaposlena na ginekološki kliniki, in jo vprašala, ali lahko izvedem intervjuje. Dogovorili sva se, da bom na kliniko prišla v nedeljo, 28. 5. 2017, ko imajo najmanj dela in ima osebje čas za pogovor. Zbiranje podatkov je potekalo prek intervjujev in na način skupinskih pogovorov. Ker je zdravstvenih delavcev in delavk z različnih poklicev prihajalo na pogovor po več hkrati, se je razvila vsesplošna debata na temo molitve pred porodnišnico. Pogovor sem beležila sproti in kasneje zapisala povzetke pripovedovanj.

3.4 MOLITVE

Podatke o molitvah na temo splava sem pridobila tudi tako, da sem obiskala duhovnika in ga prosila za molitve, ki govorijo o splavu. Dobile sem tri vrste molitev, ki jih prilagam kot priloge. Prvo kratko molitev so delili v cerkvi po maši, drugi dve pa sta molitvi akcije 40 dni življenja. Te molitve molijo pred različnimi klinikami v Sloveniji, kjer izvajajo splave. Za analizo sem uporabila tiste dele molitve, ki se neposredno navezujejo na tematiko splava.

3.5 PREGLED KOMUNIKACIJSKIH MEDIJEV V SLOVENIJI

Pregledala sem tudi medijsko dogajanje v Sloveniji in poiskala novice, ki se nanašajo na tematiko splava v Sloveniji. Prav tako sem analizirala članke na spletu in v revijah, ki so povezani s splavom in pokažejo, kakšen diskurz na temo splava trenutno poteka v Sloveniji. Članki so bili objavljeni v revijah Dnevnik in Mladina ter na spletni strani 24ur.com. V člankih sem se osredotočila samo na dogajanje v Sloveniji. Pregledani članki zajemajo časovno obdobje od 1. 1. 2016 do 1. 9. 2017.

Analizirala sem naslednjih osem člankov, ki se jih našla v tem obdobju: Vlada umaknila kandidaturo Boštjana M. Zupančiča za odbor ZN za človekove pravice, Z molitvijo za pravice žensk, Izrabljanje vere pri protestih zoper abortus, Na cerkvi na Prešernovem trgu predvajajo film proti splavu – Varuh: Vsebina ne krši pravic in svoboščin posameznic in posameznikov, Kaj hočejo verniki doseči s protestom pred Ginekološko kliniko? Zakoni se tam ne spreminjajo ..., Hujskaški portal kazensko ovaden, Gibanje za otroke in družine: za slovensko kulturo, delo, nedeljski počitek in krščanstvo ter Avtorica najbolj seksistične izjave Angelca Likovič.

3.6 PREGLED STROKOVNE LITERATURE

Opravila sem pregled strokovne literature socialnega dela. Pregledala sem tri mednarodne znanstvene revije: Journal of Social Work in The British Journal of Social Work, ki sem ju našla na spletni strani Oxford Academic, ter European Journal of Social Work, ki sem jo našla na spletni strani Taylor and Francis Online. Geslo, ki sem ga uporabila pri vsakem iskanju, je bilo: splav (abortion). Iskala sem članke za obdobje od leta 2004 do vključno leta 2017, saj sem se osredotočila na novejšo literaturo.

Moj namen je bil poiskati število člankov in najti tiste, ki obravnavajo tematiko splava. Zanimalo me je predvsem, ali se tema splava pojavlja med literaturo socialnega dela, in če se, v zvezi s katerimi temami se pojavlja.

V strokovnih revijah se je pojavilo skupaj 63 člankov, vendar jih je bilo samo 5 neposredno povezanih s splavom. Ugotovitve raziskovanja sem tudi analizirala.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1 VPLIVI PRAVICE DO SPLAVA

Pravica do splava ni samo pravica do odstranitve ploda, temveč ima tako za žensko kot za njeno okolico še druge pomene. Med intervjuji z ženskami, ki so opravile splav, sem želela izvedeti, kaj bi zanje pomenilo, če pravice do splava ne bi imele – kakšno bi bilo njihovo življenje, če bi morale otroka obdržati, in kako bi se soočila z dejstvom, da splava ne morejo opraviti v Sloveniji.

Ženske imajo pravico, da same odločajo o svojem telesu, o tem, kako, s kom in kdaj si bodo ustvarile družino in koliko otrok bodo imele. Splav ni samo medicinski poseg, saj v veliki večini vpliva tudi na socialno življenje žensk in ljudi, ki so v njihovi okolici. Lahko trdim, da je splav družbeni poseg, saj se ženske po splavu ukvarjajo predvsem z najrazličnejšimi sporočili, ki jim jih daje družba. Prav tako so njihove odločitve in razlogi za splav povezani z družbo in kulturo. V pogovorih z ženskami sem želela raziskati, zakaj je pomembno, da imamo pravico do splava, ter kako in na kakšne načine ta pravica vpliva na njihovo življenje.

Ženske so ob nezaželeni nosečnosti v stiski in želijo to stisko na tak ali drugačen način rešiti. Odvzem pravice do splava še ne pomeni, da bi se ženske sprijaznile s tem, da morajo otroka obdržati. *»Če v Sloveniji to ne bi bilo mogoče, bi šla v tujino,«* so pripovedovale. Z namenom, da si olajšajo stisko, bi se nekatere zatele tudi k drugačnim/skrajnim metodam: *»Najverjetneje bi sama našla način (ki bi zagotovo bil tudi meni nevaren), da bi povzročila splav. V tem trenutku mi na pamet pade "padec po stopnicah".«* Zanimivo je dejstvo, da so bile vse ženske odločene, da splava ne bi delale na črno, ker to preveč ogroža njihovo zdravje, in bi v tem primeru otroka raje donosile: *»Pri tveganem splavu lahko umrem, zato bi potem raje obdržala otroka.«* Zagovarjajo dejstvo, da je žensko telo na prvem mestu in da imajo pravico do odločanja, kako bodo s svojim telesom ravnale. Zato odločitev, da ne bodo šle opravljat splava na črno, vidim kot zaščito njihovega lastnega telesa pred hudo poškodbo ali celo smrtjo.

Rojstvo otroka v življenju osebe, ki ga rodi, in oseb, ki so v njeni okolici, pomeni veliko spremembo. Življenja intervjuvank bi potekala drugače, če bi bile prisiljene v nosečnost. Spremembe ne bi zadevale samo dejstva, da ima ženska otroka, temveč bi imele vpliv tudi na drugih področjih njenega življenja. Na primer, ko gre za izbiro partnerja, s katerim si ženska želi imeti otroka: *»Če bi obdržala otroka, bi bila za vedno povezana z otrokovim očetom, tega*

pa nisem hotela. Jaz ne bi mogla imeti otroka z bivšim.» (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

Sogovornice so tudi omenile, da jim je pomembno, na kakšen način, s kom in kdaj si ustvarijo družino: *»Jaz sem si sicer otroka želela, ampak nisem imela podpore partnerja. Če bi jaz tega otroka obdržala, bi verjetno imel zelo stresno življenje, ker midva s partnerjem ne bi ostala skupaj.« (Študentka, 23 let).* Poleg tega imajo tudi pravico vpliva, koliko otrok želijo roditi: *»Imam tudi že enega otroka, ki ima oviro (avtizem) in potrebuje veliko pozornosti, tako da nisem želela imeti še enega otroka.« (Ženska, 20–30 let)*

Rojstvo otroka prav tako vpliva na razvoj kariere, ki si jo želi ženska ustvariti: *»V času, ko sem izvedela, da sem noseča, sem ravno dobila zelo dobro službo in sem jo želela obdržati.« (Ženska, 20–30 let)* Vpliva tudi na možnosti dokončanja šolanja: *»Ko sem zanosila, sem bila še mladoletna, in če ne bi splavila, bi se preselila k fantu in ne vem, kaj bi se zgodilo z mojo izobrazbo.« (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)* Izobrazba in poklic sta zelo pomembna dejavnika pri emancipaciji ženske, saj oba prinašata večjo samostojnost in povečata vpliv, ki ga imajo ženske na svoje življenje. Zato možnost odločitve o prekinitvi nosečnosti pomeni, da imajo ženske vpliv tudi na svoje poklicno življenje.

Nekatere ženske so govorile o potrebi, da je treba za otroka finančno poskrbeti. Otrok predstavlja veliko finančno breme za samohranilke ali ženske z nižjimi dohodki. Prav zato ima pri odločitvi o prekinitvi nosečnosti veliko vlogo ekonomski dejavnik: *»Kasneje moraš ugotoviti, kako boš tega otroka preživela in zanj skrbela. Jaz sem si sicer otroka želela, ampak nisem imela podpore partnerja.« (Študentka, 23 let)* Velikokrat se ženske počutijo, kot da so brez podpore in osamljene, ko zanosijo: *»Jaz imam šele čez 20 let in moram razmišljati, kako bo šel otrok v šolo, da ga bom oblekla, nahranila, saj vse sloni na ženski.« (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)*

Dejstvo, da ženskam ni treba roditi nezaželenih otrok, ima velik vpliv na njihovo življenje. Odločitev za splav ni lahka odločitev, vendar ženskam prinaša svobodo pri odločanju o lastnem telesu. Razloge za splav sem iskala zato, da bi pokazala širšo sliko, v kateri so zajeti dejavniki, ki prispevajo k odločitvi žensk. Glede na izjave iz intervjujev obstoj pravice do splava pomeni, da lahko ženska opravi splav na varen način, da si lahko izbere partnerja, s katerim želi imeti otroka, da ima pravico odreči se otroku, če ga ne more vzdrževati, da se osredotoči na poklicno življenje in da ima pravico odločiti o količini rojstev otrok.

4.2 POMEN PRAVICE DO SPLAVA ZA POSAMEZNICO

V intervjujih sem ženske vprašala, zakaj se jim zdi pravica do splava pomembna, saj so ekspertke z izkušnjo splava in to pravico najboljše razumejo.

Splav so definirale kot individualno pravico ženske: *»Splav je pravica žensk, ker je to njeno telo in ona nosi otroka pod srcem – ne nosi ga moški, njemu je vseeno.«* (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

Omenile so tudi pravico, da ženska odloča o številu otrok, ki jih bo imela: *»Mislim, da je ženska tista, ki odloči o rojstvu otrok, in da moški ne sme odločati o otroku, ker ga ženska donosi.«* (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

Prav tako so poudarile pravico do izbire materinstva in pravico do zaščite pred nasiljem: *»Pravica do splava se mi zdi preprosto pomembna zato, ker ne moreš prisiliti ženske, da donosi otroka, ki si ga ne želi, oziroma s tem povzročiš več škode kot koristi za otroka in za žensko«* (Ženska 20-30 let).

Pomembno je tudi dejstvo, da so ženske otroka definirale kot odločitev, ki zadeva tako njih kot partnerja oziroma partnerico, saj je načrtovanje starševstva zelo pomembna vrednota: *»Pravica do splava se mi zdi pomembna zato, ker otrok, ki ne bo zaželen, ne bo živel tako, kot si želi mama ali kot si želi družba. Pomembno se mi zdi, da se otrok rodi na željo staršev in ne zato, ker se mora.«* (Študentka, 23 let)

Splav je zelo osebna odločitev vsake ženske, tako kot je tudi pravica do odločanja o lastnem telesu. In čeprav plod ni samo stvar ženske, je odločitev o prekinitvi nosečnosti ženska pravica in so zato nekatere vso odgovornost za prekinitve nosečnosti pripisale sebi: *»Poleg tega se mi zdi pravilno, da se ima ženska pravico odločati o svojem telesu. Navsezadnje je ona tista, ki bo posledice svoje odločitve nosila celo življenje – v vsakem primeru. Če se odloči za otroka, ga bo rodila in zanj celo življenje skrbela, če pa se bo odločila za splav, bo misel na to celo življenje nosila v sebi.«* (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

Pravica do splava se povezuje tudi s pravico do obrambe pred nasiljem. Predvsem takrat, ko gre za spolno nasilje (kot je posilstvo), je pomembno dejstvo, da imajo ženske vpliv nad svojo reprodukcijo: *»Zdi se mi grozno, da ko gre za posilstvo, ženske ne morejo splaviti, saj niso one krive za nosečnost. Tukaj gre tudi za pravice otroka, saj ga mora nekdo preskrbeti. Ni dovolj, da se samo rodi, ampak mora imeti okoli sebe osebe, ki ga imajo rade.«* (Ženska, 20–30 let)

Splav lahko jemljemo tudi kot eno vrsto spolne zaščite, a sta vseeno dve intervjuvanki poudarili, da je potrebna predvsem varna zaščita pred nosečnostjo: *»Menim, da je pravica do splava pomembna zato, ker ima vsaka ženska pravico, da odloči, kaj bo naredila s svojim telesom. Vseeno pa sem mnjenja, da je, da ne pride do nezaželene nosečnosti, potrebna ustrezna zaščita, saj je je danes veliko vrst. Čeprav se lahko to zgodi vsaki ženski, bi morala vsaka poskrbeti za zaščito.«* (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

»Splava sploh ne bi smelo biti. Ženske in moški naj se zavedajo, da za vsako zabavo (seks) obstaja tudi temno ozadje. Če pač otroka nočejo, naj uporabijo kontracepcijo.« (Ženska, 20–30 let)

V enem izmed pogovorov je sogovornica primerjala splav in posvojitev in ugotovila, da je otroka težje dati v posvojitev, kot pa narediti splav: *»Pravica do splava se mi zdi pomembna zato, ker lahko pride do nezaželene nosečnosti zaradi neizkušenosti pri spolnih odnosih, da te ta ne stane izobrazbe, vsak lahko izbira, kako bo živel in kaj bo počel s svojim telesom. Pravica do splava je pomembna tudi zato, da ni treba dajati otroka v posvojitev. Sama ga nikoli ne bi mogla dati v posvojitev, raje naredim splav.«* (Ženska, 20–30 let)

Poudariti sem želela zorni kot žensk, ki imajo izkušnjo splava, saj menim, da so njihove izkušnje same po sebi zagovorniki pravice do splava. Poleg tega dobro razumejo pomembnost in vpliv te izkušnje. Izpostavila bi predvsem to, da so vse ženske omenile pravico do odločanja o svojem telesu kot nekaj, kar je nedvomljivo in samoumevno. Zavedanje, da imajo vpliv na reproduktivne pravice, je tudi pomembno za opolnomočenje žensk v vsakdanjem življenju.

4.3 MEDIJSKE PODOBE ŽENSK Z IZKUŠNJO SPLAVA

Ženske so mi pripovedovale o različnih zgodbah, ki so jih prebrale ali slišale na družabnih omrežjih, televiziji, v različnih člankih ali knjigah. Velikokrat se jih te zgodbe še posebej dotaknejo, saj jim je kot osebam z izkušnjo splava pomembno, kaj o tem govori javnost in kako je javnosti splav predstavljen. Zelo malo jih spremlja politični diskurz na temo pravice do splava, zato so na moje vprašanje o medijih in politiki odgovarjale: *»Kar zadeva novice v medijih o splavu, pa ne vem kaj dosti o njih, ker nisem še nobene zasledila.«* (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

»Drugače me politika niti ne zanima, izvem pa veliko novic na delovnem mestu.« (Ženska, 20–30 let)

Kasneje, ko sem jih prosila, naj pomislijo na kakšno zgodbo ali reklamo, pa so ugotovile, da so o tem veliko prebrale in slišale.

Ene so zaznale reklame, ki se predvajajo po televiziji, in te so povezane s preventivo, torej z zaščito, da do splava sploh ne pride: *»Zasledim kdaj kakšno reklamo za kontracepcijo, o splavu pa še nisem ničesar videla po TV.«* (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

»Videla sem reklamo po televiziji, mislim, da za kondome: vsaka četrta ženska naredi splav, zato naj ljudje raje uporabljajo kondome.« (Študentka, 23 let)

Druge so videle razne novice in članke, povezane predvsem z religijo oziroma Katoliško cerkvijo: *»Zaznala sem novico, da je bilo dekle posiljeno, in so razpravljali o tem, zakaj je naredilo splav. Glavno besedo so imeli krščanski fanatiki.«* (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

»Spomnim se zgodb o Ziki, ko ženskam niso pustili narediti splava, čeprav je imel otrok hude poškodbe.« (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

»Kar zadeva diskusije, sem skeptična – menim namreč, da je na svetu še vedno preveč ozkoglednih ljudi, ki menijo, da je vse božji načrt in da je splav greh. Jaz osebno mislim, da bi bil greh, da ima vsak otroke, ker, roko na srce, nekateri za starše res niso primerni, kakšno škodo to pusti na otroku, pa se nihče ne vpraša. Je kdo pomislil na to, v kakšno osebo bi odrasel otrok, ki bi celo življenje odraščal z mislijo, da je bil nezaželen?« (Ženska, 20–30 let)

Pogovarjale smo se tudi o dogodkih, ki se dogajajo pred porodnišnicami, kjer lahko srečamo skupine ljudi, ki molijo za vse ženske, ki pridejo opraviti splav. Nekatere so bile s tem seznanjene, nekatere so za te dogodke slišale prvič, nobena pa teh molitev še ni doživela. Vse so zaznale to akcijo kot kršitev pravic in vmešavanje vere v njihove osebne odločitve.

»Zelo malo spremljam medije, novice in članke. Zasledila pa sem članek, ko sem brala o splavu – da so ljudje protestirali pred porodnišnico proti splavu in nagovarjali tudi noseče ženske.« (Ženska, 20–30 let)

»V spominu mi je ostala predvsem novica, ki je obveščala o tem, da bo v Ljubljani pred ginekološko kliniko protest. Takrat me je zares prijela močna želja po tem, da bi šla tja in v protestnike metala jajca. Splav je za žensko težka izkušnja in ni nobene potrebe, da bi ozkogledni tepci položaj še poslabševali.« (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

Seveda ne smemo pozabiti, da je splav tudi tabu tema in se včasih o tej temi premalo govori ali pa je predstavljena na negativen način. Splet je bil eden izmed glavnih virov, na katerega so se ženske obrnile po informacije o splavu. Na primer, kako in kje poteka, nekatere pa so iskale zgodbe, podobne njihovim, da se ne bi počutila osamljene. Na žalost moje sogovornice niso našle veliko pozitivnih podatkov o splavu na internetu, kar tudi vpliva na to, kako slovenska družba dojema pravico do splava.

»V Sloveniji se tudi zelo malo govori o splavu in nihče noče govoriti o tem. Nekateri so me obsojali, ko sem jim povedala, da sem naredila splav.« (Študentka, 23 let)

»Kar me moti na internetu, je to, da ko sem raziskovala, nisem našla nobenega članka na temo, kako se soočiti s čustvi po splavu. Vse, kar sem našla, so bile »pro-life« izjave in te so žalovanje za otrokom označile kot nekaj negativnega in kot posledico slabe odločitve.« (Študentka, 23 let)

Ljudje mislijo, da če ženska žaluje za prekinitvijo nosečnosti, da ji je žal za njeno odločitev, vendar to ne drži. Odločitve žensk, da opravijo splav, so povezane z mnogimi razlogi in ne samo z razlogom, da si otroka ne želijo. Prav zato je pomembno odpreti prostor, da ženske žalujejo za sanjami, ki se jim niso uspele uresničiti.

Nekatere so obsodile novice v medijih, saj jemljejo splav kot osebno odločitev, ki ne bi smela polniti komunikacijskih medijev: *»Če sem iskrena, me vsakič, ko vidim to v novicah, zaboli. Izkušnja splava je že sama po sebi dovolj težka, veliko stvari moraš razčistiti sam pri sebi, zadeve dobro premisliti in se na koncu odločiti. Že sama misel, da je to stvar diskusije, se mi*

zdi absurdna. Splav vsekakor ne bi smel biti stvar diskusije, brez pardona je to ženska pravica in je stvar osebne odločitve. Tako bi moralo tudi ostati – brez dodatnega pregovarjanja.» (Ženska, 23 let)

Izpostavile so tudi družabna omrežja kot vir agresivnih izjav in debat na temo splava: *»Videla sem nekaj debat na Facebooku o nasilju nad ženskami in debato, kjer je neka ženska objavila, da jo vsi kar naprej sprašujejo, kdaj bo imela otroka, na kar ji je moški odgovoril, da smo ženske razvajene in si izmišljujemo, kdaj bomo imele družino itd.» (Študentka, 23 let)*

»Nekoč sem prebrala, da je nekdo objavil, da z žensko, ki je imela splav, ne bi nikoli imel razmerja, ker se mu zdi omadeževana.» (Študentka, 23 let)

To se pojavlja tudi v televizijskih nadaljevalkih in filmih: *»Videla sem tudi en del Ene žlahtne štorije, kjer je punca zanosila in si tega otroka ni želela, in ni nihče pomislil na splav oziroma se ga ni niti omenilo. Kot da je to nekaj prepovedanega ali nelogičnega.» (Študentka, 23 let)*

»Poznam film, ki govori o ženski, ki je zanosila, vendar so ji napovedali le še šest mesecev življenja. Vseeno je otroka donosila in potem umrla. To je bila njena odločitev, da neko žensko držijo pri življenju zato, da rodi otroka, pa se mi zdi nezaslišano.» (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

Pripovedovale so mi tudi o svojih doživljanjih novic in zgodbah, ki so jih slišale. Nekateri dogodki so se jih še posebej dotaknili in razjezili:

»Poznam eno zgodbo, ko je ena ženska prišla naredit splav, ni pa tega povedala možu in je samo naredila splav in nato šla direkt v službo.» (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

»Pa slišala sem izjave Angelce Likovič, da bi posiljene ženske, ki ostanejo noseče, morale roditi otroka, kar se mi zdi grozno, ker ima vsak pravico odločati o tem, ali si želi otroka ali ne.» (Ženska, 20–30 let, urbano področje Slovenije)

Družba pošilja ženskam sporočila o prekinitvi nosečnosti na več načinov. Na sporočila v komunikacijskih medijih je zelo težko vplivati in prav ta so tista, ki posredujejo najagresivnejša mnenja. Ženske se pogosto počutijo prizadete in nesprejete v svojem okolju, hkrati pa dobijo sporočilo, da je njihova odločitev nemoralna ali celo napačna, kar vse krepi splav kot tabu temo.

4.4 SPLAV KOT DEJANJE PROSTOVOLJNEGA IN NEPROSTOVOLJNEGA PRISTANKA

Med raziskovanjem sem naletela na zgodbe o splavu, ki so me sprva presenetile, zato sem se odločila, da jim posvetim poglavje v teoretičnem uvodu in v razpravi. Med intervjuvanjem žensk sta mi dve sogovornici povedali, da se za splav nista odločili sami, temveč so ju druge okoliščine pripeljale do tega. Čeprav se pri splavu govori večinoma o ženskah, ki naj bi bile krive zanj, niso one v vseh primerih tiste, ki želijo prekiniti nosečnost; treba je biti pozoren, ko gre pri splavu za prisilo.

V prvem primeru ženska ni imela nobene izbire in jo je partner prisilil opraviti splav. Ona sama se s splavom ne strinja:

»Sem absolutno proti splavu. Bila sem na splavu oktobra 2014, ker me je vanj prisilil partner (sedaj bivši).« (Ženska, 20–30 let)

V drugem primeru se zdi, kot da ženska ima izbiro, čeprav je v resnici nima. Gre za nekakšno tiho nasilje, kjer partner ali partnerica ne pustita prostora za odločitev. Že res, da na koncu odločitev o prekinitvi nosečnosti sprejme ženska, vendar to, ali bo splavila ali pa bo morala otroka vzdrževati sama, ni prav zares svobodna odločitev:

»Jaz sem si sicer otroka želela, ampak nisem imela podpore partnerja in takrat sem začela razmišljati o splavu. Jaz sem si čisto drugače predstavljala prihodnost, mislila sem, da bo on vesel, ko bo izvedel, da bo oče. Njegova reakcija je bila boleča, tako kot tudi dejstvo, da se moram odpovedati otroku, ki sem si ga želela. Sprejeti sem tudi morala, da svet ni takšen, kot sem si ga predstavljala, saj sem si vedno želela biti mamica.« (Študentka, 23 let)

»S partnerjem sva se vedno pogovarjala, kaj se bo zgodilo, če bom zanosila, in sva se zmenila, da bova imela otroka. Ampak ko sem mu povedala, da sem noseča, je bil ravno v tujini (začasno) in mi je rekel, da ne ve, če bo šlo skozi, in da ima namen ostati v tujini. Odvrnila sem mu, da še moram dokončati faks in da bom imela otroka tukaj, on pa mi je na to odgovoril, da me ne bo čakal in da mi lahko pošilja denar ter da bom prišla za njim, ko bom pripravljena.« (Študentka, 23 let)

Odgovornost za celotno situacijo je bila na ženski. Čeprav se partner ni odrekel otroku ali pa predlagal partnerki, da opravi splav, ji je na drugačen način dal vedeti, da bo morala za otroka skrbeti sama. Taka spoznanja so boleča, zato takrat ženska potrebuje čas in razmislek, kako bo

pristopila k nosečnosti. Za otrokom, ki si ga je želela, ima pravico žalovati, ne da bi morala opravičevati svoja dejanja. Kasneje ji je partner očital: *»Oče otroka mi je rekel, da sem jaz ubila otroka, v resnici pa je bil on tisti, ki ni odigral vloge, ki mi jo je obljubil.«* (Študentka, 23 let)

Kot sem že omenila, se pri odločitvah o prekinitvi nosečnosti vedno krivi in sodi ženske ter se jih v skrajnih religioznih medijih označuje kot morilke. Velikokrat je ozadje dogodkov povsem drugačno. Svobodna odločitev za nadaljevanje nosečnosti je tudi pravica, zato namesto obsojanja žensk potrebujemo več svetovalnih služb, ki bodo prisluhnile ženskam, ne da bi te službe vplivale na končno odločitev žensk.

Ob kratkem obisku ginekološke klinike v Ljubljani sem vprašala socialno delavko, ali se pred splavom pogovorijo z žensko, saj me je zanimalo, ali prepoznajo situacijo, ko gre za prisiljene splave. Odgovorila mi je, da se pred vsakim posegom pogovorijo z žensko in da primera, ko bi bila ženka prisiljena v splav, še ni bilo. Rekla je, da bi ob takem primeru prepoznali stisko ženske in se z njo pogovorili.

Enako vprašanje sem zastavila zdravstvenim delavkam in delavcev v porodnišnici v Postojni, kjer sem dobila odgovor, da socialne delavke tam nimajo zaposlene in da se, če je to potrebno, zdravnik ali zdravnica pogovorita z žensko.

Med pogovorom s socialno delavko na ginekološki kliniki v Ljubljani sem tudi izvedela, da nekatere ženske iz Hrvaške prihajajo v Ljubljano, ker hrvaški zdravniki nočejo opravljati splavov, čeprav je splav legaliziran. Naloga socialne delavke je, da se pogovori z žensko in da pogledata, kje na Hrvaškem opravljajo tovrstne operacije. Ugotovili sta, da v dveh klinikah, in sicer na Reki in v Splitu.

Na tem mestu želim izpostaviti nasilje države, ki svojim državljankam omejuje pravico do splava in krši dostop do reproduktivnega zdravja. Kot vidimo, je težnja po kontroli ženske reprodukcije s strani partnerjev, partneric, družine in tudi države velika, zato moramo biti na tako nasilje pozorni in nanj opozarjati.

4.5 ODNOS ZDRAVSTVENEGA OSEBJA DO SKUPIN, KI MOLIJU

Ena izmed najvidnejših kampanj proti splavu je molitev, ki jo izvajajo skupine Katoliške cerkve pred različnimi bolnišnicami v Sloveniji, kjer opravljajo splave. Zberejo se ob večjih katoliških praznikih, kot sta božič in velika noč, ter s pasivno molitvijo puščajo agresivno sporočilo. V raziskavi sem opravila pogovor z zdravstvenimi delavci in delavkami iz ginekoloških klinik. Vprašala sem jih, ali opazijo skupine, ki molijo, kako gledajo nanje, kakšen vpliv imajo nanje in na pacientke. Večino intervjujev sem opravila skupinsko, v njih pa so sodelovali tako zdravniki, medicinske sestre kot babice.

Ginekološka klinika je razdeljena na nadstropja. V spodnjem nadstropju, kjer je tudi ginekološki oddelek, so opazili, da molijo. Tukaj je nekaj izjav:

»Da. Tudi letos so bili, vendar jih nisem opazil. Opazile so jih sestre in so jih vprašale, kaj tam počnejo, in so rekli, da molijo. Da so oni tam, ni naš problem, zato jih ignoriramo, ker niso v našem prostoru – so na javni površini. Nisem imel občutka, da bi to vplivalo na naše pacientke, ker te prihajajo popoldne, operacija pa se izvaja v dopoldanskem času. Menim, da ne kršijo nobene pravice, saj niti ne vemo, da so tam.« (Zaposleni)

»Da, so prišli molit, vendar jih malokdaj vidimo. Vem samo, da nekaj momljajo in potem grejo. Enkrat smo jih vprašale, kaj počnejo, in so rekli, da molijo proti splavu. Verjetno so v Ljubljani vidnejši, tukaj jih niti ne vidimo, razen če se zanje zmenimo. Nočejo nič slabega, fajn je, da molijo za vse nas. Po moje nobena izmed pacientk ne ve, da so sploh tukaj.« (Medicinska sestra)

»Da, to se je že zgodilo. Na splošno ti lahko povem, da smo, kolikor jaz poznam mnenje osebja, temu zelo nenaklonjeni, saj mora ostati odločitev v pristojnosti ženske. Ženske to lahko jemljejo kot dodatno breme, saj se jim s tem dela dodatna »slaba vest« in potem ženske dvomijo o pravilnosti odločitve. Naši to strogo obsojajo in bi želeli, da se tega okrog bolnišnice ne počne. Če kdo to želi, naj izvaja na drugih mestih in ob drugačnih priložnostih.« (Zaposlena)

Poudarili so, da je molitvena skupina na neki razdalji od bolnišnice, zato niso toliko vidni pacientkam. Posebej jih ne upoštevajo in se z njimi ne ukvarjajo. Pravijo tudi, da so miroljubni in grejo, ko opravijo svoje, in da ne ogovarjajo pacientk. V primeru, da bi se to zgodilo, bi posredovala varnostna služba bolnice.

Menim, da se zdravstveno osebje ne zaveda dovolj, kakšen vpliv ima skupina vernikov pred porodnišnico. Čeprav ne nastopajo agresivno, lahko rečemo, da še vedno posegajo v pravice

žensk. Tega, zakaj se zdravstvenemu osebju cerkvene skupine ne zdijo bolj problematične, ne vem. Vem pa, da naredijo premalo za zaščito svojih pacientk pred takšnimi pobudami in da se tej temi na splošno izogibajo.

V zgornjem nadstropju, ki je porodniški oddelek, sem se pogovarjala kar s skupino sester in babic. One tega niso opazile, vse pa to obsojajo in pravijo, da skupina, ki moli, posega v prostor, kamor ne bi smeli, saj ima vsak pravico odločanja. Z njihove strani ne občutijo pritiska in tudi sledijo svoji profesionalni etiki ter se ne obremenjujejo s tem, ali splav prava ali napačna odločitev. Povedale so mi, da podpirajo splav in da se jim zdi žaljivo, da ljudje molijo v javnem prostoru, pa tudi, da vidijo ženske, ki imajo veliko otrok in težko skrbijo zanje, pa ne grejo narediti splava, ker so proti. Od njih sem dobila naslednje izjave:

»Ne, nismo opazile, da molijo. Sporno je to, da so pred ustanovo. Naj protestirajo na trgu v mestu, ne pa pred porodnišnico, to je absolutno neprimerno. Spomnim se tudi, ko so pred cerkvijo delili molitev proti splavu, tudi otrokom. Da, menim, da so kršene pravice, saj posegajo v prostor bolnice, česar ne bi smeli početi. Vsaka ženska, ki se za to odloči, ima pravico splav narediti v mirnem okolju. Me vse podpiramo pravico do splava.« (Medicinske sestre)

»Ne, nisem opazil. Se mi pa zdi to skrajno posiljevanje vere, kar je proti zakonito in moteče. To izvaja pritisk na pacientke in na vse nas. Nisem vedel, da so sploh tam, tako da na moje delo to ni nič vplivalo.« (Zdravnik)

»Ne, nisem vedela, da molijo. Sem kar presenečena, ker si mi to povedala. Ne zdi se mi prav, da so tukaj, in mislim, da ne vplivajo na pacientke, saj ko si enkrat odločen, da narediš splav, ga boš tudi naredil.« (Babica)

ZGODBE IZ PORODNIŠNICE

Z zdravstvenimi delavci in delavkami sem se uspela pogovoriti tudi o drugih temah. Babice so mi povedale, da imajo priročnik, kjer imajo v različnih tujih jezikih (od albanščine pa vse do kitajščine) prevedena standardna vprašanja, ki jih zastavljajo vsem ženskam, ki pridejo na porod. V primeru, da pride ženska iz tujine rodit sem, se sporazumevajo s pomočjo priročnika. Povedale so mi tudi za primer, ko so dobile žensko, za katero niso vedele, od kod je, saj ni imela nobenih dokumentov, in niso vedele, v katerem jeziku bi se pogovarjale, moža pa je aretirala policija. Po porodu pa je prišla policija, da jim je pomagala ugotoviti, od kod je ženska in kako ji bodo pomagali.

Povedale so tudi, da imajo veliko žensk iz Albanije, ki pridejo s svojim možem in je on ves čas z njimi ter jih kontrolira, ob tem pa pravijo, da njihove žene ne zanjo govoriti slovensko. Vendar ko moža ni zraven, te ženske zelo lepo govorijo slovensko, saj se jezika učijo od otrok v šoli. Povedale so mi tudi, da so ženske iz Albanije med porodom zavite, medtem ko se v istem prostoru samo z ženskami odvijajo. Tudi za vizito vprašajo po ženski, saj nočejo, da jih pregleda moški. Iz doma za tujce pa niso imeli nobene ženske, zato predvidevam, da jim niso zagotovili niti ginekološkega pregleda.

4.6 MOLITVE PRED PORODNIŠNICAMI S PERSPEKTIVE CERKVENIH DELAVCEV IN DELAVK

Duhovnika sem prosila, ali mi lahko posreduje molitve na temo splava. Poleg akcije 40 dni življenja, pri kateri se verniki zberejo pred porodnišnicami in molijo za ženske, ki jim preti splav, nedolžne otroke, ki jim preti smrt, moške in ženske, ki nosijo bolečino preteklih izkušenj umetnega splava, zdravstvene delavce v ustanovah, kjer opravljajo splave, lokalne, regijske in narodne voditelje, oživitve in prenovitve naših cerkvenih skupnosti, spreobrnjenje zagovornikov splava, kesanje in ozdravljenje vsega našega naroda (40 dni za življenje), so cerkve delile molitve vernikom po cerkvenem obredu, ki je govoril o splavu. Molitev gre takole:

»Gospod Jezus, na priprošnjo tvoje matere Marije, ki te je z ljubeznijo nosila in rodila, in svetega Jožefa, moža žive vere in zaupanja v božjo previdnost, ki je skrbel zate, te prosim za nerojeno dete, ki sem ga duhovno posvojil(a), ker mu grozi smrtna nevarnost.

Prosim te, daj njegovim staršem moči, poguma in ljubezni, da bodo svojemu otroku podarili življenje, ki si mu ga ti naklonil. Amen.«

Ena izmed babic na ginekološki kliniki mi je pripovedovala, da so zgornjo molitev delili tako odraslim kot otrokom. Sama ima hčerko, ki že zna brati, in ko je to prebiral, je prvič slišala, da je mogoče umetno prekiniti nosečnost, zato ji je mamica morala razložiti, kaj splav sploh je. Nekateri starši težko razložijo, kaj je splav, in otrok dobi iz takih molitev sporočilo, da je nerojeni plod v »smrtni nevarnosti«.

V molitvi 40 dni življenja sem se odločila poudariti tiste dele, ki neposredno nagovarjajo splav. Celotno molitev je priložena kot priloga.

Prvi del molitve govori o tem, da je plod, ki je v telesu ženske, že živ. *»Molimo za zaščito tistih, ki so sedaj v telesih svojih mater, da bi se rodili in bili s krstom sprejeti v skupnost kristjanov.«* Vernikom sporoča, da s splavom ne odstraniš samo plodu, temveč ubiješ tudi Jezusa: *»Jezus ne samo da ljubi nerojene otroke – on sam je bil eden izmed njih!«* V nadaljevanju plod v ženskem telesu enači z živo osebo, zato je njegova odstranitev enačena z ubojem osebe. Omenja tudi pravice otrok, ne omenja pa pravic, ki jih ima ženska, da odloči o svojem telesu. *»Ustavite se za trenutek in razmislite o tem. O nosečnici večkrat slišimo govoriti, da »pričakuje otroka«. Če nekdo pričakuje darilni paket, to pomeni, da ta paket še ni prispel. Vendar če preberemo zgornjo Božjo besedo, vidimo, da v primeru nosečnice takšna primerjava ne drži. Njeno darilo je že tu. Noseča ženska je že mama. Njen otrok ni »na poti«, ampak je že prisoten na svetu in*

ima svoje človekove pravice, začnši s pravico do življenja.» (Molitvena ura pobude 40 dni za življenje)

V drugem delu je splav prisposoda za uničenje lastnega potomstva, ki deluje na principu »*kri ni voda*« in pravi: »*Pri splavu se skruni telesno in krvno sorodstvo.*« Povečuje biološke otroke in opisuje plod v ženskem telesu kot nekaj nedotakljivega. Nadaljuje, da je splav napad in žaljenje boga: »*Človeško življenje pripada edino Bogu: zato kdor streže po človekovem življenju, na neki način napada Boga samega.*« (Molitvena ura pobude 40 dni za življenje)

Tretji del molitve nagovarja k obžalovanju splava: »*"Spreobrnite se in verujte evangeliju!" Molimo, da bi te prve besede v Jezusovem javnem delovanju slišali in sprejeli vsi, ki so kakorkoli sodelovali pri splavu. Da bi vedeli, da jih Gospod kliče k spreobrnjenju in da bi izkusili oživljajoče kesanje.*« Torej predvideva, da bodo vse ženske, ki so naredile splav, to obžalovale, saj »*v naravnem zakonu, vpisanem v srce, spozna sveto vrednoto človeškega življenja od prvega začetka do njegovega konca, in da potrdi pravico vsakega človeškega bitja do tega, da drugi v najvišji meri spoštujejo to njegovo prvenstveno dobro*« (Molitvena ura pobude 40 dni za življenje).

V četrtem delu opisuje splav kot posledico nevere v boga in večno bolečino ženske, ki je opravila splav. Predvideva, da bo vsaki ženski žal za splav: »*Žene, ki ste se zatele k splavu, najbrž se rana v vaši duši še ni zarasla.*« (Molitvena ura pobude 40 dni za življenje)

V zadnjem delu je splav predstavljen kot posledica sebičnosti odraslih: »*Molimo, da bi starši, ki zaradi lastnega udobja žrtvujejo svoje otroke, znali pozabiti nase in se darovali zanje.*« (Molitvena ura pobude 40 dni za življenje)

Pobuda 40 dni življenja je sama po sebi škodljiva za ženske in otroke. Ne samo, da je splav v molitvah opisan kot nekaj negativnega, kot skrenitev s prave poti, kot nekaj, kar je treba obžalovati, temveč te tudi napadajo pravice, ki jih imajo ženske kot svobodni ljudje, in pravice do odločanja o svojem telesu. Na nek način so take pobude ponižujoče za ženske in jih opominjajo na stališča Katoliške cerkve, hkrati pa iniciative pred porodničnicami ne pomagajo ženskam sprejeti odločitve o prekinitvi nosečnosti, temveč preprečujejo, da bi ženske o splavu bolj odprto govorile.

V Veliki Britaniji, kjer verniki ravno tako molijo pred ginekološkimi klinikami je na civilno pobudo nastalo tako imenovano »*varno območje, kjer nasprotniki splava ne bodo več smeli*

protestirati«. To bodo lahko počeli še naprej, a ne v bližini ginekoloških klinik, saj s tem početjem *»motijo in nadlegujejo ženske«*. Nekaj dni kasneje so britanski poslanci podpisali peticijo, *»s katero podpirajo zagotovitev podobnih varnih točk po vsej Britaniji«* (Petrovčič v Mladini, 3.11.2017).

4.7 MEDIJI O SPLAVU

V pregled novic sem zajela obdobje od 1. 1. 2016 do 1. 9. 2017. Želela sem poudariti dogodke, ki so se dogajali na temo pravice do splava v aktualnih novicah. Novice sem črpala iz Dnevnika, ki je slovenski dnevni in levosredinsko usmerjen časnik, 24ur.com, ki je slovenski dnevni medijski portal, in revije Mladina, ki je splošnoinformativna slovenska revija, ki izhaja enkrat tedensko in ima liberalni/levi pogled. Prebrane novice sem razvrstila kronološko.

Novice so povezane s slovensko politiko in delovanjem Rimskokatoliške cerkve pri nas. Ena izmed najodmevnejših novic na začetku prejšnjega leta (2016) so bile molitve pred ginekološkimi klinikami.

Marca 2016 so pred ginekološko kliniko protestirali *»predstavniki zavoda Božji otroci, ki protestirajo proti ženskam, ki gredo naredit splav. Pred dnevi pa se je na ljubljanski stolnici pojavil napis: "Cerkev, marš iz moje maternice".«* (24ur.com, 10. 3. 2016).

Predstavnica zavoda Božji otroci Valentina Pikelj pravi, da je namen akcije *»40 dni za življenje«* pred ginekološko kliniko v Ljubljani *»zmanjšanje števila splavov na način, ki ne krši nobene človekove pravice, ampak jih upošteva za vse ljudi«*.

Shodi aktivistov so pred ljubljansko ginekološko kliniko sicer mirni, vendar strokovni direktor klinike Adolf Lukanović opozarja na njihovo neprimernost: *»Takšni protesti po mojem mnenju niso v kontekstu tolerance in delujejo negativno. Ženske, ki morajo prekiniti nosečnost, so v stiski, še toliko bolj to velja v primerih mrtvorojenih otrok. V družbi vendarle obstajajo določene vrednote, katerih cilj je, da se problemi sporazumno rešujejo na način, ki ne vznemirja po nepotrebnem.«* (Dnevnik, 7. 3. 2016)

Poseganje v reproduktivne pravice žensk je v zadnjem letu redno početje Katoliške cerkve, ki s pasivno-agresivnimi akcijami posega v te pravice.

Maja 2016 smo dobili novo politično stranko Gibanje za otroke in družine. *»Gibanje poudarja spoštovanje do življenja, materinstva in očetovstva, slovenske kulture, dela, nedeljskega počitka in krščanstva. Nasprotujejo splavu, evtanaziji in se zavzemajo za obvezno služenje vojaškega roka.«* V njihovem programu je zapisano, da je *»v Slovenijo treba vrniti spoštovanje do življenja, materinstva in očetovstva, slovenske kulture, dela, nedeljskega počitka in krščanstva.«* Nasprotujejo splavu in se zavzemajo za *»družino, ki jo sestavljata mama in oče in ki ustvarja pogoje za večjo rodnost«* (24ur.com, 26. 5. 2016).

Nastala je nova politična stranka, ki želi omejiti svobodno odločanje o rojstvu otrok in se zavzema za tradicionalne krščanske vrednote. Hkrati pa tudi nagovarja ženske, da postanejo stroj za rojevanje otrok. Proti temu dejstvu se ženske neprestano borijo.

Prav tako maja 2016 je skupina zagovornikov ustavnih pravic žensk sklenila, *»da ne bodo več mirno dopuščali sramotenja in spodbujanja k sovraštvu, nasilju in diskriminaciji na 24kul.si«*. Kazensko so ovadili odgovorne za take objave in generalnega tajnika Slovenske škofovske konference Tadeja Strehovca. Ovadbo so podali zaradi prispevka *»Seznam članov abortivnega lobija, ki nasprotuje pravici do življenja nerojenih punčk in fantkov!«*, objavljenega na portalu 24kul.si (Dnevnik, 30. 5. 2016).

To je ena izmed redkih novic, kjer je objavljeno nasprotovanje Cerkvi, ki se neprestano trudi omejiti pravico do splava. Po eni stani nam to pove, da slovenska javnost dopušča preveč prostora Cerkvi, da govori o omejitvi ženskih pravic, po druga strani pa, da so ženske pripravljene boriti se za svoje pravice in jim ni treba prenašati sovražnega govora.

Oktobra 2016 je Zavod za zdravstveno zavarovanje predlagal uvedbo dodatnega plačila za kontracepcijo. Ministrstvo za delo je pojasnilo, da bi ta ukrep pomenil velik korak nazaj: *»Plačilo bi lahko, zlasti mladostnicam in drugim ranljivim skupinam žensk, omejilo dostop do zaščite, povečalo njihovo stisko, obenem pa bi se posledično povečalo število nezaželenih nosečnosti in s tem tudi število splavov.«* Zdravstvena zavarovalnica navaja, da je ta ukrep potreben, ker *»so po prihodu zdravil na trg nastale med njimi velike razlike v ceni«*, in bi tudi *»omogočil prihranek okoli dveh milijonov evrov«*.

Ministrstvo, pristojno za enake možnosti žensk in moških, več nevladnih organizacij in političnih strank je predlogu nasprotovalo ter so ocenili, da bi tak ukrep vodil v *»poslabšanje reproduktivnega zdravja žensk, ki je trenutno na visoki, zavidljivi ravni. Plačilo bi namreč lahko, zlasti mladostnicam in drugim ranljivim skupinam žensk, omejilo dostop do kontracepcije, povečalo njihovo stisko, obenem pa bi se posledično povečalo število nezaželenih nosečnosti in s tem tudi število splavov.«* (24ur.com, 14. 9. 2016)

Ta novica ni neposredno povezana s splavom, pa vendar gre za reproduktivne pravice žensk. V primeru, da postane kontracepcija za nekatere ženske nedostopna, se lahko povečata rojstvo nezaželenih otrok in število splavov.

Prav tako oktobra 2016 se je v tednu otroka na pročelju Frančiškanske cerkve na Prešernovem trgu v središču Ljubljane več dni predvajal promocijski film proti splavu. Projekcijo je pripravil

Zavod Živim, katerega direktorica pojasnjuje, *»da želijo s filmom sporočiti, da je vsako življenje čudež,«* in poudarja, *»da film govori o razvoju otroka v maternici in ne ukinja ustavno zagotovljene pravice do svobodne odločitve o rojstvu otroka«.*

Na Slovenski škofovski konferenci (SŠK) so zapisali, *»da podpirajo vse dogodke v podporo spoštovanju človeškega življenja«,* Mestna občina Ljubljana pa je pristojne organe pozvala, *»naj prepovejo predvajanje filma, Cerkev pa k spoštovanju ustave. Poudarili so, da ostro nasprotujejo vsakršnemu javnemu izražanju stališč, ki so v nasprotju z ustavo.«*

Policija, ki je prejela anonimno prijavo o predvajanju filma, dodaja, da *»četudi se zdi predvajanje vsebine v konkretnem primeru delu javnosti moralno sporno, pa to še ne zadošča za prekrškovni ali kazenski oziroma predkazenski postopek«.* Poudarili so, da drži, da ustava državljanom in državljanom nedvomno jamči svobodno odločanje o rojstvih otrok, *»a samo predvajanje vsebine, ki predstavlja drugačno stališče, na zasebnem objektu, v časovnem obdobju in na način, ko to ne predstavlja kršitev javnega reda in miru, še ne predstavlja prekrška ali kaznivega dejanja«.*

Varuh človekovih pravic RS pa ocenjuje, da vsebina filma *»ne krši pravic in svoboščin posameznic in posameznikov, saj poziva k spoštovanju življenja, kar je osnovna človekova pravica«* (24ur.com, 6. 10. 2016).

Podobno kot so molitve proti splavu pred porodničnicami, je tudi film sredi trga v Ljubljani agresivno dejanje. Cerkev se vtika v zakonodajo in pravice žensk. S takimi dejanji ne zmanjšuje števila splavov, temveč označuje ženske, ki so opravile splav, za nemoralne. Državni organi pa se ne odzovejo z dejanji, ki bi prekinila tako javno agresijo, temveč se raje zatečejo k izjavam.

Januarja 2017 so se ženske uprle iniciativi, ki je molila za nerojene otroke, in začele svojo iniciativo, ki je molila za ženske pravice – *»devico Marijo so prosili, da se pri bogu zavzame za pravice žensk«.* Molile so: *»Bog naj nas vodi v svet, v katerem ne bo vladal moški, temveč božja ljubezen.«* (Dnevnik, 12. 1. 2017)

Že leta 2016 je v oddajah Tarča in Dobro jutro Angelca Likovič, predstavnica Gibanja za otroke in družine, presenetila s svojimi izjavami o nasprotovanju pravici do splava. Marca 2017 so te izjave označili kot najbolj seksistične izjave prejšnjega leta. Njeni izjavi sta: *»Resnično vsak otrok je spočet z ljubeznijo, razen tisti, ki so posiljeni. So pa nekatere ženske posiljene, ampak tudi tem posiljenim ženskam je treba pomagati, da rodijo otroke, ker bodo potem srečne, tiste posiljevalce pa lahko kaznujemo od ena do deset let zapora.«* In: *»Poglejte, kaj je Merklova v*

Nemčiji naredila, ker nima nobene reprodukcije, koliko ljudi iz tujine je potegnila. Mi se borimo za to, da bomo imeli naše potomce s slovenskimi koreninami, zato podpiramo vse mamice, da rodijo, tudi posiljene. Poglejte, drage moje gospe, če bi vaše mame naredile splav, vas ne bi bilo danes tukaj, tudi mene ne, zato sem jaz proti splavu.» (Dnevnik, 8. 3. 2017)

Izjave Angelce Likovič so bile precej medijsko odmevne v Sloveniji. Njene izjave so naletele na veliko zgražanje, predvsem med ženskami in širšo politično javnostjo. S svojimi besedami sporoča, da je posilstvo družbeno sprejemljivo in da ženska mora otroka obdržati. Upad rodnosti v Sloveniji pripisuje kontracepciji in splavom, namesto da bi se osredotočila na ekonomske razmere, v katerih živijo mladi pari. V njenih izjavah se kaže tudi doktrina Katoliške cerkve.

Avgusta 2017 je ljubljanski nadškof dr. Stanislav Zore maševal na Brezjah in med mašo se je vprašal, ali smo kot družba *»dosledni varuhi življenja od njegovega spočetja do naravne smrti«*. Nadaljeval je, *»da je tudi otrok, ki še ni rojen, nosilec človekovih pravic in najbolj temeljna med temi je pravica do življenja. Jemati nerojenim to temeljno pravico je prvi kamenček v plazu, v katerem človek nazadnje neha biti vrednota in postane bodisi za posameznike bodisi za določene skupine zgolj še sredstvo za doseganje ciljev. Ker nimamo pravega odnosa do življenja na njegovem začetku, imamo veliko težav tudi z življenjem na njegovem koncu.«* (Tramuš v Mladini, 25. 8. 2017)

Zopet lahko beremo o duhovniku, ki pojmuje zarodke kot deklice in dečke ter posredno označuje ženske, ki so opravile splav, kot morilke in kršiteljice človekovih pravic.

Tudi avgusta 2017 je vlada umaknila podporo kandidaturi Boštjana M. Zupančiča za mesto v odboru Združenih narodov za človekove pravice, ker je na družabnih omrežjih francosko borko za legalizacijo splava Simone Veil označil za zločinko. Vlada je pojasnila, da se je za to odločila *»zaradi Zupančičevih spornih zapisov na spletnih družbenih omrežjih glede enakopravnosti spolov in pravice do splava oz. pravic žensk do svobodnega odločanja o rojstvu otrok«* (Dnevnik, 31. 8. 2017).

Pri tej novici lahko opazimo, da človekove pravice žensk niso videne kot univerzalne človekove pravice. Sedaj nekdanji sodnik na sodišču za človekove pravice ne vidi ženske pravice kot del teh pravic. Tako kot smo to videli pri duhovnikih in ljudeh, ki nasprotujejo pravici do splava, nekdanji sodnik borko za pravico do splava označuje z morilko.

V letu 2016 smo lahko zasledili novice, povezane z molitvami pred porodničnicami proti splavu, ustanovitev nove politične stranke, ki nasprotuje pravici do splava, zahtevo za plačilo kontracepcije, predvajanje filma proti splavu na osrednjem trgu v Ljubljani ter izjave Angelce Likovič, ki kršijo človekove pravice žensk. Bili sta tudi dve novici, ki opozarjata na kršitev ustavne pravice do svobodne odločitve o rojstvu otrok, in sicer prijava izjav, izrečenih s strani duhovnikov, ter molitve, ki so imele nasprotno sporočilo od tistih pred porodničnicami.

V letu 2017 smo lahko še naprej zasledili sporne izjave Angelce Likovič in nadškofa, ki je poimenoval zarodke kot nerojene deklince in dečke, ter odstop sodnika na sodišču za človekove pravice, ker je borko za pravico do splava označil za morilko.

V novicah lahko spremljamo tako nasprotnike in nasprotnice kot zagovornike in zagovornice ženskih pravic oziroma pravice do splava. Čeprav se zdi, da je z ustavo zapisana pravica nedvomljiva, je v Sloveniji glasna nasprotnica Katoliška cerkev, ki se vmešava v politiko in žensko telo ter v njeno vlogo v družbi. Čeprav so tudi zagovorniki in zagovornice glasni in z raznimi iniciativami branijo pravice žensk. V Sloveniji imamo poleg duhovnikov, ki izrabljajo cerkvene obrede, da se vtikajo v pravico do splava, še določene posameznike in posameznice, kot je Angelca Likovič, ki želi načrtno ženske vrniti nazaj za štedilnike in jih potisniti v podrejenost moškim. Hkrati pa zadnji dogodki, ko je vlada umaknila podporo kandidaturi Boštjana M. Zupančiča zaradi napada na pravico do splava, kažejo, da se zdajšnja politika zaveda pomembnosti reproduktivnih pravic.

4.8 PREGLED STROKOVNE LITERATURE

Na spletnih straneh Taylor and Francis Online in Oxford Academic sem pregledala tri različne revije o socialnem delu: Journal of Social Work, The British Journal of Social Work in European Journal of Social Work. V iskalnik sem vnesla geslo splav (abortion) oziroma pravica do splava (right to abortion) z namenom, da pregledam svetovno literaturo socialnega dela, ki je povezana s splavom. Svoje iskanje sem tudi datumsko omejila, in sicer sem si postavila časovni okvir med letoma 2004 in 2017, saj me zanima predvsem sodobna literatura.

Med revijami sem našla samo en članek, ki je bil neposredno povezan s temo splava. Objavljen je bil v The British journal of social work: *Women in no man's land: The abortion debate in the USA and women terminating desired pregnancies due to foetal anomaly* (McCoyd 2008).

V Journal of Social Work je pod geslom splav objavljenih trinajst člankov. Nobeden izmed njih se ne nanaša samo na temo splava, dva izmed trinajstih pa omenjata splav v povezavi z reduktivnimi pravicami: *Reproductive health in the United States: A review of the recent social work literature* (Wright, Bird in Frost 2015) in *Reproductive Justice: A Policy Window for Social Work Advocacy* (Smith 2017).

V The British Journal of Social Work je pod geslom splav objavljenih petintrideset člankov, vendar samo trije govorijo o splavu: *Discursive struggles within social welfare: Restaging teen motherhood* (Lessa 2005), *Women in no man's land: The abortion debate in the USA and women terminating desired pregnancies due to foetal anomaly* (McCoyd 2008), *Reproductive Health and Social Development in Developing Countries: Changes and Interrelationships* (Pillai in Maleku 2013). V ostalih je beseda splav samo omenjena.

V European Journal of Social Work je pod geslom splav objavljenih petnajst člankov, vendar nobeden ni neposredno povezan s splavom.

V najbolj priznanih mednarodnih revijah o socialnem delu se o splavu zelo malo piše. S temi revijami si socialne delavke in delavci težko pomagamo pri svojem delu. Da se o temi splava ne piše na področju socialnega dela, lahko pomeni, da socialne delavke in delavci niso dovolj pozorni na človekove pravice žensk ali pa pravice do splava ne vidijo kot področje socialnega dela. Vsekakor se tudi socialne delavke in delavci srečujejo z ženskami, ki so se ali se bodo odločile za prekinitev nosečnosti, zato bi potrebovali strokovno literaturo. Za pogovor z ženskami je namreč treba razviti občutljiv jezik, ki bo ženske opolnomočil in ne stigmatiziral.

Menim, da je v strokovni literaturi socialnega dela še veliko prostora za razvijanje reproduktivnih pravic in pravice do splava.

Večina literature, povezane s splavom, je objavljena v revijah, ki so povezane z medicino. Te revije so: *Human Reproduction*, *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care* in *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*. Poudarek je na splavu kot medicinskem postopku, zato torej tudi medicinski model obravnave. Obstajajo tudi članki na temo prekinitve nosečnosti, ki je lahko nevarna oziroma škodljiva za zdravje žensk, če je opravljena v neustreznih medicinskih pogojih.

Drugo področje, kjer lahko najdemo teme o splavu, je področje prava. Članki, povezani s splavom, so objavljenih v revijah, povezanih z zakoni: *Human Rights Law Review*, *International Journal of Transitional Justice* in *Journal of Human Rights Practice*. Vsebina člankov je povezana z zgodovino pravice do splava in tem, kakšna je v svetu zakonodaja, povezana s splavom.

Za socialno delo so potrebni članki, ki govorijo o splavu in predstavijo odločitev do splava s pomočjo socialnega modela, saj je ta za našo stroko ključen pri delu z uporabnicami in uporabniki. Potrebujemo več raziskav in več literature na temo splava, da bomo znali pravico do splava zagovarjati in s tem tudi podpreti boj za pravice žensk.

4.9 SPLAV MED TABUJEM IN VSAKDANJOSTJO

Ko sem se lotila raziskovanja, sem vedela, da raziskujem zelo občutljivo temo, a sem šele med pridobivanjem sogovornic in sogovornikov spoznala, kako težko dostopna je ta tema. Sogovornice, ki imajo izkušnjo splava, sem najprej iskala v svoji bližini, vendar je precej žensk odklonilo pogovor. Nekatero izmed njih so želele odgovarjati samo pisno, kar je precej zahtevno, saj so vprašanja odprtega tipa. Imela sem tudi izkušnjo, da se je ženska opogumila in pristala na sodelovanje, a se je kasneje odločila, da ne želi sodelovati.

Tema o splavu je močno tabuizirana in očitno je družba dovolj prestrašila ženske, ki so opravile splav, da o tej temi nočejo ali ne želijo govoriti. Vse tiste, ki o svoji izkušnji ne želijo govoriti, imajo svoje razloge, ki ji je treba spoštovati, kar pa še ne pomeni, da si ženske ne želijo podeliti svoje izkušnje. Vprašanje je, zakaj se ženske ne čutijo dovolj suverene, da bi o splavu lahko spregovorile. Menim, da je odgovor precej zapleten, vsekakor pa izhaja iz okolja, v katerem živimo, zato se mi zdi nujno, da z občutljivim socialnim delom pristopimo k ženskam in odpremo prostor za pogovor.

Na druge ovire sem naletela tudi, ko sem želela opraviti intervjuje z zdravstvenim osebjem. Prvotni cilj intervjuvanja zdravstvenega osebja ni bila samo porodnišnica v Postojni, saj sem želela vključiti še pogovore z zdravstvenim osebjem ginekološke klinike v Ljubljani. Ko sem prišla na pogovor s socialno delavko, je prošnjo za intervjuje zavrnila in mi povedala, da mi raziskave ne morejo omogočiti, saj je za te teme veliko zanimanja in ne moremo vsi o tem spraševati zdravstvenih delavcev, ker imajo tudi oni pravico do zasebnosti in lastnega mnenja. Možna rešitev bi bila, da bi svoja vprašanja prijavila komisiji in bi mi ta, ko bi mi odobrila tematiko, izbrala ljudi, s katerimi bi se lahko pogovarjala. Ko je socialna delavka prebrala moja vprašanja, je podala tudi komentar, da s temi vprašanji mučim ženske in da naj se osredotočim na kakšno drugo temo ali pa naj raje svojo raziskavo zastavim tako, da bo vključila vse ženske.

Med pregledovanjem strokovne literature socialnega dela sem prav tako naletela na zelo majhno število člankov, ki se navezujejo na splav, kar pomeni, da kot stroka nimamo dovolj informacij, raziskav in literature, ki bi bila povezana s to reproduktivno pravico in s tem tudi s človekovo pravico žensk. To pomeni, da socialne delavke in delavci nismo dovolj opremljeni z znanjem, da se srečujemo s tematiko splava in zagovorništvom te pravice. Torej ni pomembno samo to, da kot družba prenehamo tabuizirati splav, temveč tudi, da stroka socialnega dela začne obravnavati splav kot predmet svoje stroke.

5 SKLEPI

V diplomskem delu sem raziskovala pravico do splava z različnih zornih kotov. Ugotovila sem, da se, ko govorimo o splavu, vedno navezujemo tudi na druge teme, kot so zdravje, zakonodaja, ekonomsko stanje, mediji, religija itd. Zato je nujno pogledati širšo sliko, ko govorimo o splavu.

Najpomembnejše zagovornice pravice do splava so ženske, ki imajo izkušnjo splava. Z njimi sem se pogovarjala o vplivu pravice do splava. Prišla sem do sklepa, da pravica do splava pomeni opravljanje splava v varnem okolju, da si ženska izbere partnerja, s katerim želi imeti otroka, da se sama odloči, kdaj si želi ustvariti družino, da ima možnost izbire prioritete v življenju (kariera, izobraževanje, otrok) in ohranitve stabilnega ekonomskega stanja.

Pomen pravice do splava je v tem, da ženska lahko sama odloča o svojem telesu in reprodukciji, da se lahko sklicuje na kršenje ženskih pravic v primeru nasilja, da se lahko sama oziroma skupaj s partnerjem odloči, kdaj in na kakšen način si želi ustvariti družino, in da se v primeru nezaželene nosečnosti lahko odloči, ali je bolje narediti splav kot dati otroka v posvojitev.

Mediji prikazujejo ženske, ki so naredile splav, na različne načine – prek reklamnih oglasov, novic v časopisu ali na spletnih straneh, prav tako v knjigah, televizijskih oddajah in na družabnih omrežjih. Vse to ženske z izkušnjo splava opazijo in so na to pozorne, zato se morajo tudi mediji zavedati, kakšno podobo o ženskah kažejo družbi.

Splav je lahko izveden kot neprostoovoljno dejanje ženske. Predvsem je treba biti pozoren na psihološko nasilje, kjer ženske nimajo izbire. Čeprav je ženska tista, ki gre na kliniko, kjer opravi splav, moramo biti pozorni tudi na stisko žensk, ki nosečnosti ne želijo končati, a so iz različnih družbenih razlogov primorane narediti splav.

V porodnišnicah del osebja ne opazi skupin, ki molijo proti splavu, tisti, ki jih opazijo, pa ne ukrepajo, da bi se tako početje končalo. Tudi niso izpostavili vpliva, ki ga imajo take skupine na ženske, ki pridejo narediti splav, saj so sogovornice povedale, da jih te molitve motijo in se jim zdijo neprimerne, ker posegajo v njihove pravice.

Molitve, ki jih izvajajo cerkvene delavke in delavci pred porodnišnico, govorijo o svetosti življenja in o tem, da je splav kaznivo dejanje. Nobena izmed molitev ne govori o človekovih pravicah žensk, nasprotno, vse ženske, ki so opravile splav, so zaničevane in nevredne. Molitve so v nasprotju s človekovimi pravicami žensk in so pasivno nasilje nad ženskami.

Novice o pravici do splava, ki so se pojavile v slovenskih medijih, so povezane s Cerkvijo in njenim nasprotovanjem tej pravici, s politiko in družbenim aktivizmom, ki zagovarja pravico do splava. Veliko je besednih napadov na ženske, ki so opravile splav, označevanja z morilkami, pasivnega nasilja (kot so predvajanje filma na trgu v Ljubljani, molitve pred porodničnicami itd.)

V mednarodni strokovni literaturi socialnega dela je zelo malo člankov na temo pravice do splava. Nikjer ni zapisano stališče socialnega dela do pravice do splava, kar pomeni, da stroki socialnega dela primanjkuje strokovne literature s področja človekovih pravic žensk.

Tema o splavu je še vedno tabu tema. Nekatere ženske ne želijo govoriti o svoji izkušnji, prav tako ne nekateri zaposleni in zaposlene na tem področju. Vse preveč je družbenih napadov na ženske, ki so opravile splav, in čeprav se zdi, da smo kot družba splav normalizirali, mediji in Cerkev dokazujejo ravno nasprotno.

6 ZAKLJUČEK

Človekove pravice žensk ne poudarjajo samo specifične ženske pravice, temveč kličejo k enakosti med spoloma, k zavedanju, da ob rojstvu deklica in deček nimata enakih pravic ter da so deklice in ženske diskriminirane že samo na podlagi spola. Pozivajo k družbeni, zakonodajni in socialni spremembi, predvsem pa so vir opolnomočenja žensk, da se zavzamejo za njihove pravice.

Da človekove pravice postanejo del našega vsakdana, je nujno, da so priznane kot mednarodne pravice, da se njihove kršitve kaznujejo in da se izvaja izobraževanje o človekovih pravicah. Slednje je ključnega pomena, saj so pravice, za katere se ne ve, da obstajajo, pravice samo na papirju. Torej z izobraževanjem spodbujamo deklice, da postanejo samozavestne zagovornice lastnih pravic, dečke k spoštovanju žensk in ženskih pravic ter družbo k uresničevanju teh pravic.

Posebno vlogo pri izobraževanju ima tudi socialno delo. Zaradi nenehnega stika z ljudmi imajo socialne delavke in delavci moč, da opominjajo na človekove pravice žensk in boj za pravice ter da so zagovornice in zagovorniki teh pravic. Vendar pa morajo biti socialne delavke in delavci dovolj strokovno opremljeni in ozaveščeni, da se zavedajo pomembnosti pravic žensk.

Pomembno je, da socialne delavke in delavci razumejo, da pravica do splava poveča vpliv, ki ga imajo ženske nad reproduktivnim zdravjem: kdaj in s kom bodo imela otroka, koliko otrok želijo imeti in na kakšen način. Predvsem pa spodbuja, da se rodijo zaželenji otroci, saj je zmotno mišljenje, da prepoved opravljanja splava poveča družine ali naredi otroke zaželenne. V državah, kjer je slaba dostopnost do sistema za reproduktivno zdravje in do sistema socialnega varstva (Zaviršek 2012: 31), veliko otrok pristane v domovih za otroke (sirotišnicah). Primer sta predvsem državi Romunija (med letoma 1990 in 1991 je bilo iz domov za otroke posvojenih 10.000 romunskih otrok) in Rusija (leta 2004 je bilo iz domov za otroke posvojenih 9453 otrok) (Zaviršek 2012: 31-32). V domovih za otroke, otroci nimajo izkušnje varne navezanosti, prevladujejo institucionalna pravila, osebje institucije je neodzivno na potrebe otrok ter kasneje se otroci težje vključijo v novo družino (Zaviršek 2012: 168-172).

Zakaj je pravica do splava, vprašanje za socialno delo, ker:

- je mednarodna pravica žensk,
- poveča vpliv žensk na lastno reprodukativno zdravje in s tem opolnomoči ženske,
- zagotavlja večjo avtonomnost žensk,
- povečuje enakost med spoloma,
- preprečuje rojstvo nezaželenih otrok in s tem nastanitev otrok v domove za otroke,
- z možnostjo nadzora lastne reprodukcije se zmanjša število otrok, za katere starši ne morejo skrbeti in s tem se znižuje stopnja socialne in ekonomske ogroženosti

V raziskavi sem prišla do zaključka, da pravica do splava, ki je ena izmed človekovih pravic žensk, ne dobiva dovolj pozornosti v stroki socialnega dela, tako v Sloveniji kot v mednarodnem smislu. Znanje socialnega dela potrebujemo takrat, ko se začnejo družbene diskusije na temo splava in ko se soočimo z žensko, ki potrebuje pogovor o prekinitvi nosečnosti (predvsem takrat, ko gre za nasilje nad nosečnico). Sploh ko gre za pogovor z žensko, ki je opravila splav, nam socialnim delavkam in delavcem primanjkuje strokovne podlage, saj nam strokovna literatura podaja tudi jezik, v katerem govorimo s sogovornicami in sogovorniki. Če se v pravu pojavljata izraza »zakonit in nezakonit splav« ter v medicini izraza »varen in nevaren splav«, pa za socialno delo nimamo posebej oblikovanega izraza.

Zakaj poudarjam prav jezik socialnega dela? Samo zato, ker je to eno izmed najpomembnejših orodij stroke socialnega dela, saj nam omogoča antidiskriminatoren pogovor, hkrati pa je občutljiv na oviranost, s katero se naši sogovorniki in sogovornice srečujejo. Če želimo opolnomočiti ženske in spoštovati njihove pravice, potrebujemo tudi besedišče, ki k temu spodbuja.

Socialne delavke in delavci smo na strani ljudi in njihovih pravic, zato jih moramo znati zagovarjati in o njih govoriti, ko te postanejo tabu. Hkrati pa se moramo zavedati, da človekove pravice žensk niso samoumevno zagotovljene, zato se moramo zanje ves čas boriti in opominjati na njihov pomen v družbi.

7 LITERATURA

40 dni za življenje (14. 8. 2017). Pridobljeno 19.8.2017 s:

<http://40dnizazivljenje.wixsite.com/40dnizazivljenje/o-pobudi>

African Union, *Protocol to the African Charter on Human and People's Rights on the Rights of Women in Africa*. (11 July 2003). Pridobljeno 20.8.2017 s

<http://www.refworld.org/docid/3f4b139d4.html>

Antić, M. G. (2004). *Človekove pravice žensk: uvodna pojasnila in dokumenti*. Društvo Amnesty International Slovenije.

Assembly, U. G. (1979). Convention on the elimination of all forms of discrimination against women. Retrieved April, 20, 2006.

Avtorica najbolj seksistične izjave Angelca Likovič. Dnevnik. (8. 3.2017). Pridobljeno

14.9.2017 s: <https://www.dnevnik.si/iskalnik?q=Angelca+Likovi%C4%8D>

Beauvoir, S. D. (1999). *Drugi spol: dejstva in miti*. Ljubljana: Delta.

Bock, G., & Knop, S. (2004). *Ženske v evropski zgodovini: od srednjega veka do danes*.

Založba/* cf..

Botting, E. H. (2016). *Wollstonecraft, Mill, and Women's Human Rights* (p. 256). Yale University Press.

Centers for Disease Control and Prevention (b.d.). Pridobljeno 24.8.2017 s:

https://www.cdc.gov/reproductivehealth/data_stats/abortion.htm

Center for reproductive rights. (b.d.). Pridobljeno 22.8.2017 s:

<http://www.worldabortionlaws.com/about.html>

Cergol, A. (2009). *Evgenika na Slovenskem v perspektivi spola*. Zgodovinski časopis, 63.

Cergol, A. (2015). *Evgenika na Slovenskem*. Ljubljana: Sophia.

Chibber, K. S., Biggs, M. A., Roberts, S. C., & Foster, D. G. (2014). *The role of intimate partners in women's reasons for seeking abortion*. *Women's health Issues*, 24(1), e131–e138.

Côté, I., & Lapierre, S. (2014). *Abortion and Domestic Violence: Women's Decision-Making Process*. *Affilia*, 29(3), 285–297.

Declaration, B. (1995, september). Platform for Action. In *Fourth World Conference on Women* (vol. 15, p. 2).

Elliot Institute: AfterAbortion.org. (2012). *Forced Abortion in America- A Special Report*.

Pridobljeno 24.8.2017 s <http://afterabortion.org/2011/special-reports-2/>

Erdman, J. N. (2011). Access to information on safe abortion: a harm reduction and human rights approach. *Harvard J Law Gen*. 2011;34:413–462.

Fenwick, D. (2012). The modern abortion jurisprudence under Article 8 of the European Convention on Human Rights. *Medical Law International*, 12(3-4), 249–276.

Foster, S. M. (2003). Women Deserve Better Than Abortion. *United States Conference of Catholic Bishops*. Pridobljeno 23.8.2017 s www.usccb.org/prolife/programs/rlp/03foster

Gibanje za otroke in družine: za slovensko kulturo, delo, nedeljski počitek in krščanstvo.

24ur.com. (26. 5. 2016). Pridobljeno 14.9.2017 s:

<http://www.24ur.com/novice/slovenija/koalicija-za-otroke-gre-se-bo-pod-imenom-gibanje-za-otroke-in-druzine-aktivno-vkljucila-v-politiko.html>

Haralambos, M. in Holborn, M. (1999): *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.

Howland, C. (Ed.). (1999). *Religious fundamentalisms and the human rights of women*.

Springer.

Inštitut RS za socialno varstvo. *Skupno število splavov*. Pridobljeno 15.9.2017 s:

<http://www.irssv.si/demografija/2013-01-10-02-14-31/skupno-stevilo-splavov>

Ivelja, R. *Hujškaški portal kazensko ovaden*. Dnevnik (30. 5. 2016). Pridobljeno 15.9.2017 s:

<https://www.dnevnik.si/1042736513/slovenija/hujskaski-portal-kazensko-ovaden->

Jogan, M. (2016). *Katoliška cerkev in družbeno zlo*. Fakulteta za družbene vede: Založba FDV.

Kaj hočejo verniki doseči s protestom pred Ginekološko kliniko? Zakoni se tam ne spreminjajo... 24ur.com. (10. 3. 2016). Pridobljeno 14.9.2017 s:

<http://www.24ur.com/novice/slovenija/kaj-hocejo-verniki-doseci-s-protestom-pred-ginekolosko-kliniko-zakoni-se-tam-ne-spreminjajo.html>

Leskošek, V., Urek, M., & Zaviršek, D. (2010). Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih. *Končno poročilo, 1*.

Lessa, I. (2005). Discursive struggles within social welfare: Restaging teen motherhood. *British Journal of Social Work*, 36(2), 283–298.

Ličer, Z. (2012). Spolno Zdravje, reproduktivno Zdravje in varno materinstvo. *Socialno Delo*, 51(1-3), 55.

McCoyd, J. L. (2008). Women in no man's land: The abortion debate in the USA and women terminating desired pregnancies due to foetal anomaly. *British Journal of Social Work*, 40(1), 133–153.

Moore, A. M., Frohwirth, L., & Miller, E. (2010). Male reproductive control of women who have experienced intimate partner violence in the United States. *Social science & medicine*, 70(11), 1737–1744.

Na cerkvi na Prešernovem trgu predvajajo film proti splavu. Varuh: Vsebina ne krši pravic in svoboščin posameznic in posameznikov. 24ur.com. (6. 10. 2016). Pridobljeno 14.9.2017 s:

<http://www.24ur.com/novice/slovenija/na-cerkvi-na-presernovem-trgu-predvajajo-film-proti-splavu-mol-poziva-pristojne-organe-naj-projekcijo-prepovejo.html>

Petrovčič, P. (3.11.2017). *Prepovejte molitev proti splavu*. Mladina št. 44.

Pillai, V. K., & Maleku, A. (2013). Reproductive Health and Social Development in Developing Countries: Changes and Interrelationships. *The British Journal of Social Work*, 45(3), 842–860.

Rebouché, R. (2016). Abortion Rights as Human Rights. *Social & Legal Studies*, 25(6), 765–782.

Reich, J. A. (2008). Not ready to fill his father's shoes: A masculinist discourse of abortion. *Men and masculinities*, 11(1), 3–21.

Rožman, I. (2013). *Nevidna reproduktivna hendikepiranost žensk..* Vol. 2, no. 23, p. 415–422.

Pridobljeno 23.8.2017 s : <http://zdip.si/sl/docs/annales/sociologia/n23-2/annales23-2.pdf>

Sanger, C. (2016). Talking About Abortion. *Social & Legal Studies*, 25(6), 651–666.

Sanger, C. (2017). *About Abortion: Terminating Pregnancy in Twenty-First-Century America*. The Belknap Press oh Harvard: University Press.

Shostak, A. (2008). Men, me, and abortion: on doing the right thing. *Men and masculinities*, 10(3), 360–366.

Slatinek, S. (2007). Kaznivo dejanje proti človeškemu življenju. *Bogoslovni vestnik*. Vol. 4, no. let 67, p. 505–520. Pridobljeno 23.8.2017 s: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-3NWFEXWGY>

Ustava Republike Slovenije. 2006. 3. izd., 1. natis. Ljubljana: Mladinska knjiga. 94 str. ISBN 86-11-17162-4.

Smajila, B. *Izrabljanje vere pri protestih zoper abortus*. Dnevnik. (7. 3. 2016). Pridobljeno 15.9.2017 s: <https://www.dnevnik.si/1042731285>

- Smith, B. D. (2017). Reproductive Justice: A Policy Window for Social Work Advocacy. *Social Work*, 1–6.
- Steničnik, P. (2012). Nove dimenzije očetovstva. *Socialna pedagogika*, 16(4), 405–435.
- Šircelj, M., Ilić, M., & Križman, I. (2003). *Verska, jezikovna in narodna sestava prebivalstva Slovenije: popisi 1921–2002*. Statistični urad Republike Slovenije.
- Šučur, M. *Z molitvijo za pravice žensk*. Dnevnik (12. 1. 2017). Pridobljeno 15.9.2017 s: <https://www.dnevnik.si/1042759326>
- Trampuš, J. (25. 8. 2017). *Kult spočetja*. Mladina št. 34.
- Vlada umaknila kandidaturo Boštjana M. Zupančiča za odbor ZN za človekove pravice*. Dnevnik. (31. 8. 2017). Pridobljeno 14.9.2017 s: <https://www.dnevnik.si/1042783187/slovenija/vlada-umaknila-kandidaturo-bostjana-m-zupancica-za-odbor-zn-za-clovekove-pravice->
- Vogrinčič, G. (1998). Psihologija družine. *Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče*.
- Widdows, H., Cirión, A. E., & Cirión, A. E. (Eds.). (2005). *Women's reproductive rights*. Springer.
- Wright, R. L., Bird, M., & Frost, C. J. (2015). Reproductive health in the United States: A review of the recent social work literature. *Social work*, 60(4), 295–304.
- Zakon o zdravstvenih ukrepih pri uresničevanju pravice do svobodnega odločanja o rojstvu otrok (ZZUUP), Uradni list SRS, št. 11/77, 42/86 in Uradni list RS, št. 70/00 – ZZNPOB.
- Zaviršek, D. (2012). *Notranje in meddržavne posvojitve: od osebnih izkušenj do dobre prakse*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Zaviršek, D. (2012). *Od krvi do skrbi: socialno starševstvo v globalnem svetu*. Aristej.

8. PRILOGE

8.1. MOLITVE

40 DNI ŽIVLJENJA:

Pesem:

S skupno pesmijo prosimo in zaupno vsi molimo:

pridi, pridi, Sveti Duh,

pridi, pridi, Sveti Duh!

Dnevno premišljevanje

30. dan: četrtek, 22. oktober

Frank Pavone, duhovnik, direktor Priests for Life (Duhovniki za življenje)

Namen

Molimo da bi tisti, ki nameravajo splaviti, spoznali da je njihov otrok že na svetu (in ne da šele prihaja) ter da je že resnična oseba.

Berilo

»Ko je Elizabeta zaslišala Marijin pozdrav, se je dete veselo zganilo v njenem telesu.

Elizabeta je postala polna Svetega Duha in je na ves glas vzkliknila in rekla:

›Blagoslovljena ti med ženami, in blagoslovljen sad tvojega telesa! Od kod meni to, da pride k meni mati mojega Gospoda? Glej, ko je prišel glas tvojega pozdrava do mojih ušes, se je dete v mojem telesu od radosti zganilo.« (Lk 1, 41-44)

Premišljevanje

Jezus ne samo da ljubi nerojene otroke – on sam je bil eden izmed njih!

Ustavite se za trenutek in razmislite o tem.

O nosečnici večkrat slišimo govoriti, da» pričakuje otroka«. Če nekdo pričakuje darilni paket, to pomeni, da ta paket še ni prispel. Vendar, če preberemo zgornjo Botjo besedo, vidimo, da v primeru nosečnice takšna primerjava ne drži. Njeno darilo je že tu. Noseča ženska je že mama. Njen otrok ni »na poti«, ampak je že prisoten na svetu in ima svoje človekove pravice, začeni s pravico do življenja.

Molitev

Jezus, odpri mi oči, da bom videl, da si ti prisoten v življenju vsakega otroka. Vsako rojstvo se zrcali v tvojem rojstvu v Betlehemu. Odpri mi srce, da se bom veselil rojstva vsakega otroka. Jezus, ti si bival v Marijinem telesu. Zaščiti vse otroke, ki so sedaj v maternici, in njihovim mamicam podari moč in veselje, ki izvira iz pristrčnega sprejemanja daru življenja. To prosim po Kristusu, našem Gospodu. Amen.

Molitvena ura

Gospod, naš Gospod, kako čudovito je tvoje ime po vsej zemlji! Svoje veličastvo si povzdignil nad nebesa. Iz ust otročičev in dojenčkov si postavil trdnjavo zaradi svojih nasprotnikov, da brzdaš sovražnika in maščevalca. Ko gledam nebo, delo tvojih prstov, luno in zvezde, ki si jih utrdil: Kaj je človek, da se ga spominjaš, sin človekov, da ga obiskuješ? Naredil si ga malo nižjega od Boga, s slavo in častjo si ga ovenčal. Dal si mu oblast nad deli svojih rok, vse si položil pod njegove noge: vse ovce in govedo, in tudi živali na polju, ptice neba in ribe morja, vse, kar se giblje po morskih stezah.

Gospod, naš Gospod, kako čudovito je tvoje ime po vsej zemlji! (Ps 8, 1-10)

Gospod je rekel Kajnu: »Zakaj se jeziš in zakaj ti je upadel obraz? Ali ga ne boš vzdignil, če delaš dobro? Če pa ne delaš dobro, greh preži nate pri vratih, njegovo poželenje se obrača proti tebi, a ti mu gospoduj!« Tedaj je Kajn rekel svojemu bratu Abel: »Pojdiva ven!« Ko pa sta bila na polju, se je Kajn vzdignil proti svojemu bratu Abelu in ga ubil. Gospod je rekel Kajnu: »Kje je tvoj brat Abel?« Odvrnil je: »Ne vem. Sem mar jaz varuh svojega brata?« In Gospod je rekel: »Kaj si storil? Glas krvi tvojega brata vpije iz zemlje k meni. Bodi torej preklet z zemlje, ki je odprla svoja usta in iz tvojih rok sprejela kri tvojega brata! Ko boš obdeloval zemljo, naj ti ne daje več svoje moči, blodil in begal boš po svetu.« Kajn je rekel Gospodu: »Moja krivda je prevelika, da bi jo mogel nositi. (1Mz 4, 6-13)

Bog opomni Kajna in ga spomni na njegovo svobodo spričo zla: človek nikakor ni vnaprej določen za zlo. Seveda ga skuša usodna moč greha, ki kot divja zver preži pred vrati njegovega srca ter čaka, da se vrže na plen. Toda Kajn ostane svoboden spričo greha. More in mora ga obvladati: Njegovo poželenje je obrnjeno k tebi; a ti mu gospoduj! (1Mz 4,7)

Brat ubije brata. Pri splavu se skruni telesno in krvno sorodstvo. Po zločinu Bog poseže vmes, da maščuje ubitega. Namesto, da bi bil Kajn v zadregi, se predrzno izmika vprašanju: Ne vem. Mar sem jaz varuh svojega brata? (1 MZ 4,9).

– z lažjo skuša prikriti zločin. To se dogaja tudi ko najrazličnejše ideologije služijo v opravičenju in zakrinkanje najstrašnejših zločinov proti človeški osebi. Kajn zavrača tisto odgovornost, ki jo ima vsak človek do bližnjega. Toda Bog ne more pustiti zločina nekaznovanega: kri ubitega z zemlje, kjer je bila prelita, vpije, da Bog izkaže svojo pravičnost. Človeško življenje pripada edino Bogu: zato, kdor streže po človekovem življenju, na neki način napada Boga samega. (Janez Pavel II., Evangelij življenja)

Kadar pridejo nadte vse te reči, blagoslov in prekletstvo, ki sem ju položil predte, in si jih boš vzel k srcu med vsemi narodi, med katere te je pregnal Gospod, tvoj Bog, in se povrneš h Gospodu, svojemu Bogu, in boš poslušal njegov glas, ti in tvoji sinovi, natanko tako, kakor vam danes zapovedujem, z vsem srcem in vso dušo, tedaj bo Gospod obrnil tvojo usodo in se te usmilil in te spet zbral izmed vseh ljudstev, med katera te je razkropil Gospod, tvoj Bog. Četudi bi bil razkropljen do konca neba, te bo Gospod, tvoj Bog, zbral in te vzel od tam. Gospod, tvoj Bog, te bo pripeljal v deželo, ki so jo imeli v lasti tvoji očetje, in jo boš vzel v last; naredil te bo srečnejšega in številnejšega od tvojih očetov. (5 Mz, 30, 1-5)

Kajti ta zapoved, ki ti jo danes dajem, zate ni pretežka in ni oddaljena. Ni na nebu, da bi mogel reči: »Kdo se bo za nas povzpел v nebesa, da nam jo prinese in jo da slišati, da jo bomo mogli izpolniti?« Tudi ni onkraj morja, da bi mogel reči: »Kdo se bo za nas odpravil čez morje, da nam jo prinese in jo da slišati, da jo bomo mogli izpolniti?« Kajti prav blizu tebe je beseda, v tvojih ustih in v tvojem srcu, da jo lahko izpolnjuješ. Glej, danes sem položil predte življenje in srečo, smrt in nesrečo, ko sem ti danes zapovedal, da ljubi Gospoda, svojega Boga, da hodi po njegovih poteh in izpolnjuj njegove zapovedi, zakone in odloke. Tako boš živel in se množil, in Gospod, tvoj Bog, te bo blagoslavljal v deželi, v katero greš, da jo vzameš v last. Če pa se tvoje srce obrne in ne boš poslušal in se boš dal zapeljati, da bi se priklanjal drugim bogovom in jim služil, vam danes naznanjam, da boste gotovo uničeni; ne boste podaljšali dni v deželi, v katero greš, ko greš čez Jordan, da jo vzameš v last. Nebo in zemljo kličem danes za pričo proti vam: predložil sem ti življenje in smrt, blagoslov in prekletstvo. Izberi torej življenje, da boš živel ti in tvoj zarod, tako da ljubiš Gospoda, svojega Boga, poslušáš njegov glas in se ga držiš. Kajti v tem je tvoje življenje in dolgost tvojih dni, ki jih smeš preživeti v deželi, za katero je Gospod prisegel tvojim očetom, Abrahamu, Izaku in Jakobu, da jim jo bo dal. (5 Mz 30, 11-20)

Čeprav živi sredi težav in negotovosti, lahko vsak človek, ki je iskreno odprt za resnico in za dobro, z lučjo razuma in ne brez notranjega vpliva milosti pride do tega, da v naravnem zakonu,

vpisanem v srce, spozna sveto vrednoto človeškega življenja od prvega začetka do njegovega konca, in da potrdi pravico vsakega človeškega bitja do tega, da drugi v najvišji meri spoštujejo to njegovo prvenstveno dobro (Janez Pavel II., Evangelij življenja).

Gospod je svaril Izraela in Juda po vseh svojih prerokih in po vseh vidcih ter rekel: »Odvrnite se od svojih hudobnih poti in se držite mojih zapovedi in zakonov po vsej postavi, ki sem jo zapovedal vašim očetom in vam jo poslal po svojih služabnikih prerokih!« Pa niso poslušali; svoj tilnik so napravili trši, kakor je bil tilnik njihovih očetov, ki niso bili zvesti Gospodu, svojemu Bogu. Zavrgli so njegove zakone in zavezo, ki jo je sklenil z njihovimi očeti, in pričevanja, s katerimi jim je pričeval. Hodili so za praznimi maliki in postali prazni, in za narodi, ki so jih obdajali in glede katerih jim je Gospod ukazal, naj ne delajo kakor oni. Zapustili so vse zapovedi Gospoda, svojega Boga, in si naredili uliti podobi – dve teleti; napravili so ašero, molili vso nebesno vojsko in služili Báalu. Svoje sinove in hčere so žrtvovali v ognju in se ukvarjali z vedeževanjem in s čaranjem. Vdajali so se temu, kar je hudo v Gospodovih očeh, in ga jezili. In Gospod se je silno razsrdil nad Izraelom; odpravil jih je izpred svojega obličja, tako da je preostal samo še Judov rod. Tudi Juda se ni držal zapovedi Gospoda, svojega Boga, temveč so posnemali navade, ki jih je vpeljal Izrael. Zato je Gospod zavrgel vse Izraelovo potomstvo, jih stiskal in jih dajal plenilcem v roke, dokler jih ni vrgel izpred svojega obličja. (2 Kr 17, 13-20)

Asirski kralj pa je iz Babilona, iz Kute, Avája, Hamáta in Sefarvájima pripeljal ljudi ter jih naselil po samarijskih mestih namesto Izraelovih sinov. Zasedli so Samarijo in bivali v njenih mestih. Ko so se doselili tja, niso častili Gospoda; zato je Gospod poslal mednje leve, da so jih ubijali. Tedaj so rekli asirskemu kralju: »Narodi, ki si jih odpeljal in naselil po samarijskih mestih, ne vedo, kako naj prav častijo boga te dežele. Zato je poslal mednje leve; in glej, ti jih morijo, ker ne vedo, kako naj prav častijo boga te dežele.« Asirski kralj je ukazal in rekel: »Peljite tja enega izmed duhovnikov, ki ste jih odpeljali od tam! Naj gre, se tam naseli in jih uči, kako naj prav častijo boga te dežele.« Prišel je torej eden izmed duhovnikov, ki so jih bili odpeljali iz Samarije, se naselil v Betelu in jih učil, kako naj častijo Gospoda. Vendar si je vsak narod naredil svojega boga in ga postavil v svetiščih na višinah, ki so jih napravili Samarijani, vsak narod v mestih, kjer je prebival. Vse do tega dne se ravna po svojih nekdanjih običajih. Ti narodi so torej častili Gospoda in obenem služili malikom. Tudi njihovi otroci in otrok otroci do tega dne delajo tako, kakor so delali njihovi očetje. (2 Kr 17, 24- 29.34.41)

Kako je prišlo do situacije, ko splav izgublja značaj prestopka in prevzema značaj pravice?

V ozadju je globoka kriza kulture, ki rojeva skepticizem na samih temeljih spoznanja in etike in vedno bolj otežuje jasno dojetje smisla človeka, njegovih pravic in dolžnosti. K temu se pridružujejo najrazličnejše bivanjske in medosebne težave, ki jih še povečuje stvarnost zapletene družbe, v kateri posamezniki, zakonci in družine večkrat ostajajo sami s svojimi problemi. Ne manjka položajev posebne revščine, stiske in obupanosti, v kateri trud za preživetje, bolečine na mejah znosnosti, pretrpljeno nasilje, zlasti tisto, ki zadeva žene, napravijo odločitve za obrambo in pospeševanje življenja zahtevne, včasih do heroizma.

Vse to vsaj deloma razloži, kako je moglo vrednoto življenja danes zadeti neke vrste »zatemnjenje«, četudi vest ne neha kazati nanj kot na sveto in nedotakljivo vrednoto; dokaz za to je samo dejstvo, da skušajo prikriti nekatere zločine proti spočetemu življenju z besedami, ki imajo medicinski značaj, ki pa odvrčajo pogled od dejstva, da gre za pravico do življenja konkretne človeške osebe. Zahtevati pravico do splava, do detomora in ju razglasiti za zakonite, je isto kot pripisovati človeški svobodi sprijen in gnusen pomen: namreč absolutne oblasti nad drugimi in proti drugim. To pa je smrt prave svobode: »Resnično, resnično vam povem: vsak, kdor greši, je suženj greha (Jn 8,34)

Jedro drame, ki jo živi sodobni človek, je zamračitev čuta za Boga in za človeka. Kdor se pusti okužiti s takim ozračjem, kaj lahko vstopi v vrtinec strahovitega začaranega kroga: ko izgubi čut za Boga, kmalu izgubi tudi čut za človeka, za njegovo dostojanstvo in njegovo življenje; kršitev moralnega zakona, zlasti kar zadeva pomembno vprašanje glede spoštovanja človeškega življenja in njegovega dostojanstva, povzroča nekakšno postopno zamračitev sposobnosti dojetja oživljajoče in odrešujoče božje navzočnosti. Samo pred Gospodom človek lahko prizna svojo krivdo in dojam vso njeno težo. S pozabo Boga človek ne more več dojemati sebe kot »skrivnostno drugega glede na različne zemeljske stvari. Ima se za eno od neštetihi živih bitij. Ko vest, svetlo oko duše »hudo imenuje dobro in dobro hudo« (Iz 5,20), je na poti svoje najbolj zaskrbljujoče izprijenosti in najmračnejše moralne slepote. Vendar pa vsi vplivi in napor, da se vsili molk, ne morejo zadušiti Gospodovega glasu, ki odmeva v vesti vsakega človeka: od tega notranjega svetišča vesti lahko izhaja nova pot ljubezni do človeškega življenja, sprejemanja in služenja temu življenju. (Janez Pavel II., Evangelij življenja)

Jezus pa je krenil proti Oljski gori. Zgodaj zjutraj se je spet napotil v tempelj. Vse ljudstvo je prihajalo k njemu, on pa je sédel in jih učil. Pismouki in farizeji so tedaj pripeljali ženo, ki so jo zalotili pri prešuštvovanju. Postavili so jo v sredo in mu rekli: »Učitelj, tole ženo smo zasačili

v prešuštvovanju. Mojzes nam je v postavi ukazal take kamnati. Kaj pa ti praviš?« To so govorili, ker so ga preizkušali, da bi ga mogli tožiti. Jezus se je sklonil in s prstom pisal po tleh. Ko pa so ga kar naprej spraševali, se je vzravnaval in jim rekel: »Kdor izmed vas je brez greha, naj prvi vrže kamen vanjo.« Nato se je spet sklonil in pisal po tleh. Ko so to slišali, so drug za drugim odhajali, od najstarejših dalje. In ostal je sam in žena v sredi. Jezus se je vzravnaval in ji rekel: »Kje so, žena? Te ni nihče obsodil?« Rekla je: »Nihče, Gospod.« In Jezus ji je dejal: »Tudi jaz te ne obsojam. Pojdi in odslej ne gréši več!« (Jn 8, 1-11)

Žene, ki ste se zatele k splavu, najbrž se rana v vaši duši še ni zarasla. Dejansko je to, kar se je zgodilo, bilo in ostane globoko nepravilno. Toda ne dajte se premagati od malodušnosti in ne izgubite upanja, pač pa skušajte to, kar se je zgodilo, razumeti in razlagati v dejanski resnici. Oče vsega usmiljenja čaka na vas. Ob pomoči nasveta in bližine prijateljskih in pristojnih oseb boste lahko s svojim prestanim pričevanjem med najzgovornejšimi branilci pravice vseh do življenja. (Janez Pavel II., Evangelij življenja)

Vstal bom in šel k očetu in mu rekel: Oče, grešil sem zoper nebo in pred teboj. Nisem več vreden, da bi se imenoval tvoj sin. Vzemi me za enega od svojih najemnikov.« In vstal je ter šel k očetu. Ko je bil še daleč, ga je oče zagledal in se ga usmilil; pritekel je, ga objel in poljubil. Sin mu je rekel: »Oče, grešil sem zoper nebo in pred teboj. Nisem več vreden, da bi se imenoval tvoj sin.« Oče pa je naročil svojim služabnikom: »Brž prinesite najboljše oblačilo in ga oblecite! Dajte mu prstan na roko in sandale na noge! Pripeljite pitano tele in ga zakoljite ter jejmo in se veselimo! Ta moj sin je bil namreč mrtev in je oživel; bil je izgubljen in je najden. (Lk 15, 18-24)

Pesem:

Res je prijetno, kadar v srcu čutim srečo, veselje, tiho pesem stvarstva.

Vem, da na svetu nihče ni osamljen, vsak je le delček širnega življenja, ki radodarno razliva se povsod. Vse to je dar, neizmerni dar Ljubezni.

Dal nam nebo je in bleščeče zvezde, v soncu dal brata, v mesecu je sestro.

Dal nam je zemljo, sadje, trate, cvetje, ogenj in veter, zrak in čisto vodo.

Vir je življenja vsem njegovim bitjem. Vse to je dar, neizmerni dar Ljubezni.

Hvaljen bodi, naš Gospod in Bog, ker si ustvaril zemljo in nebo.

Hvaljen bodi, naš Gospod in Bog, tudi vsi mi smo delo tvojih rok.

Vse to je dar, neizmerni dar Ljubezni. Vse to je dar, neizmerni dar Ljubezni. (Frančišek Asiški)

9 MESEČNA MOLITEV (DUHOVNA POSVOJITEV OTROKA) PA GRE TAKOLE:

"Gospod Jezus, na priprošnjo tvoje matere Marije, ki te je z ljubeznijo nosila in rodila in svetega Jožefa, moža žive vere in zaupanja v božjo previdnost, ki je skrbel zate, te prosim za nerojeno dete, ki sem ga duhovno posvojil(a), ker mu grozi smrtna nevarnost.

Prosim te, daj njegovim staršem moči, poguma in ljubezni, da bodo svojemu otroku podarili življenje, ki si mu ga ti naklonil. Amen."

MOLITVENA URA POBUDE 40 DNI ZA ŽIVLJENJE

»Pridi sv. Duh, napolni srca svojih vernih in vžgi v njih ogenj svoje ljubezni. Pošlji svojega duha in prerajeni bomo. In prenovil boš obličje zemlje.«

(molili bomo svetli del rožnega venca s premišljevanji pred vsako desetko)

1 ... ki je bil krščen v Jordanu

Med Jezusovim krstom je slišati Očetov glas: "To je moj ljubljeni Sin."

Vsi smo poklicani, da s krstom postanemo sinovi in hčerke Boga.

Molimo za zaščito tistih, ki so sedaj v telesih svojih mater, da bi se rodili in bili s krstom sprejeti v skupnost kristjanov.

»Ko je Elizabeta zaslišala Marijin pozdrav, se je dete veselo zganilo v njenem telesu. Elizabeta je postala polna Svetega Duha in je na ves glas vzkliknila in rekla: »Blagoslovljena ti med ženami, in blagoslovljen sad tvojega telesa! Od kod meni to, da pride k meni mati mojega Gospoda? Glej, ko je prišel glas tvojega pozdrava do mojih ušes, se je dete v mojem telesu od radosti zganilo.« (Lk 1, 41-44)

Jezus ne samo da ljubi nerojene otroke – on sam je bil eden izmed njih!

Ustavite se za trenutek in razmislite o tem. O nosečnici večkrat slišimo govoriti, da »pričakuje otroka«. Če nekdo pričakuje darilni paket, to pomeni, da ta paket še ni prispel. Vendar, če preberemo zgornjo Božjo besedo, vidimo, da v primeru nosečnice takšna primerjava ne drži. Njeno darilo je že tu. Noseča ženska je že mama. Njen otrok ni »na poti«, ampak je že prisoten na svetu in ima svoje človekove pravice, začeni s pravico do življenja.

Jezus, odpri mi oči, da bom videl, da si ti prisoten v življenju vsakega otroka. Vsako rojstvo se zrcali v tvojem rojstvu v Betlehemu. Odpri mi srce, da se bom veselil rojstva vsakega otroka.

Jezus, ti si bival v Marijinem telesu. Zaščiti vse otroke, ki so sedaj v maternici, in njihovim mamam podari moč in veselje, ki izvira iz pristrčnega sprejemanja daru življenja. To prosim po Kristusu, našem Gospodu. Amen.

2 ... ki je v Kani naredil prvi čudež

Jezus je s čudežem v Kani Galilejski prvič razodel svojo slavo.

Novoporočenca sta prejela blagoslov ne samo novega vina, ampak tudi vere v Kristusa. Molimo za to, da bi bile zakonske zveze res svete, da bi bile zakoreninjene v Bogu ter da bi bili pari odprti za življenje.

Gospod je rekel Kajnu: »Zakaj se jeziš in zakaj ti je upadel obraz? Ali ga ne boš vzdignil, če delaš dobro? Če pa ne delaš dobro, greh preži nate pri vratih, njegovo poželenje se obrača proti tebi, a ti mu gospoduj!« Tedaj je Kajn rekel svojemu bratu Abelu: »Pojdiva ven!« Ko pa sta bila na polju, se je Kajn vzdignil proti svojemu bratu Abelu in ga ubil. Gospod je rekel Kajnu: »Kje je tvoj brat Abel?« Odvrnil je: »Ne vem. Sem mar jaz varuh svojega brata?« In Gospod je rekel: »Kaj si storil? Glas krvi tvojega brata vpije iz zemlje k meni. Bodi torej preklet z zemlje, ki je odprla svoja usta in iz tvojih rok sprejela kri tvojega brata! Ko boš obdeloval zemljo, naj ti ne daje več svoje moči, blodil in begal boš po svetu.« Kajn je rekel Gospodu: »Moja krivda je prevelika, da bi jo mogel nositi. (1Mz 4, 6-13)

Bog opomni Kajna in ga spomni na njegovo svobodo spričo zla: človek nikakor ni vnaprej določen za zlo. Seveda ga skuša usodna moč greha, ki kot divja zver preži pred vrati njegovega srca ter čaka, da se vrže na plen. Toda Kajn ostane svoboden spričo greha. More in mora ga obvladati: Njegovo poželenje je obrnjeno k tebi; a ti mu gospoduj! (1Mz 4,7)

Brat ubije brata. Pri splavu se skruni telesno in krvno sorodstvo.

Po zločinu Bog poseže vmes, da maščuje ubitega. Namesto, da bi bil Kajn v zadregi, se predrzno izmika vprašanju: Ne vem. Mar sem jaz varuh svojega brata? (1 MZ 4,9).

– z lažjo skuša prikriti zločin. To se dogaja tudi ko najrazličnejše ideologije služijo v opravičenje in zakrinkanje najstrašnejših zločinov proti človeški osebi. Kajn zavrača tisto odgovornost, ki jo ima vsak človek do bližnjega.

Toda Bog ne more pustiti zločina nekaznovanega: kri ubitega z zemlje, kjer je bila prelita, vpije, da Bog izkaže svojo pravičnost. Človeško življenje pripada edino Bogu: zato, kdor streže po človekovem življenju, na neki način napada Boga samega. (Janez Pavel II., Evangelij življenja)

3 ... ki je oznanjal božje kraljestvo in klical ljudi k spreobrnjenju

Jezus kliče: "Spreobrnite se in verujte evangeliju!" Molímo, da bi te prve besede v Jezusovem javnem delovanju slišali in sprejeli vsi, ki so kakorkoli sodelovali pri splavu. Da bi vedeli, da jih Gospod kliče k spreobrnjenju in da bi izkusili oživljajoče kesanje.

Kadar pridejo nadte vse te reči, blagoslov in prekletstvo, ki sem ju položil predte, in si jih boš vzel k srcu med vsemi narodi, med katere te je pregnal Gospod, tvoj Bog, in se povrneš h Gospodu, svojemu Bogu, in boš poslušal njegov glas, ti in tvoji sinovi, natanko tako, kakor vam danes zapovedujem, z vsem srcem in vso dušo, tedaj bo Gospod obrnil tvojo usodo in se te usmilil in te spet zbral izmed vseh ljudstev, med katera te je razkropil Gospod, tvoj Bog. Četudi bi bil razkropljen do konca neba, te bo Gospod, tvoj Bog, zbral in te vzel od tam. Gospod, tvoj Bog, te bo pripeljal v deželo, ki so jo imeli v lasti tvoji očetje, in jo boš vzel v last; naredil te bo srečnejšega in številnejšega od tvojih očetov. (5 Mz, 30, 1-5)

»Kajti ta zapoved, ki ti jo danes dajem, zate ni pretežka in ni oddaljena. Ni na nebu, da bi mogel reči: »Kdo se bo za nas povzpel v nebesa, da nam jo prinese in jo da slišati, da jo bomo mogli izpolniti?« Tudi ni onkraj morja, da bi mogel reči: »Kdo se bo za nas odpravil čez morje, da nam jo prinese in jo da slišati, da jo bomo mogli izpolniti?« Kajti prav blizu tebe je beseda, v tvojih ustih in v tvojem srcu, da jo lahko izpolnjuješ. Glej, danes sem položil predte življenje in srečo, smrt in nesrečo, ko sem ti danes zapovedal, da ljubi Gospoda, svojega Boga, da hodi po njegovih poteh in izpolnjuj njegove zapovedi, zakone in odloke. Tako boš živel in se množil, in Gospod, tvoj

Bog, te bo blagoslavljal v deželi, v katero greš, da jo vzameš v last. Če pa se tvoje srce obrne in ne boš poslušal in se boš dal zapeljati, da bi se priklanjal drugim bogovom in jim služil, vam danes naznanjam, da boste gotovo uničeni; ne boste podaljšali dni v deželi, v katero greš, ko greš čez Jordan, da jo vzameš v last. Nebo in zemljo kličem danes za pričo proti vam: predložil sem ti življenje in smrt, blagoslov in prekletstvo. Izberi torej življenje, da boš živel ti in tvoj zarod, tako da ljubiš Gospoda, svojega Boga, poslušáš njegov glas in se ga držiš. Kajti v tem je tvoje življenje in dolgost tvojih dni, ki jih smeš preživeti v deželi, za katero je Gospod prisegel tvojim očetom, Abrahamu, Izaku in Jakobu, da jim jo bo dal.« (5 Mz 30, 11-20)

Čeprav živi sredi težav in negotovosti, lahko vsak človek, ki je iskreno odprt za resnico in za dobro, z lučjo razuma in ne brez notranjega vpliva milosti pride do tega, da v naravnem zakonu, vpisanem v srce, spozna sveto vrednoto človeškega življenja od prvega

začetka do njegovega konca, in da potrdi pravico vsakega človeškega bitja do tega, da drugi v najvišji meri spoštujejo to njegovo prvenstveno dobro. (Janez Pavel II., Evangelij življenja)

4 ... ki je na gori razodel svoje veličastvo

Kristus se je na gori spremenil pred očmi nekaterih učencev, ki so videli njegovo slavo. Naj se pogled na svet vseh nas spremeni tako, da bomo v vsakem človeškem življenju videli odsev Božje slave.

Jezus pa je krenil proti Oljski gori. Zgodaj zjutraj se je spet napotil v tempelj. Vse ljudstvo je prihajalo k njemu, on pa je sédel in jih učil. Pismouki in farizeji so tedaj pripeljali ženo, ki so jo zalotili pri prešuštvovanju. Postavili so jo v sredo in mu rekli: »Učitelj, tole ženo smo zasačili v prešuštvovanju. Mojzes nam je v postavi ukazal take kamnati. Kaj pa ti praviš?« To so govorili, ker so ga preizkušali, da bi ga mogli tožiti. Jezus se je sklonil in s prstom pisal po tleh. Ko pa so ga kar naprej spraševali, se je vzravnal in jim rekel: »Kdor izmed vas je brez greha, naj prvi vrže kamen vanjo.« Nato se je spet sklonil in pisal po tleh. Ko so to slišali, so drug za drugim odhajali, od najstarejših dalje. In ostal je sam in žena v sredi. Jezus se je vzravnal in ji rekel: »Kje so, žena? Te ni nihče obsodil?« Rekla je: »Nihče, Gospod.« In Jezus ji je dejal: »Tudi jaz te ne obsojam. Pojdi in odslej ne gréši več!« (Jn 8, 1-11)

Žene, ki ste se zatekle k splavu, najbrž se rana v vaši duši še ni zarasla. Dejansko je to, kar se je zgodilo, bilo in ostane globoko nepravilno. Toda ne dajte se premagati od malodušnosti in ne izgubite upanja, pač pa skušajte to, kar se je zgodilo, razumeti in razlagati v dejanski resnici. Oče vsega usmiljenja čaka na vas. Ob pomoči nasveta in bližine prijateljskih in pristojnih oseb boste lahko s svojim prestanim pričevanjem med najzgovornejšimi branilci pravice vseh do življenja. (Janez Pavel II., Evangelij življenja)

5 ... ki je postavil sveto evharistijo

“To je moje telo, ki se daje za vas.” Evharistija nas uči, kako živeti in kako ljubiti. Molímo, da bi starši, ki zaradi lastnega udobja žrtvujejo svoje otroke, znali pozabiti nase in se darovali zanje.

Vstal bom in šel k očetu in mu rekel: Oče, grešil sem zoper nebo in pred teboj. Nisem več vreden, da bi se imenoval tvoj sin. Vzemi me za enega od svojih

najemnikov.« In vstal je ter šel k očetu. Ko je bil še daleč, ga je oče zagledal in se ga usmiliti; pritekel je, ga objel in poljubil. Sin mu je rekel: »Oče, grešil sem zoper nebo in pred teboj. Nisem več vreden, da bi se imenoval tvoj sin.«

Oče pa je naročil svojim služabnikom: »Brž prinesite najboljše oblačilo in ga oblecite! Dajte mu prstan na roko in sandale na noge! Pripeljite pitano tele in ga zakoljite ter jejmo in se veselimo! Ta moj sin je bil namreč mrtev in je oživel; bil je izgubljen in je najden. (Lk 15, 18-24)

Jedro drame, ki jo živi sodobni človek, je zamračitev čuta za Boga in za človeka. Kdor se pusti okužiti s takim ozračjem, kaj lahko vstopi v vrtinec strahovitega začaranega kroga: ko izgubi čut za Boga, kmalu izgubi tudi čut za človeka, za njegovo dostojanstvo in njegovo življenje; kršitev moralnega zakona, zlasti kar zadeva pomembno vprašanje glede spoštovanja človeškega življenja in njegovega dostojanstva, povzroča nekakšno postopno zamračitev sposobnosti dojemanja oživljajoče in odrešujoče božje navzočnosti.

Samo pred Gospodom človek lahko prizna svojo krivdo in dojame vso njeno težo. S pozabo Boga človek ne more več dojemati sebe kot »skrivnostno drugega glede na različne zemeljske stvari. Ima se za eno od neštetihi živih bitij. Ko vest, svetlo oko duše »hudo imenuje dobro in dobro hudo« (Iz 5,20), je na poti svoje najbolj zaskrbljujoče izprijenosti in najmračnejše moralne slepote.

Vendar pa vsi vplivi in napor, da se vsili molk, ne morejo zadušiti Gospodovega glasu, ki odmeva v vesti vsakega človeka: od tega notranjega svetišča vesti lahko izhaja nova pot ljubezni do človeškega življenja, sprejemanja in služenja temu življenju. (Janez Pavel II., Evangelij življenja)

8.2. VPRAŠALNIKI

VPRAŠALNIK

(primer intervjuja z žensko, ki ima izkušnjo splava)

Sem Tanja Buda, študentka 4.letnika Fakultete za socialno delo. Pišem diplomsko delo z naslovom: Pravica do splava in s tem želim raziskati pomen te pravice v današnji družbi in zakaj je pravica do splava ena od temeljnih ženskih pravic.

Pred vami sta dva vprašanji, prosila bi vas, če si vzamete čas in nanju odgovorite. Vaši dragoceni odgovori mi bodo v veliko pomoč pri raziskovanju in razumevanju te pravice.

Prosila bi vas za čim bolj izčrpan odgovor, zato se z dolžino odgovora ni potrebno omejevat. Vprašalnik je anonimen.

1. Predstavljajte si, da v Sloveniji ne obstaja pravica do splava, kaj bi potem naredili?

Opišite prosim s kakšnimi ovirami bi se soočali, kaj bi bilo drugače? Kako si predstavljate, da bi prišli do možnosti, da opravite splav? Zakaj se vam zdi pomembno, da imajo ženske pravico do splava?

Če ne bi mogla narediti splav pri nas (Sloveniji) bi šla v tujino, vseeno bi mi bilo, samo da bi šla. Če bi obdržala otroka bi bila zvedno povezana z otrokovim očetom, tega ni nisem hotela. Jaz ne bi mogla imeti otroka z bivšim. Tudi plačala bi in sem že plačala 75 evrov za tretji splav, prva dva splava sta preko zavarovanja, jaz pa takrat nisem imela dodatnega zavarovanja in sem morala plačati za ležanje v bolnici. Ni lahko, ko vidiš, da ene si želijo imeti otroke, jaz pa splavim. Ampak mene sta podpirala mami in bivši partner, ki je že imel enega otroka, ki ga ni hotel imeti. Nikoli pa ne bi šla k mazačem, raje bi donosila otroka, ker s tem tvegam svoje življenje in ker vem kako poteka splav. Če pri tem ni zdravnikov in nujne medicinske pomoči se je možno okužiti s sepsa in lahko ženska umre. Pravica do splava je tudi to, da lahko splav narediš pod narkozo, kjer je varno okolje.

Splav je pravica žensk, ker je to njeno telo in ona nosi otroka pod srcem, saj ga ne neso moški, njemu je vseeno. Jaz pa čez 20 let, moram razmišljati kako bo šel otrok v šolo, da ga bom oblekla, nahranila, saj vse sloni na ženski. Jaz takrat nisem čutila, da je to oseba, ki bi bila oče mojega otroka, zato sem šla delati splav. Bila se stara 19 let in si takrat otroka nisem želela. Imam kolegico, ki je splavila zaradi kariere. Če čutiš, da imaš

v redu vezo z parterjem potem veš, da s tudi na otroka pripravljen. Vedno pa imaš pravico se odločiti s kom, kako in na kak način si želiš ustvariti družino. Mislim, da je ženska tista, ki odloči o rojstvu otrok in da moški ne sme odločati o otroku, ker ga ženska donosi. Kolegice so naredile splav, tudi potem ko so že imele družino, ampak si pač niso več želele otroka in so splavile.

Pod pravico ženske spada tudi kontracepcija, saj preprečuje rojstvo ne zaželenih otrok. Tudi kondome bi mogli biti zastoj, že zaradi bolezni pa tudi zaradi otrok.

Splav tudi v primeru genetske napake pri otroku se mi zdi upravičen, tudi poznam ženske, ki so naredile splav zaradi tega. Pa tudi če je že v visoki nosečnosti, nobene ženske se ne bi smelo prisiliti, da donosi otroka, ki ima genetsko napako.

2. Bi mi lahko povedali, kako vidite novice, akcije in diskusije v medijih, ki govorijo o pravici do splava? Opišete lahko tudi, če se vam je kaj posebnega vtisnilo v spomin, kar ste videli v medijih? Se vam zdi, da je premalo novic, akcij in diskusij v medijih?

- Zaznala sem novico, da je bila punca posiljena in so razpravljali o tem, zakaj je naredila splav, glavno besedo so imeli krščanski fanatiki. Mama je tista, ki nosi posledice svoje »nesreče« in se mi zdi čisto prav, da gre narediti splav. Strinjam se, da je to, da ženska, ki donosi otroka, ne da bi to hotela, oblika mučenja. Če pomislim, kako bi bilo, če bi svojega otroka oddala v rejništvo in mu tam ne bi bilo dobro, mi je kar grozno in zame je to tudi oblika mučenja otrok.*
- Drugače me politika niti ne zanima, izvem pa veliko novic na delavnem mestu.*
- Poznam film, ki govori o ženski, ki je zanosila, vendar so ji dali le še šest mesecev življena, ampak je otroka donosila in potem umrla. In to je pač bila njena odločitev, da pa neko žensko držijo pri življenju, zato, da rodi otroka pa se mi zdi nezaslišano.*
- Spomnim se zgodbe o Ziki, ko ženskam niso pustil narediti splav, kljub temu, da je imel otrok hude poškodbe.*
- V Sloveniji se tudi zelo malo govori o splavu in nihče noče govoriti o tem. Nekateri so me obsojali, ko sem jim povedala da sem naredila splav. Poznam eno zgodbo, ko je ena punca prišla narediti splav, ni pa povedala možu in je samo naredila splav in šla direkt v službo.*

VPRAŠALNIK (zdravstveni delavci in delavke)

Sem Tanja Buda, študentka 4.letnika Fakultete za socialno delo. Pišem diplomsko delo z naslovom: Pravica do splava in s tem želim raziskati pomen te pravice v današnji družbi in zakaj je pravica do splava ena od temeljnih ženskih pravic.

Ker se pravica do splava, vedno pogosteje pojavlja v medijih, me zanima, kako na pritiske javnosti o ukinitvi pravice do splava, gledajo tudi zdravstveni delavci in delavke.

- So ljudje, ki molijo pred porodnišnico?
- Kako gledate nanje?
- Kakšno je njihovo sporočilo?
- Kako vplivajo na vas in vaše delo?
- Kako menite, da vplivajo na pacientke?
- Ali menite,, da so z njihovo prisotnostjo pacientkam kršene pravice?